

CIRU OECONOMU

RĂSBUNAREA LUI ANASTASE

ROMAN ISTORIC

LINDA

NUVELĂ

UN JUBILEU LITERAR

BUCUREȘTI

Editura Tipografiei GUTENBERG, Joseph Göbl

23, STRADA DÔMNEI, 23

1896

Prețul 2 lei

CIRU OECONOMU

REINREGISTRAT

141.
1897.

Biblioteca Universității Iași

141/1897

RĂSBUNAREA LUI ANASTASE

ROMAN ISTORIC

LINDA

NUVELĂ

UN JUBILEU LITERAR

BUCUREȘTI

Editura Tipografiei GUTENBERG, Joseph Gobl

23, STRADA DÓMNEI, 23

Narațiunea ce urmează e mai puțin o creațiune romantică decît o espunere de fapte istoric esacte.

Sedus de tragicele frămîntări ale aceluî secol al V-lea, în care luptele și rivalitățile bisericești, intrigile și crimele unei curți fără scrupule, vecinătatea barbarilor, din ce în ce mai pretențioși și mai amenințători, stropiră așa de des cu sînge și cu noroiu un tron șovăitor, Autorul a cătat să dea o idee despre ce a fost viața bizantină în acele timpuri.

El a stăruit, mai cu seamă, asupra părții curat artistice și pitoresci a veacului.

Cearta celor două naturi, cu diferitele erezii și scandaluri ce provocă, va arăta cu ce subtilități se trudeau pe atunci spiritile și ce patimă puneau în speculațiunile lor.

Descrierea localităților, a costumelor, a templelor, a monumentelor, a edificiilor publice, făcută cu esactitate și după izvoarele cele mai

autorizate, va da asemenea o idee lămurită de luxul și de rafinamentele unei civilizațiuni ajunse la apogeul ei.

Chiar intriga și drama povestei, sprijinite pe evenimente riguros adevărate, vor zugrăvi cu vii culori moravurile timpului și vor dovedi că Autorul n'a cerut închipuirei decît ceea ce'î era absolut trebuincios pentru a ajunge la desnodămîntul întîmplat.

Răsbunarea lui Anastase e, într'un cuvînt, un adevărat roman istoric, — poate singurul de acest fel care s'a scris pînă acum în limba romînă, — lucrat cu îngrijirea și cu respectul de adevăr ce școala modernă reclamă de la asemenea lucrări.

Retipărindu-l, după o primă publicare în revista *Ateneul român*, voim să răspundem la numeroasele cereri ce ni s'aû adresat în această privință, plini încă de speranță că el va fi primit de publicul cititor cu aceeași favoare cu care aparițiunea lui a fost întîmpinată de cunoscători.

RĂSBUNAREA LUI ANASTASE

Cînd Anastase află de răspunsul lui Trascalisei către Patriarh, perderea Impăratului fu în mintea lui hotărîtă.

Și atît de grozavă izbucni turbarea în inima acelui om, pînă atunci așa de blînd și de supus, încît i se păru că simpla moarte nu era de ajuns ca să spele insulta ce primise.

El voia să aibă pe stăpînul său în mîină, să 'l vază tîrîndu-se la picioarele sale, cerîndu-î ertare, recunoscînd că a greșit, umilindu-se pînă la înjosire; iar el, rece și neînduplecat, să asculte vaetele lui cu nepăsare, și, re'mprospătîndu-și ura prin amintirea necinstei ce credea că i se făcuse, să 'l silească a înghiți, picătură cu picătură, paharul durerilor în cari trebuia să 'și sfîrșească zilele.

Anastase se născuse, din părinți săraci, la Dirachium, vechiul Epidamne, în Iliria, pe coastele Adriaticei.

Copilăria-i se petrecuse pe stîncile ce domină oraşul, despre lagune, unde se ducea să pască caprele cu băeţii de seama lui.

Seara, tatăl-său, scrib în arhivele censului, îl învăţa să citească, cînd avea vreme saŭ cînd nu era prea obosit; iar maică-sa, maniheistă, arunca în sufletul lui seminţele acestei doctrine, care trebuia să 'i turbure conştiinţa pînă la sfîrşitul vieţii.

Natura 'l înzestrase cu o figură simpatică şi cu o constituţie robustă, pe care şi-o învîrtoşase încă prin traiul ce ducea în aer liber şi prin luptele şi eserciţiile la cari se dedia cu tovarăşii săi.

Nalt, bine făcut, cu părul galben, înfăţişarea lui era plăcută, mai cu seamă din cauza veseliei pururea răspîndită pe obrazul lui.

El avea ochii desperecheaţi, unul negru şi altul albastru, ceea ce da fizionomiei lui ceva deosebiţ, care, de la 'nceput, atrăgea atenţia.

Aceste avantaje fizice, unite cu o fire blîndă şi cu o minte plină de vioiciune, îl făcuseră să cîştige o netăgăduită superioritate asupra aceloră în mijlocul căroră trăia.

Pe lîngă admiraţiunea ce le inspira calităţile lui alese, un fel de cult se întemciase împrejuru-i din cauza unei împrejurări ce multora păruse providenţială.

El găsise, într'o zi, jucîndu-se, ascuns într'o scorbură de stîncă, bine păstrat, deşi părăind foarte vechiŭ, un trofeŭ de arme, cum nu se mai obicînuiaŭ pe atunci, — căscî, paveze, arcuŕi, lănci, săbiŭ, şi, printre ele, băţul de comandament, acel *eburneus scipio*, cu acvila romană în vîrf, semn caracteristic al puterei, *imperiŭ*.

Lucrul nu ar fi fost de mirare pentru cine ştia că, cu patru secole înainte, Dirachium fusese teatrul unor lungi operaţiuni militare între Iuliū Cesar şi Pompeu, cari se certau pentru stăpînirea lumii.

Totuşi, atît timp se scursese de atunci, atîtea evenimente şi schimbări trecuseră peste oraşul acela, încît nimeni nu se gîndi să dea lucrului esplanarea lui firească, ci toţi preferiră a vedea, în acea descoperire, un semn dumnezeesc că descoperitorul era să aibă un mare şi strălucit viitor.

Muncit de aceste preziceri, tatăl lui Anastase începu să creadă serios că fiul-său era chemat să joace un rol însemnat în împărăţie.

Şi argumentele nu-i lipsiau pentru a se 'ntări din ce în ce în această credinţă.

Oare Maximin, devenit împărat cu două sute de ani mai înainte, nu păzise, în tinereţe, turmele pe munţii Traciei, întocmai după cum fiul-său le păzea, acum, pe coastele rîpoase ale mării?

Oare Aurelian, învingătorul Zenobie, nu eşise dintr-o familie obscură, din ţărani cultivatori ai pămîntului, sclavi înainte de a fi liberaţi de Aurelius, fostul lor stăpîn, al cărui nume îl adoptaseră?

Chiar Diocleţian, organizatorul monarhiei, nu avusesese oare drept tată pe un desrobît, grefier municipal mai în urmă, după cum el însu-şi era, astăzi, scrib în serviciul censului?

Şi, dacă aceia se înălţaseră aşa de sus, pentru ce fiul său n'ar încerca să le calce în urmă, cînd el prin nimic nu se putea socoti mai prejos decît dînşii, nici

prin naștere, nici prin deșteptăciune, nici prin curagiu, nici prin frumusețe, și cînd, mai cu seamă, soarta se declarase așa de vădit în partea lui, arătîndu-î țința unde trebuia să ajungă ?...

Aceste raționamente, și altele tot atît de îndrăznețe, împinseră pe micul slujbaș fiscal din Dirachium să caute o scenă mai avantajoasă pe care fiul-său să-și poată desvolta darurile cu cari natura 'l înzestraseră, și, fiind-că, pe vremea aceea, Bizanțul era centrul spre care se 'ndreptau cu rîvnă toate privirile, focarul unde se făureau toate marile destine, el hotărî să-l trimeată spre a-și găsi norocul în această capitală.

Anastase avea vîrsta de șai-spre-zece ani cînd părăsi, într'o dimineată, orașul său natal, pe jos, cu traista 'n băț, cu punga mai mult goală, însă cu inima plină de nădejde.

El apucă pe *Via Egnatia*, acea frumoasă șosea militară care străbătea întreaga peninsulă și care 'l scoase la Tesalonica, pe țărmurile mării Egee, de unde o corabie îl luă pentru a-l depune în capitala Imperiului de Răsărit.

Era în anul 447, sub domnia lui Teodosie II, fiul lui Arcadie, în focul luptelor și al certelor bisericești, la cari însuși Impăratul, cu pretențiile-i de teolog învătățat, lua o parte așa de activă și cari preocupau spiritele mai mult decît atacurile barbarilor ce amenințau din toate părțile.

Anastase se găsi singur, pierdut, pentru a zice ast-fel, în acea imensă cetate, de un lux desfrînat, plină de

minuni, unde nimeni nu 'l băga în seamă și de unde, după ce primele mirări trecură, viitorul i se arătă sub fețele cele mai puțin atrăgătoare.

După ce mîncă puținii bani ce adusese cu dînsul, încercînd zadarnic să 'și găsească un căpătiu, el fu nevoit să trăiască din distribuțiunile ce, printr'un vechi obicei, se făceau încă zilnic populațiunei leneșe sau nevoiase a orașului.

El cătase, ce e drept, mai întîi, să intre în oștire, carieră pe care, odinioară, atîția se sprijiniseră pentru a ajunge la strălucite înălțări; însă, de cînd puterea căzuse pe mîinile eunușilor și aceștia stăpîneau spiritul împăraților, meseria armelor era aproape închisă pentru tinerii cu bună voință.

Armata, cea din Constantinopole, mai cu seamă, bine plătită și frumos echipată, ajunsese o dependență a domesticității imperiale, în care nu se putea pătrunde decît cu protecțiuni puternice.

Ea nu mai slujea, ca altă dată, pentru războaie, ci pentru paradele ce imaginațiunea unui Eutropie sau unui Hrisafie organiza, de cîte-va ori pe an, pentru a da molaticilor reprezentanți ai tronului iluziunea triumfului asupra unor protivnici închipuiți.

Cît despre adevărații vrăjmași ai Imperiului, barbarii, cari se îmbulzeau din ce în ce mai îndrăsneți împrejurul lui, politica acelor miniștri era de a 'i ține, de o cam dată, la o oare-care depărtare prin puterea aurului, ast-fel că înrolările militare nu mai înfățișau interes.

Anastase dobîndi în scurt timp, convingerea că nu va putea să 'și atingă scopul.

Descuragiat, cuprins de dorul de țară, de trebuința de a revedea locurile ce 'i erau scumpe și în cari petrecuse zile așa de fericite, el începuse să se gîndească serios la întoarcere, cînd întîmplarea îi scoase înainte pe un călugăr, care hotărî de viitorul lui.

Era părintele Narses, singhelul, adică soțul nedespărțit al starițului mănăstirei Sfîntei-Treimi, după obiceiul ce exista în acele timpuri ale Bisericei creștine ca tot arhiereul să aibă un martor nedeslipit al vieții și al faptelor sale.

Narses fu isbit de buna înfățișare, de chipul blînd și voios al tînărului Anastase, pe care 'l întîlni, într'o dimineață, rătăcind fără rost împrejurul mănăstirei și cu care intră în vorbă.

El află, în cîte-va cuvinte, păsurile lui, încercările lui, rămase fără rezultat, de a intra în miliție, hotărîrea ce luase de a se înapoia în patria sa, dar pe care nu o putea pune, de o-cam-dată, în ezecețiune, din cauza lipsei de mijloace.

Limbagiul lui, simplu, dar plin de farmec, impresionă pe călugăr.

— «Fiind-că laicii nu voesc să-l primească ca luptător în rîndurile lor, să-l facem soldat al lui Dumnezeu!» își zise el.

Și, fără mult înconjur, îi propuse să-l ia în mănăstire, unde, de va simți plăcere, va putea rămîne pentru tot-d'a-una și unde, cu răbdare, cu pietate și cu bune purtări, îi va fi lesne să se ridice pînă la cele mai înalte trepte.

Anastase, strîns de nevoe, primi numai decît, și, ast-fel, luară de o cam-dată sfîrșit visurile de glorie

și de mărire cu cari plecase din țara sa și căror deja realitatea apucase să le taie din aripi.

Mînăstirea Sfînta-Treime era una din cele mai frumoase și mai renumite din cîte se afla în împrejurimile capitalei.

Așezată în mijlocul unor grădini minunate, ea se înălța în vecinătatea sub-urbiei Hebdomon, la o mică depărtare de Poarta Miriandrului, și adăpostea mai bine de trei sute de călugări între zidurile sale.

Starițul ei, om cuvios și venerabil, iubit pînă la adorațiune de călugării săi, pe cari îi administra de mai bine de trei-zeci de ani, era acel arhimandrit Eftihie, așa de cunoscut în istoria luptelor bisericești dintr'al V-lea secol, și care, tocmai atunci, la vîrsta de șapte-zeci de ani, cîștigase celebritatea prin noua sa doctrină asupra Întrupărei ¹⁾.

Natura părea că'l crease pentru o viață retrasă și puțin sgomotoasă, căci, încă de copil, el făgăduise lui Dumnezeu să nu treacă nici o dată de pragul mînăstirei sale.

Cu toate acestea, nevoile lumii și serviciul religiunii îl siliseră deja o primă dată să nu se ție de cuvînt.

Chemat, în adevăr, prin ordin împărațesc, să ia parte la Sinodul din Efez, care avea să judece pe Patriarhul Nestorie, el părăsise, cu cîțiva ani înainte, retragerea sa și se amestecase în luptele pătimașe ale căror dureros exemplu îl înfățișa, pe vremile acelea, așa de des, Biserica ortodoxă.

1) Vezi, pentru amănunte, Amédée Thierry, *Nestorius et Eutychès*.

La întoarcere, în loc ca liniștea ce domnea împrejuru-i, și în care era fericit de a se regăsi, să'l potolească, el se simțise cuprins de neînfrîmate dorințe de a da o fință ideilor ce discuțiunile la cari asistase făcuseră să se nască într'însul.

Sinodul osîndise, fără îndoială, pe Nestorie pentru rătăcirile lui : dar aceasta nu i se părea de ajuns.

El ar fi voit să vadă pe această înaltă Adunare întinzîndu-se mai pe larg asupra misterului Intrupărei, care formase obiectul deliberațiunilor ei, și lămurind, printr'o espunere de doctrină neatacabilă, din cauza autorității ce'i da izvoarele de unde emana, ceea ce sfinții Părinți n'avuseseră timpul său curagiul să hotărască în anul 325.

El își propuse decî să împlinească, prin propriile sale puteri, lipsa lăsată de mai marii săi în explicarea acestei grele și primejdioase probleme.

Soborul ecumenic din Niceea, adunat de Constantin-cel-Mare pentru a face să se respecte unitatea Sfintei Treimi atacată de Arie, Patriarhul Alesandriei, nu zisese decît puține cuvinte asupra Intrupărei.

El afirmase numai, în Crezul care formează simbolul adevăratei credințe, că Isus Hristos *se întrupase de la Duhul sfînt și din Fecioara Maria și se făcuse om*, fără a hotărî în ce măsură se săvîrșise acea întrupare.

De aci, deosebite sisteme eșiseră la iveală, fie-care cătînd a determina proporția în care divinul și umanul coexistaseră în persoana fiului Născătoarei, alcătuit din amestecul acestor două elemente.

Unii, ca Fotinie din Sirmium, susținuseră că Isus fusese om, ca toți oamenii, luminat însă mai mult decât ceilalți muritori prin puterea Duhului sfânt, care revărsase razele sale asupra-i.

Alții, ca Apolinarie din Laodiceea, pretinseseră că el fusese Dumnezeu desăvârșit, compus din alte elemente decât cele omenești, prin întruparea Duhului sfânt în sânul Fecioarei Marii.

Ambele aceste sisteme însă fuseseră osîndite, fiindcă și unul și altul conducea la consecințe neadmisibile din punctul de vedere al dogmelor creștine.

Dacă, în adevăr, Isus fusese *numai om*, cum rămînea cu afirmările Apostolilor și ale celorlalți Părinți ai Bisericii că *Dumnezeu* se jertfise pentru răscumpărarea păcatelor omenești? căci, în această ipoteză, *omul singur*, iar nu Dumnezeu, primise singerosul sacrificiu al Crucii!

Dacă, din contra, el fusese *numai Dumnezeu*, nu se sfărîmase oare, prin faptul Răstignirii, unul din atributele de căpetenie ale divinității, nemurirea? fiindcă, în cazul acesta, supuindu-se morții, Dumnezeu se sinucisese, și ființa lui nu mai era eternă și nemărginită, după cum și-o închipuiau toți acei cari credeau într'însul!

Cu cîți-va ani înainte, fostul Patriarh al Constantinopolei, Nestorie, reluînd sistemul lui Fotinie, voise să-l împace cu Sfintele Scripturi, întrunind cele două naturi, divinul și umanul, în persoana lui Isus Hristos.

Ca să fie însă logic, el învăța că fie-care din aceste naturi păstrase individualitatea sa deosebită, astfel că Mîntuitorul fusese, în acelaș timp, și om și Dumnezeu,

om prin naștere și prin conformațiune, Dumnezeu prin întruparea cuvîntului sfînt în ființa lui cea pămîntească

Doctrina aceasta, mărginită la aceste propuneri, nu cuprindea nimic grav împotriva dreptei credințe și n'ar fi întîmpinat, poate, obiecțiuni serioase, căci Soborul ecumenic din Halcedonia formulă, cu cîți-va ani în urmă, una aproape identică pentru a pune cap controverselor ce esistau asupra acestui punct.

Ceea ce perdu însă pe autorul ei fură deducțiunile ce trase dintr'însa în privința Maicei Domnului.

Fecioara Maria fusese tot d'a-una desemnată de creștini cu epitetul onorific de Născătoare de Dumnezeu, *teotocos*.

Nestorie, ca să accentueze și mai bine ideea sa că Isus se născuse om și că divinitatea la dînsul era rezultatul unei uniri pur morale dintre el și Dumnezeu, propuse ca femeea care 'i dase naștere să nu se mai numească *teotocos*, cum, după dînsul, impropriu se numise pînă atunci, ci *antropotocos*, Născătoare de om, cum pretindea că rațiunea povățuia să i se zică.

«In adevăr, adăoga el, pentru a'și explica cugetarea, carnea nu produce decît carne: cum dar Dumnezeu, care e numai spirit, a putut să fie plămădit din materie ?

«Creatura e oare în stare să procreeze pe creator ?...»

Aceste teorii scorniră furtună în mințile drept credincioase, și Nestorie, cu toată trecerea de care se bucura pe lîngă Impăratul, fu dat în judecată, anatematizat și izgonit din scaunul său, ca eretic.

Eftihie, care asistasă la acele scene și se speriasă

de consecințele unde condusesese pe Nestorie doctrina lui, crezu că, puindu-se într'un punct de vedere cu totul opus, va liniști spiritele și, în acelaș timp, va da adevărata explicare a misterului Intrupării.

El nu putea tăgădui, sub pedeapsă de a cădea în rătăcirile predecesorilor săi pur zeiști, ca Sabelie și Apolinarie din Laodiceea, că ființa lui Isus Hristos fusese formată din două elemente.

Susținea totuși că deosebirea acestor elemente esistase numai *înainte de Intrupare*.

După acest eveniment însă, împreunarea divinului cu umanul se săvârșise în mod așa de perfect, în cît formase un tot unic și indivizibil, care era persoana Mîntuitorului.

Ori-cît de stranie ni s'ar părea această doctrină a celor două naturi, despărțite înainte de Intrupare, pentru a se contopi în una singură în urmă, ea dobîndi un mare succes.

Mînăstirile dimprejurul Constantinoplei, vrăjmașele lui Nestorie, nu numai din pricina ideilor, ci, mai ales, din cauza mînei de fer sub care le ținuse, contribuîră foarte mult la aceasta.

Primind cu entuziasm noulă teorii, ele găseau o ocazie mai mult pentru a-și manifesta ura contra fostului Patriarh.

Multă lume, afară de aceasta, inimile mai cu seamă simple și pioase, însetate de credință, pline de misticism, desprețuitoare de lucrurile pămîntești, se simțeau fericite de o explicare care corespundea ideii ce 'și formau despre divinitate.

Mintea lor nu putea să admită că 'Domnul, coborîndu-se din cer pentru mîntuirea noastră, a primit să locuească, fie chiar provizoriu, în corpul unui om slab și supus neputinților, ca toți oamenii.

Pe cîtă-vreme, dacă elementul divin se confundase cu cel uman, după cum susținea Eftihie, din acest amestec eșise o natură perfectă și superioară, demnă de a servi drept adăpost Dumnezeirei.

Renumele starițului sfîntei-Treimi creștea decî cu repeziciune, fie-care zi aducîndu-î cînduri de noii auditori, atrași de cuvîntul lui plin de căldură și de adevărurile ce li se părea că desveluește.

Vasta biserică a mînăstirei ajunsese să nu mai poată cuprinde mulțimea ce se grămădea într'însa.

Dar ceea ce puse vîrf reputațiunei bătrînului arhimandrit fu venirea Împăratului, cu toată curtea sa, ca să asiste la una din predicele lui.

La drept vorbind, această cinste neașteptată fu opera exclusivă a eunucului Hrisafie, pe care Eftihie îl botezase în religia creștină și care pusese ochii pe dînsul pentru a 'l sui pe scaunul Patriarhatului, în locul lui Flavian, cu care era în vrajbă.

Ca să atragă buna-voință a lui Teodosie II și să dobîndească, cu mai multă ușurință, ceea ce hotărîse să săvîrșească, vicleanul ministru nu înceta de a vorbi stăpînului său de marile daruri, de *admirabilele* învățături ale protegiatului său.

Cuprins de curiozitate, fiul lui Arcadie voi să auză cu propriile sale urechi pe acel călugăr care spunea lucruri așa de frumoase.

El rămase încântat de dînsul, și, cu înlesnirea cu care 'și schimba convingerile, din nestorian hotărît, deveni numai de cît estihian înfocat.

Anastase intră în mînăstire pe vremea aceea, cînd, prin toate colțurile ei, nu răsuna decît cînturi de slavă pentru Cel-de-Sus și laude și cădelnițări pentru prea smeritul lui rob, Eftihie.

Cu toate că el făcea parte dintre tinerii rînduiți la serviciul arhondăriei, scutiți, prin urmare, de rigoarea practicelor monahale, pînă la admiterea lor definitivă ca frați, viaa lui inteligentă îl împingea să se intereseze de tot ce se petrecea împrejurul.

El învățase să explice tot așa de bine ca cel mai știutor din călugări ce se 'nțelegea prin consubstanțialitatea sa *omiusia* Tatălui cu Fiul; pentru ce Duhul sfînt, care face parte din triada divină, purcede numai de la Tatăl; în ce consistă și pînă unde se întinde emanualitatea Fiului; cari sînt ipostazele prin cari a trecut dumnezeirea înainte de a ajunge la Treimea perfectă și nedespărțită sub care creștinătatea o adoră, și alte cestiuni de 'naltă subtilitate teologică de felul acesta.

Spiritul lui limpede și deschis tuturilor manifestațiunilor gîndirei, frumusețea lui deosebită, prăschimbată în ceva îngeresc, decînd i se dase poeticul pervaz al mînăstirei drept cadru, și, mai presus de toate, blîndețea și veseliea lui comunicativă, fermecînd de la prima vedere, făcuseră dintr'însul copilul răsfațat al comunității.

Eftihie îl luase în mare dragoste, și, sedus de agerimea judecăței lui, adesea împingea bunătatea pînă

a sta ceasuri de vorbă cu dînsul, învățîndu-l Sfintele Scripturi, explicîndu-î doctrina sa, întărindu-l într'însa.

El ar fi voit să 'l vadă, înzestrat cum era, ajungînd, într'o zi, unul din Părinții autorizați ai Bisericeî, luîndu-î locul și întemeind opera de credință ce începuse.

Anastase, din parte-î, recunoscător, își da toate silințele ca să merite buna voință ce i se arăta, căci nimeni în mînăstire nu era mai supus, mai ascultător, mai scrupulos păzitor al datoriei decît dînsul.

De alt-mintrelea, el se deprinsese repede cu traiul ce ducea, ba chiar îi plăcea acea atmosferă de liniște și de singurătate, în care regăsea libertatea zilelor de copilărie.

Grădinele Sfintei-Treimi, înconjurate de nalte ziduri, cari le izolau cu totul, ocupau mari întinderi, prelungindu-se, în amfiteatru, pînă dincolo de creasta dealurilor, de unde vederea îmbrățișa tot orizontul.

Mai multe generațiuni de călugări sădiseră într'însele, cu rîvna oamenilor cari lucrează pentru ei înșiși, tot ce omul poate să dorească mai desăvîrșit, ca frumosețe, pentru desfătarea ochilor, și ca folos, pentru trebuințele mesei.

Acolo creștea, ajutați de un pămînt bogat și de o climă cum nu mai există alta, pomii roditori cei mai feluriți, merii, peri, prunii, cireșii, caișii, nucii, din țările temperate, alături cu migdalii, lămii, portocalii, smochinii, măslinii, din cele calde, printre cari vița își desfăcea brațele sale grațioase.

O earbă scurtă și deasă, pururea fragedă, din cauza pîraelor ce o uda, așternea, la picioarele lor, un vecinic covor de verdeată.

Maî departe, în fund, suind povârnişul dealului pînă pe muche, se 'ntindea o pădure seculară, în care toate esenţele, de la stejarul cel maiestos, pînă la cedrul cel venerabil, îşi daseră întîlnire.

Aci, mintea putea să medite în linişte, căci nici un sgomot nu turbura odihna aceluî templu al singurătăţii.

Abia lumina zilei, cernîndu-se printre copacii bătrîni, izbutea să formeze, ici şi colo, cîte un cerc auriu subt întunecul verde al frunzelor.

Bănci rustice aşezate prin colţurile cele maî ascunse, cruci întocmite din crăci împreunate printr'o simplă legătură, icoane ţintuite în scorbura vră unui arbore centenar, arătau îndestul, afară de aceasta, trebuinţele şi preocupările ce împingeau în acel loc pe pioşii locuitori ai mînăstirei.

Anastase venea adesea-orî, în acea retragere, să treacă timpul ce 'l lăsa liber serviciul la care era rînduit.

Îi plăcea să se afunde în adîncimele pădurei, să stea ceasuri culcat în earbă, cu gîndul prin alte lumî, făcînd planuri pentru viitor, ascultînd glasurile naturei, pline de 'nţeles pentru dînsul.

Une-orî, se urca pînă 'n vîrful dealului, pe creastă, şi, de acolo, se uita lung la admirabila panoramă ce avea împrejurul-î, încercînd parcă, prin închipuire, un fel de luare în stăpînire a acelei frumoase împărăţii ce întrevăzuse în visurile-î îndrăzneţe de copil.

La răsărit, dincolo de Hrisocheras, — Cornul-de-Aur, interpus, ca un braţ gigantic, între oraş şi sub-urbiele

Smochinilor, Sike, azi Pera și Galata, pe atunci neînsemnate și sărac locuite, servind drept cimitre Bizanțiului — ochiul lui urma linia Bosforului, însemnând coastele Asiei și perzându-se, din ce în ce mai confuză, colo, departe, spre furtunosul Pont-Euxine, ce se simțea fără să se deosibească încă.

La mează-noapte și la apus, mănoasele cîmpii ale Traciei meridionale veneau sfîrșindu-se, pînă sub zidurile cetății, ca ultimele valuri ale unui ocean nemărginit

Nimic nu poate să dea o idee de pitoreasca varietate a acelor împrejurimi, pe cari arta, ajutată de natură, le preschimbase în necomparate grădini; de pădurile lor, tăind orizontul ca niște feerice cortine; de mînaștirile lor, intrevăzute, printre buchetele de verdeață, ca niște senine locașuri de fericire; de vilele și de palatele lor, unde, sub strașinele cu olane de bronz, pe terațele cu stîlpi de porfiră, în dumbrăvile aromatice, la murmurul și la răcoarea apelor vii, țîșnind din bazinele de marmoră albă, societatea avută se ducea să petreacă zilele călduroase ale verii!

Anastase admira acea priveliște fără pereche, însă nu putea să 'și stăpînească înduioșarea cînd se gîndea că atîtea minunate bogății, așezate într'un loc deschis, afară de orî-ce apărare, erau lăsate, pentru a zice ast-fel, în voea întîmplărei și la discreția barbarilor, cari, în deosebite rînduri, sosiseră pînă la porțile cetății.

El ar fi voit să le vază asigurate, ferite de pericolul unei năvăliri.

Cine știe? poate că, în mintea lui, chiar de atunci luă naștere planul aceluî zid uriaș de piatră, care, plecînd de lingă Selimbria, pe Propontide, pentru a

se opri mai sus de Dercon ¹⁾, pe Pontul-Euxine, una cele două mări pe o lungime de opt-zeci de miluri romane și izola, printr'un șir de întăriri și de turnuri, comunicînd între ele prin galerii ascunse, întreaga peninsulă la estremitatea căreia Bizanțul se afla zidit !

La mează-zi, pe fundul albastru și neted al mării, se desfășura, într'o uimitoare magie de turle, de cruci, de învelișuri scînteetoare, de cupole de aur și de argint, fermecătoarele splendori ale capitalei, casele, plimbările, piețele, porturile, nimfele, bisericile, palatele, monumentele ei, care mai de care.

El nu se putea sătura d'a le privi ; ba simțea o nespusă plăcere d'a'și aminti pe cele mai însemnate din ele, pe cari le cunoștea, fiindcă le văzuse de aproape în timpul cînd rătăcea prin strade, căutîndu-și un rost.

Iată frumoasa biserică a Vlahernelor, închinată Prea Sfintei Născătoare, alături de izvorul miraculos, a cărui apă, compusă, zice-se, din aiasmă, vindeca de boale pe cei ce se spălau într'însa cu credință !

Iată locul de reviste militare, Hebdomon, închis între sfîrcul Cornului-de-Aur și înălțimile orașului, cu tribuna lui monolită, înconjurată de victorii și de drapele, de pe care se făcea proclamația Cesarilor asociați la imperiū ; cu elegantul lui palat de marmoră galbenă-deschisă, unde, în zilele de ceremonie, alaiul împărătesc, venind de pe Calea Triumfală, se oprea ca să se odihnească ; cu casele și cu edificiile lui

1) Azi, *Deteos*.

multicolore,—verzi, cenușii, albastre ca cerul său tran-dafirii, — cari, prin numărul lor din ce în ce mai în-semnat, făcuseră din acel câmp o adevărată sub-urbie, plină de sgomot și de mișcare !

Iată, scoborîndu-se spre mare în formă de arc, zidurile cetății, rezemate pe turnuri rotunde sau pătrate, străpunse de porți, — cele șapte porți cari asigurau comunicațiile despre uscat : — Poarta Cinegum, la extremitatea nordică, dînd pe Cornul-de-Aur, Poarta Miriandrului, Poarta Carsias, Poarta Sfîntului Roman, Poarta Pătrată, Poarta Fîntinei și Poarta Aurită, înaltă și masivă, cu pervazul ei de colonne corintiene, susținînd o victorie antică !

Iată, tăind orașul în două, riul Levcos, sau Cel-Alb, ale cărui maluri, sădite cu pleopi și cu paltini, trăgea, de la nord la sud, o linie neîntrepută de verdeață !

Iată superbul mauzoleu, Sfînții Apostoli, ridicat de Constantin-cel-Mare, pentru a-i servi drept vecinică locuință, aruncînd în aer domul lui cel măreț, învelit cu plăci de metal aurit, împrejurul căruia, pe rotonda ce-l încingea, cei Doui-spre-zece Ucenici stau cu brațele întinse, ca spre a binecuvînta capitala !

Iată Augusteonul, sau forul lui August, splendidă piață, așternută cu lespezi de marmoră și împodobită cu statui, în mijlocul căreia se 'nălța Miliarul-de-Aur, monument grandios în formă de arc de triumf, de unde se socoteau distanțele și d'asupra căruia tronau, între doui Ingeri, Constantin și maică-sa, Elena !

Iată Columna Constandiniană, întocmită din nouă bucăți cilindrice de porfir roșu, susținînd, la înălțimea de o sută două-zeci de picioare, o statuie a lui Apo-lone, luată dintr'un templu păgîn și așezată acolo

pentru a înfățișa pe întemeetorul orașului, în atitudinea dominațiunei, cu fruntea încinsă de o coroană de raze, compusă din piroanele adevăratei cruci !

Iată Palatul Senatului, cu porticu-i de marmoră albă, incadrat între șase colonne ionice !

Iată Capela Sfântului Constantin, așternută cu mozaice, unde împărații primeau supunerea învinșilor, puindu-le piciorul în cap !

Iată Obeliscul lui Teodosie, enorm monolit de granit roșu, cu fețele acoperite cu ieroglife de aur, adus din Siena de prefectul pretoriului, Proculus !

Iată Pritaneul ! iată Tribunalul ! iată Strategiu !

Iată, mai departe, Băile lui Onorie, Porticele lui Fanio și lui Troas, Bisericele Sfintei Irinei, Sfintei Minei și Sfintei Anastasii !

Iată Termele lui Arcadie ! iată Palatele Pulheriei, Marinei și Flacilei ! iată Nimfeul cel mare !

Iată înfine, profilînd pe orizont cei patru-zeci de stîlpi cu arcuiri boltite ce-l compuneau, Apeductul lui Valenție ce semăna, de departe, a un miriapod gigantic, îndreptîndu-se, în goana mare, spre Bizanțiu !

Dar, ceea ce-i atrăgea mai cu deosebire privirile și i le reținea mai cu stăruință, era Marele Palat Împărătesc, în care o neînvinsă presimțire îi spunea că, într-o zi, era să intre triumfător.

El avea așa de bine întipărite în mintea sa toate amănunțimile splendidului edificiu, încît i se părea că le vede de aproape și reconstitua prin gînd ceea ce depărtarea îl împiedica să deosibească.

Colo, se aflau cele trei corpuri principale din cari

se compunea locuința Autocratorilor bizantini : — Halke, Dafne și Teofilacte, legate între ele prin galerii și prin curți interioare sau fiale, — scînteetoare din cauza decorațiunilor și poleiturilor cu cari pereților lor de marmoră erau acoperiți.

Dincolo, dependențele, ele înși-le palate însemnate, ca Magnaurul, în care împărații, așezați pe un tron de aur masiv, împodobit cu pietre scumpe, acordaū audiențe ambasadurilor, și Porfirul, în care împărătesele veneaū să dea naștere auguștilor lor prunci.

Mai departe, închise prin grătare de fier poleite, grădinile, unde, la răcoarea avuzurilor, sub umbra terbinților, sicomorilor, ciprilor, tamarisilor, șiruri variate de trandafiri, ronturi de eliotropi și de asfodele, stușuri de leandri albi și roși formaū perspective încîntătoare pe luciul azuriū al apelor.

Insfirșit, cu totul lîngă mare, micul palat Bucoleone, cuprins tot în ocolul celui mare, cu porticul lui de granit roșu, dominat de un cadran solar, unde, la scara de marmoră ce se scobora în apă, trăgeaū vasele, cînd împărații voeaū să se imbarce, și dinaintea căruia un grup de bronz colosal, reprezentînd un leū luptîndu-se c'un taur, se impunea tutulor vederilor.

În partea cea laltă, despărțit de Dafne printr'un spațiu mărginit prin ziduri înalte și prin porți de fer solide, Ipodromul apărea, ca un moșoroiū gigantic, pe fundul străveziū al mării.

Anastase deosibea foarte bine terața lui ovală, populată cu statui de bronz și de marmoră, de pe care, în zilele de reprezentăție, împărații se scoboraū în

catisma saŭ tribuna cu draperii roșii și liliachii, cusute cu flori de aur, ce le era rezervată, pentru a asista la jocuri și a primi aplausele mulțimei.

Maî încoaci, tot în vecinătatea Palatului Impărătesc, nu departe de Halke, vederea lui întâlnea biserica catedrală, închinată Sfintei Înțelepciuni, minune a artei bizantine, de curînd reconstruită de Teodosie II, după incendiul ce o distrusese, nespus de solemnă între cele nouă cupole, dintre cari cea din mijloc, cu mult maî largă și maî înaltă, purta crucea de aur cu brațele strălucitoare.

Apoi venea portul, gura Cornului-de-Aur, adevărată pădure, unde, într'un amestec nedescriptibil de funii, de vîsle, de lopeți și de catarte, se 'nghesuiau și furnicaŭ mii de vase de tot felul, monoxiloane, palandrii, trireme, galere, dromoane, grele corăbii de rășboiŭ saŭ de transport, unele în mișcare, altele așteptînd, legate de țarm, ora plecării.

Iar colo, și maî departe, cu totul la sud, Propon-tida lucea albastră, cu pete de pînze albe pe fața-i netedă ca o oglindă.

Anastase petrecu trei ani în mînăstire și văzu de aproape marile evenimente ce se urmaŭ, în timpul acesta, din cauza bătrînului arhimandrit, Eftihie.

Reputațiunea acestuia crescuse cu repeziciune, și numele lui, dus de faimă, se respîndise în toate colțurile lumii creștine.

Cu toată favoarea însă de care se bucurau învățăturile lui în capitală, ele nu fură pretutindenî primite cu aceeași binevoință.

Mulți văzură, dimpotrivă, în strînsa legătură ce ele stabileau între cele două naturi, după întrupare, o întoarcere spre doctrinele osîndite ale lui Apolinarie din Laodiceea.

Dintre aceștia era și Evsevie, episcopul Dorileei, om învățat, însă plin de un zel religios exagerat, fost retor înainte de a se călugări, și care, la Soborul de la Efez, legase amicitie cu starițul Sfintei-Treimi pentru a lupta împotriva Patriarhului Nestorie.

Profitînd de un Sinod ce se întrunise la Constantinopole pentru niște afaceri de mîna a doua, Evsevie formulă o acuzațiune de erezie în regulă în contra vechiului său prietin, reclamînd de la Patriarhul Flavian, președintele Adunărei, să-l citeze pentru a se justifica.

Flavian era un arhiepiscop de o fire blîndă și pacinică, vrăjmaș al sgomotului, însuflețit de cele mai largi simțimente de îngăduire creștinească.

El nu respinse, ce e drept, cererea ce i se adresase, însă, dîndu-i curs, era încredințat că nu face rău nimănui și că Eftihie va spulbera cu înlesnire toate învinuirile ce i se aduceau.

Din nenorocire, trufia și îndărătnicia acestuia strică lucrurile și deteră naștere unui nou și ne mai pomenit scandal bisericesc.

Indemnăt, în adevăr, de povățuitorii săi, bizuindu-se, poate, prea mult pe protecțiunea celor de sus, Eftihie refuză, mai întâi, de a ține seamă de chemările ce i se adresa, și cînd, mai în urmă, fu nevoit să li se supue, se înfățișă dinaintea Sinodului însoțit de o escortă de soldați, dată de Hrisafie, și precedat de o ceată de călugări, veniți cu dînsul ca spre a-l apăra.

Apoi, aceasta nefiindu-î de ajuns, pentru a indispuce și mai mult pe judecătorii săi, el făcu încă greșeala de a răspunde evasiv la întrebările lor, disprețuind astfel autoritatea tribunalului dinaintea căruia se afla.

Indignat de atîta îndrăsneală, Sinodul îl lovi.

Doctrinile lui fură anatematizate, ca pătate de Apolinarism, iar el fu osîndit să 'și pearză rangul și să fie izgonit din mînăstirea pe care o administra.

Această hotărîre produse o adîncă mișcare în Sfînta Treime.

Călugării, deprinși cu starițul lor din copilărie, închi-nați lui pînă la fanatism, nevoind să admită că, afără de moarte, ar esista putere care să 'î despartă de dînsul, își manifestară îndată nemulțumirea prin acte de împotrivire.

Eftihie fu înconjurat, adorat ca un sfînt.

Să fi voit, în acele momente, el n'ar fi putut să se supue sentinței care 'l condema, de oare-ce nu mai era stăpîn pe dînsul, ci căzuse prinsul monahilor săi.

Și aceștia se arătau așa de decîși de a nu 'l lăsa să plece, încît, cu toate strașnicele măsuri luate de Flavian pentru a face să se respecte autoritatea Sinodului, — afurisani, oprire pentru răsvrătiți de a se împărtăși și de a primi îngropăciunea creștinească, se-cuestru pus pe bunurile lor, — ei nu voră să știe de nimic, preferind ori-ce rău aceluia de a perde pe starițul lor.

Lucrurile nu puteau să rămîe în această stare fără pericol pentru prestigiul disciplinei bisericești.

Teodosie II, lucrat de ministrul său Hrisafie, care găsisse ocazia favorabilă de a 'și răsbuna de Flavian, spălînd în acelaș timp, pe protegiatul său, primi, după multe șovăeli, să convoace un nou Sinod spre a cerceta apelul ce Eftihie făcuse contra hotărîrei primilor săi judecători.

Prin îngrijirea lui Hrisafie, nimic nu se omise din ceea ce trebuia să conducă la rezultatul urmărit.

Locul întrunirii fu ales tot în orașul Efez, pentru ca, prin amintirea exemplului lui Nestorie, să se poată exercita o presiune și mai mare asupra episcopilor slabi de îngerî; iar președinte al Adunării se numi Patriarhul Alesandriei, omul cel mai crud, cel mai violent și cel mai hrăpitor din cîți s'au strecurat pe scaunul arhiepiscopatului ortodox, biciul provinciilor căzute în eparhia lui, acel faimos Dioscorie, pe care Hrisafie îl ajutase să ajungă la înalta demnitate ce ocupa și care, din această pricină, îi era cu totul devotat.

Misiunea ce i se încredință în secret era, nu atît de a face să se proclame ortodoxia învățăturilor lui Eftihie, cît de a isbi în Flavian, provocînd și obținînd destituirea lui.

Pentru a se pregăti și mai bine succesul acestei cauze, ce vrea să triumfe, a-tot-puternicul eunuc înduplecâ pe Împărat să limiteze, prin ordinul de convocare, numărul votanților la zece glasuri pentru fiecare eparhie, măsură care asigura majoritatea lui Dioscorie, căci patriarhatul acestuia, mai puțin însemnat prin cătimea părinților cu drept de vot, era mai considerabil prin aceea a eparhiilor.

Apoi se dete președintelui facultatea de a opri să

vorbească și să voteze pe orî-cine va găsi el de cuviință, se interzise lui Evsevie de a se înfățișa ca să-și susție acuzațiunea, se impuse lui Flavian rolul de simplă parte, ceea ce-l ridica orî-ce autoritate și-l sfărîma mai dinainte influința ce ar fi putut să aibă în Sinod.

Însfîrșit, pentru orî-ce împrejurare, și ca suprem mijloc de izbîndă, se trimise la Efez un oare-care Varsumas, monah bandit, însoțit de o ceată de paravolanî sau infirmieri, călugări bătauși, pururea înarmați cu ciomege, cu însărcinarea să sprijine pe Dioscorie, spăimîntînd și maltratînd pe prelații cari ar fi cutezat să se împotrivească voinței lui.

Este lesne de prevăzut ce roade trebuiau să dea toate aceste pregătiri.

Sinodul, predispus în favoarea lui Eftihie, se grăbi, fără multă discuțiune, a declara doctrinele lui conforme cu adevărata credință și a-l restatornici în toate drepturile lui.

El ascultă cu aceeași bună-voință pe delegațiunea trimisă de Sfînta-Treime pentru a cere ridicarea pedepselor pronunțate contra comunităței, și, luînd în băgare de seamă plîngerile monahilor, le restituî exercițiul sfîntelor taine de la cari, de nouă luni, erau împiedicați.

Cînd veni însă rîndul propunerii ce Dioscorie păstrase pentru la sfîrșit și pe care, afară de cei inițiați, nimeni nu prevedea că avea să o facă, destituirea adică a Patriarhului Flavian, Adunarea, cu toată vădita-i părtinire, păru că se revoltă.

Mulți din acei demnitari ai Bisericei, spăimîntați de urmările verdictului ce li se cerea, se crezură loviți în propria lor siguranță dacă ar fi admis, cu ușurință, că un arhiepiscop putea să fie lipsit de rangul său sacerdotal fiindcă pedepsise pe unul din preoții săi.

Cu toate acestea, ei voeau să evite conflictul ce ar fi rezultat dintr'un vot neconform, și, deci, cătară să aducă cu binele pe președintele lor a nu mai stărui într'o propunere așa de gravă.

Părăsindu-și locurile, ei se grămădiră împrejurul lui, îngenuchiară dinainte-î, și, cu miinile întinse, începură să-l roage a se gîndi la ceea-ce voia să se facă.

Dioscorie însă, neclintit în hotărîrea sa, înfuriat de împotrivirea ce întîmpina, prefăcîndu-se că se simte amenințat prin suplicațiunile ce i se adresaū, strigă comisarilor împărătești să 'și facă datoria.

Comiții Elpidie și Evloghie, cari erau acolo de față, ordonară atunci deschiderea ușilor, și biserica, unde se ținea Sinodul, fu numai decît ocupată de soldați înarmați, de paravolanî și de popor.

Episcopiî, cari urmaū a se ruga în genuchi, fură loviți, înbrînciți, dați la o parte.

Mulți dintr'înșiî, în neorîndueala ce urmă, nu 'și mai nemeriră locurile și se [așezară unde apucară, unii chiar, de frică, vîrîndu-se sub bănci.

Și groaza ce 'i coprinsese nu era fără temeiū, căci un pericol serios îi amenința.

Bătăușiî, în adevăr, învîrtindu-și ciomegile, strigau din toate părțile că trebuia să se omoare ori-cine nu se va supune; iar Dioscorie, în picioare, pe presusvia sa, făcea apelul votanților, cerînd fie-căruia să se ros-

tească pe față și amenințând cu urgia împărătească pe acei cari ar îndrăsni să zică nu.

În timpul acesta, se înoptase, și, din cauza incidentelor, procesul-verbal al desbaterilor nu era încă terminat.

Dioscorie și partizanii lui înțeleseseră că, dacă vor amîna ședința pe a doua-zi și vor lăsa pe membrii Sinodului să plece pe la casele lor, hotărîrea ce dobîndiseră era ca și cînd n'ar fi fost, căci mulți din ei nu se vor mai întoarce, iar alții, odată scăpați de acolo, vor tăgădui ceea ce încuviințaseră de nevoie.

Ei găsiră deci că era absolută trebuință ca lucrurile să se termine chiar în acea seară.

Pentru a ajunge la acest sfîrșit, mijlocul ce li se păru mai nemerit fu de a pune pe fie-care să iscălească în alb foaia pe care era să se treacă judecata ce se pronunțase.

Atunci începură noii protestațiuni și împotriviri din partea acelor reprezentați ai ortodoxiei creștine, cari nu mai aveau încredere în președintele lor, fiindcă îl văzuseră cum procedează, și cari, cu drept cuvînt, se temeau de uzul ce ar fi putut să facă cu semnăturile lor.

Spaima însă și violița biruiră toate rezistențele.

Cei mai îndărătnici fură insultați, bătuiți, amenințați cu destituirea, ca eretici.

Unii, de frică, iscăliră de două ori.

Nimeni însă nu avu tăria de a se opune pînă la sfîrșit.

Scîrbit de netrebniciile ce vedea și îngrijat pentru propria sa viață, Flavian se strecurase pînă în tindă,

și, acolo, într'un colț, aștepta, spre a se putea duce acasă, deschiderea ușilor, păzite din ordinul lui Dioscorie.

Acesta îl zări de departe, și, cu insulta pe buze, alergă către dînsul.

— «Cum ai îndrăznit să 'mî calci poruncile, nelegiuitule, plecînd de la locu-ți fără de voca mea!» îi strigă în gura mare.

Și, înainte ca Patriarhul Constantinopolei să fi avut timpul a 'i răspunde, îl izbi cu pumnul în obraz, umplîndu-l de sînge.

La glasul lui Dioscorie, Varsumas și paravolanii lui alergară din toate părțile.

Ei se năpustiră asupra lui Flavian, îl trîntiră la pămînt, unde protivnicul lui îl călcă cu picioarele, îl loviră cu ciomegile, îl lăsară mai mult mort.

Apoi, această ispravă săvîrșită, se respîndiră din nou prin biserică, scoțînd țipete de moarte împotriva episcopilor cari nu semnaseră încă.

Flavian fu ridicat fără simțire și condus de soldați într'o temniță, de unde, a doua-zi, fu pornit în esil.

El nu rezistă maltratărilor ce suferise, căci, trei zile după aceasta, își dete sfîrșitul, pe drum, în orașul Hipep, din Frigia, spre care fusese îndreptat.

Cît despre ucigașul lui, după ce 'și puse actele în regulă, se duse la Constantinopole ca să se bucure de succesul dobîndit, ordinînd Patriarh pe Anatolie, un călugăr al său, și primind felicitările lui Hrisafie pentru chipul înțelept cum știuse să conducă trebile.

Ast-fel, spre a se satisface dorința unui ministruî pătimas, se săvîrși, în anul 449, în sînul Bisericei

creștine, una din crimele cele mai îngrozitoare din cîte au revoltat vre o dată conștiința omenească, aceea fără-de-lege strigătoare, pe care istoria a semnalat-o disprețului posterității, numind-o *Tîlhăria din Efes*.

Anastase, care însoțise pe delegații Sfintei-Treimi la Sinod, asistă la aceste scene întristătoare și păstră, în mintea sa, o adîncă întipărire despre ele.

Reîntors, dimpreună cu Eftihie, la mănăstire, el își reluă traiul de mai nainte, absorbit de ocupațiunile, de studiile, de meditațiunile sale zilnice, muncit fără de voe-î de dorințe nehotărîte, adăstînd, cu nerăbdare, îndeplinirea unui mare eveniment ce, prin instinct, simțea că se apropie, — de altmintrelea, mulțumit, pecît o fire frămîntată ca a lui putea să fie, în mijlocul liniștei aromitoare ce din nou se lăsase peste acel loc de odihnă.

Intr'o zi, — cîte-va luni după aceasta, — el fu trimis de Eftihie să ducă o scrisoare starițului mînăstirei Pantocrator, la cîte-va miluri de acolo, dincolo de rîul Levcos, în apropierea satului Maltepe.

Era în 28 Iulie 450, o dimineață de vară, de o limpezime și de o veselie excepțională, cum nu tot-d'a-una se întîlnesc, chiar în acele regiuni favorizate de natură.

Cu toate că drumul ce avea să facă conducea pe subț acoperișuri umbroase de copaci sădiți d'a lungul lui, Anastase plecă de cu vreme, căci, trebuind să meargă pe jos, voea să evite căldura zilei.

El lăsă îndărătu-î, la o bună depărtare, zidurile cetății, ale căror turnuri, rătunde saū pătrate, se per-

dură cu 'ncetul în zare; străbătu admirabila luncă, lucrată ca o grădină, ce se desfășura împrejurul orașului, de la un capăt la cel lalt, și atinse țărmurile Levcului, curgînd, în partea aceea, printr'o pădure seculară de paltini și de castani.

Aci, după ce trecu apa, el apucă la dreapta, pe prundul riului, la început regulat și neted, și urmă astfel, în susul lui, o bucată de loc destul de lungă.

Cu cît înainta însă, pămîntul se înălța mereu și țărmul devenea din ce în ce mai răpos.

De o dată, drumul părăsea matca gîrlei, se urca pe mal, continua să se ție încă cîte-va sutimi de pași de linia crestei, apoi făcea un cot la stînga și se perdea în adîncimile pădurei, pe care o tăia în două.

În punctul unde această schimbare de direcție se producea, valea lua un aspect cu totul deosebit.

Peretii dealului, înalți și drepți, tăiați ca cu cuțitul, împodobiți, de altmintrelea, cu toate seducțiunile vegetațiunei celei mai bogate, formau o prăpastie, în fundul căreia, la o mare adîncime, Levcul se zărea, printre ramuri, șerpuind ca o panglică.

Admirator entuziast al naturei, Anastase fu atras de sălbatica frumusețe a acelei pozițiuni.

El se abătu din cale, scoborî, agățîndu-se de pietre și de rădăcini, rîpa pînă lîngă apă, și, acolo, așezat pe un trunchi, se puse să cugete și să admire.

Priveliștea era măreață, tăcerea și singurătatea impuitoare.

D'asupra malului, îmbrăcat în plantele cele mai variate, arborii pădurei dominau la o mare înălțime, împreunîndu-și crăcile, formînd boltă, nelăsînd să se vadă decît o părticică din albastrul cerului.

Anastase citise de curînd viața Sfîntului Eustație și, cu mintea încă cuprinsă de minunata poveste, își zicea că, de sigur, așa trebuie să fi fost locul unde Mîntuitorul se arătase piosului general roman.

Și, în adevăr, imaginațiunea cea mai vie cu greu ar fi găsit un decor mai nemerit pentru o scenă ca aceea ce el evocase în acel moment.

Acea rariște de copaci bătrîni, stufoși, cu rădăcinile noduroase, acoperite de un strat de frunze, peste cari piciorul călca fără să producă cel mai mic sgomot, părea că fusese așezată acolo înadins pentru a reprezenta închipuirei pădurea sălbatică în care, după spusa legendei, apărui cerbul uriaș, purtînd, între coarne, crucea cu străluciri fulgerătoare.

Apoi, malurile acelea repezi și abrupte, formate din enormi bolovanî de piatră peste cari plantele singurătăței aruncaseră broderiile și festoanele lor fără număr, nu erau oare o reproducere destul de esactă a înălțimilor stîncoase pe cari cîinii lui Eustație încremeniseră, fără glas, la vederea cerbului fantastic, gonit de dînșii cu puțin mai nainte, a cărui urmă o perduseră și care se iveau, pe neașteptate, pentru a-i umplea de groază?

Chiar acel rîu Levcos, cu apele lui limpezi, curgînd a lene printre nuferii de pe margine, nu da oare cît se poate de bine iluziunea pîrîului din pădure unde viitorul martir creștin, după ce 'și legase calul de o cracă, se coborîse pentru a bea cînd auzi vocea melodioasă ce 'l chema pe nume și văzu semnul divin care 'l făcu să creadă în Domnul?

Pecînd Anastase privea cu mintea afundată în aceste

cugetări, un sgomot neașteptat, ca răpăiala unui cal în goana mare, veni să 'i atragă de o dată atenția.

Abia apucase să se scoale de unde sta pentru a căta să 'și dea seamă de ce este, cînd, d'asupra lui, pe creasta malului, apăru un călăreț, silindu-se din puteri să 'și stăpînească calul, speriat sau întăritat, și care nu mai voea să știe de frîu.

Anastase văzu numai decît grozavul pericol la care acel om era espus; dar, înainte de a fi putut să facă o mișcare pentru a 'i veni în ajutor, el sosise deja pe marginea prăpăstiei.

Aci, împins de avîntul ce dobîndise și simțind că pămîntul îi scapă de sub picioare, calul, ne mai putîndu-se opri, făcu o opintire desperată ca spre a sări de pe un mal pe cel lalt.

Distanța era însă peste măsură de mare, și el căzu în gol, pe prundul rîului, unde rămase sdrobit și nemîșcat.

Anastase se repezi la călăreț, care fusese asvîrlit la cîți-va pași mai încolo și care zăcea fără simțiri lîngă trunchiul unde el însu-și șezuse cu cîte-va minute mai nainte.

După toate semnele, acel om trebuia să fie de un rang foarte înalt, căci atît trăsurile feței, cît și portul îi erau din cele mai deosebite.

El putea să aibă cinci-zeci de ani și era îmbrăcat într'o haină albă peste care se 'ncheia un mintean stăcojiu, cu galoane de fir prin prejur.

O largă mantă, țesută cu aur pe fund verde și li-lachiu, prinsă de gîtu-i printr'o cataramă de pietre scumpe, și încălțăminte roșii, cu vulturi de aur drept

încuetori, complectau costumele lui, nu se poate mai ales și mai bogat.

Anastase luă apă în mâini și, îngenunchind lângă dînsul, îi stropi figura și căta să 'l însuflețească.

Încercările lui rămaseră însă zadarnice, căci, deși necunoscutul nu părea încă mort, sdruncinarea ce promise, căzînd, fusese așa de grozavă, încît nu putea să 'și mai vie în fire.

În timpul acesta, o trupă numeroasă se arată d'asupra rîpei, uitîndu-se în toate părțile, dînd semnele celei mai vădite îngrijiri.

Era un detașament de ostași din garda împărătească, lesne de cunoscut de pe căscile lor conice, fără cozoare, de pe tunicile lor de oțel, cu solzi poleiți, de pe pavezele rătunde ce țineau în brațul stîng și de pe topoarele cu două tășuri cu cari mîna lor cea dreaptă era înarmată.

Ei zăriră pe Anastase, în fundul văei, trudindu-se să deștepte pe omul ce căuta, descălicară în grabă, își lăsară caii în paza unora dintr'înșii, iar ceilalți se coborîră, cum putură, spre a 'i aduce și ajutorul lor.

Cu toate silințele ce 'și deteră, ei nu izbutiră însă să 'l facă a 'și lua cunoștință.

Atunci, formînd un pat din crăci și din ramuri împletite, îl așezară pe dînsul, și, apucînd pe cursul apei în jos, eșiră la liman și se 'ndreptară spre oraș.

Anastase află, cu mirare, de la acei oameni, că necunoscutul, la a căruia grozavă cădere asistase, era însuși Împăratul Teodosie II, eșit dis-de-dimineată la vînațoare, scos din drum de un cal prea iute și spe-

rios și asvîrlit în acea prăpastie înainte ca cei cari 'l însoțeau să fi putut a împiedica această nenorocire.

Nenorocirea avea o însemnătate considerabilă în împărăție.

Sora mai mare a Impăratului și singura lui moștenitoare, Pulheria, care, de mic copil, îl îngrijise și, în toate ocaziile, îi dase cele mai bune sfaturi, acum disgrățiată, tot din cauza intrigilor lui Hrisafie, și trăind într'un fel de asil voluntar în palatul din Hebdomon, fu înștiințată în grabă și alergă lângă patul bolnavului.

Ea nu putu totuși decît să asiste la ultimele lui momente, căci lovitura ce primise era mortală.

Medicii constataseră, în adevăr, ruperea șirei spinăreii, astfel că nefericitul Impărat nu se mai sculă, și, după o zăcere de o zi și o noapte, trecu d'a dreptul din letargie la moarte.

Isbită de acest sfîrșit neașteptat, frămîntată cine știe de ce bănueli, Pulheria voi să cerceteze prin ea însăși împrejurările fatalei întîmplări.

Anastase, care era martorul de căpetenie al accidentului, fu adus dinaintea ei și întrebat cu deamănuntul.

Ca tot-d'a-una, el produse, prin modestia, prin inteligența, prin frumusețea și prin veselia sa, impresia cea mai favorabilă asupra Impărătesei.

Ea fu mulțumită de răspunsurile ce primi de la dînsul, se informă de cauza care'l făcuse să intre în mînăstire, păru că se interesează de soarta lui și, ca răsplată pentru primele îngrijiri ce dase Impăratului răposat, porunci să'l admită printre tinerii întrebuințați în serviciul curței.

Anastase, după ce și luă rămas bun de la Eftihie, binefăcătorul său, a cărui amintire o păstră tot-d'a-una cu recunoștință în adîncul inimei sale, primi cu bucurie noua condițiune ce împrejurările îi creaseră.

El făcuse un pas gigantic spre ținta care-i atrăgea vederile și, de aci înainte, viitorul i se părea asigurat.

La 'nceput, în primii ani, noua viață a lui Anastase nu înfățișează nimic de deosebit.

Atent la datoriile sale, în mijlocul acelei lumi, pe care nu o cunoștea încă, doritor de a se menține unde apucase să pătrundă, dîndu-și toate silințele, nu numai de a nu greși, dar încă de a se distinge, el străbătu domniele lui Marcian și lui Leon I, — timp de mai bine de două-zeci de ani, — în obscuritatea slujbei ce căpătase, cu singurul profit de a fi la curte, de a vedea de aproape diferitele personaje ce ocupau scena lumii și de a studia prin el însuși evenimentele ce se succedau.

Pulheria, cu două ani mai mare decît fratele ei avea vîrsta de cinci-zeci și două de ani cînd se sui pe tron.

În timpul minorității lui Teodosie II, ajutată de înțeleptul Antemie, care îi fusese dat drept consiliu de regență, ea mai ținuse încă, aproape zece ani, frînele imperiului și știuse să ducă trebile cu cinste și cu, pricepere.

Chiar după majoritatea Împăratului, grație marelui autorității morale ce dobîndise asupra-î, ea continuă a-î

servi drept povătuitoare, îndemnîndu-l la tot ce se făcu mai însemnat sub domnia acestui principe.

Tocmai la sfîrșit de tot, cu șapte sau opt ani înainte de moartea lui, atunci cînd el căzuse cu desăvîrșire pe mîna lui Hrisafie și a eunucilor, în mijlocul cărora își petrecea timpul, compund simboluri teologice sau urzind intrigă bisericești, trecerea de care se bucurase scăzu așa de mult, încît se schimbă într'o adevărată răceală.

Ea înțelese numai decît că vremea ei trecuse și că prezința-i devenise supărătoare.

Chemînd atunci pe cele două surori ale sale, de cari era nedespărțită, ea se retrăsese, de voe bună, în palatul din Hebdomon, unde trăia liniștită, venerată și mai populară decît ori-cînd, din cauza faptelor milostive căror își consfințise viața.

Moartea neașteptată a fratelui ei o scoase din acel loc de odihnă pentru a o arunca pe culmea mării.

Chiar din primele zile, Impărăteasa simți grozavele greutatea ale moștenirii și marea răspundere ce căzuse asupra-i.

Ea nu mai era tînără, ca altă dată, și situațiunea se schimbase cu totul.

Imperiul era acum înconjurat din toate părțile de vrăjmași, din ce în ce mai amenințători.

Afară de Vandalii, cari stăpîneau Africa și constituau, prin flotele lor, un vecinic pericol pe mare, Atila, regele Hunilor, aduna, în același timp, pe Dunăre, una din oștile cele mai formidabile din cîte cu-

treeraseră pînă atunci lumea, gata să atace și să nimicească pe orî-cine îi va sta împotrivă.

Pulheria nu-și simțea nici curagiul, nici puterea de a sta singură în fața atîtor primejdii.

Ce să facă ?

Unde să găsească sprijinul de care avea trebuință ?

Ea ar fi avut, poate, un mijloc să-și procure un ajutor, — căsătoria; însă acest act îi era cu totul oprit, căci, încă din frageda-î tinerețe, se dase Domnului, promițîndu-î de a nu cunoaște alt soț pe pămîntul acesta!

Atunci sta, și se gîdea, și-și amintea toate amăruntele imensului sacrificiū ce îndeplinise.

Era încă copilă: abia atinsese șai-spre-zece ani.

Soră-sa, Flacila, murise de curînd, și, ca cea mai în vîrstă, ea se găsea în capul familiei sale, compusă dintr'un băeat de pai-spre-zece ani, Teodosie II, și din două fete mai mici, Arcadia și Marina.

După legile imperiului, tutela i se cuvenea de drept și i se încredință cu atît mai multă înlesnire, cu cît dase dovezi de o rară maturitate de minte.

Sedusă de 'ncrederea ce i se arăta, amețită de laudele ce se ridicaū în urmă-î, cuprinsă de dorința de a merita și mai bine iubirea poporului, jertfindu-se pentru fericirea lui, înțelegînd că mărițișul nu o va face să ocupe decît un loc secundar în împărăție, pecînd ambiționa pe cel d'întîiū după Impăratul, ea se hotări să rămîie fecioară.

Acest plan, comunicat celor în cari avea încredere, în loc de a fi combătut, fu, dimpotrivă, încurajat de dînsii.

Ea ajunsese, astfel, a se convinge că nimic nu va fi mai plăcut lui Dumnezeu decît renunțarea ei la promisiunile acestei lumi pentru a se uni, mai tîrziu, cu dînsul în ceruri.

Ca orî-ce natură entuziastă, pătrunsă de binele ce crede că face, ea împărtăși aceiași hotărîre surorilor sale, cari se deciseră aî imita exemplul.

Făgăduința lor de virginitate fu scrisă pe tăblii de aur, împodobite cu pietre nestimate, și oferită Domnului în catedrala Constantinopolei, în fața clerului și a unei mulțimi imense, cu o solemnitate cum nu se mai văzuse încă.

Apoi, această jertfă pioasă îndeplinită, ea începuse acea viață austeră și consfințită bine-facerilor, de la care nu se abătuse un singur moment și careî atrăsese, dimpreună cu titlul de Augusta, admirațiunea întregii lumi creștine.

Cît de mult o costase, mai în urmă, pasul ce făcuse cu atîta ușurință, numai dînsa o știa și ar fi putut-o spune !

Dar se mîngîea, zicîndu-și că sacrificiul n'ar fi fost deplin din parte-î dacă n'ar fi trebuit săî pricinuească și suferințe.

Pe la două-zeci și opt de ani, ea fusese, în adevăr, prinsă de o dragoste nebună pentru tînărul Paulinus, tovarășul de studii al fratelui ei, devenit amicul lui nedespărțit și comeseanul familiei împărătești, ceea ce constituia cea mai mare cinste ce se putea acorda, pe vremea aceea, unui particular.

Paulinus fusese însărcinat de dînsa, în calitate de

intim, să ațite dorințele Impăratului pentru frumoasa Atenaide, fata retorelui grec Leontie, de curînd trecută la religia creștină, sub numele de Evdochia, și pe care pusese ochii pentru a o da lui Teodosie II drept soție.

El izbuti în misiunea ce i se încredințase, însă aținse, în acelaș timp, un rezultat la care nu se așteptase și care trebuia să 'i cauzeze cele mai mari nenorociri.

Prin darurile sale, el fură inima ambelor femei cu cari avusese a face, cu singura deosebire că Pulheria îl adora în taină, fără a lăsa nimic să se vadă, pecînd Evdochia, mai puțin rezervată, da semne fătîșe de aplecarea ce simțea pentru dînsul.

Această situațiune aruncă zizania între cele două cumnate, făcute să trăească în bună înțelegere, însă îndușmănite prin slăbiciunea ce aveau pentru acelaș om.

Rivalitatea lor ținu mult timp, pînă în momentul cînd Impăratul, înștiințat pe subț ascuns, dar nevoind să dea crezămînt unor șoapte ce i se păreau absurde, se convinse de adevăr și trimise pe necredinciosul său amic la supliciū și pe ușuratica-i soție în esil, la Ierusalim.

Pulheria eși singură necompromisă din această aventură.

E adevărat că se vorbise multe și despre dînsa, dar cine se uita la ce spuneau gurile rele !

Ele cătaseră să 'i terfelească reputațiunea, aruncîndu-i, în taină, acuzațiuni cu mult mai grave, că întreținea relațiuni incestuoase cu propriul ei frate, asupra căruia avea un ascedent așa de mare.

Nimeni însă nu luase în serios acele birfelî, năsko-

cite mai cu seamă de partizanii lui Nestorie ale căror doctrine găsiseră într'însa protivnicul cel mai hotărît.

Ea rămase deci nesdruncinată, apărută contra calomniilor prin marele respect ce inspira întregii suflări ortodoxe.

Închisă în cucernicia-i ca într'o fortărețe ce nu se putea dărîma, ea își strivi inima și petrecu anii tinereței sale, după cum se legase, fără bucurii pentru dînsa, înconjurată de fecioarele ce adunase împrejuru-i, rugîndu-se, postind, chinuindu-și trupul, lucrînd zi și noapte pentru cei săraci sau citind cărțile sfinte, zidind biserici și mînăstiri, înzestrîndu-le cu venituri însemnate.

Pulheria retrecea în mintea sa aceste pagini ale vieței sale trecute, muncindu-se a găsi un mijloc care să 'i permită, fără a călca jurămîntul ce făcuse, a 'și da un tovarășiū în marile pericole ce amenințau imperiul din toate părțile.

În mijlocul dibuirilor sale, o idee, ce i se păru o adevărată inspirație divină, i se înfățișă de o dată.

Ea se legase să nu cunoască soț trupesc pe lumea aceasta: jurămîntul ei însă nu esclusea un măritișū pur spiritual cu omul pe care 'l va crede mai destoinic de a o ajuta în greutățile ce o înconjurau.

Mulțumită de această deslegare ce găsisese, încredințată că ea era plăcută lui Dumnezeu, de oare-ce el i-o insuflase, de sigur, bătrîna Impărăteasă se puse atunci să caute bărbatul cel mai în stare a corespunde nevoilor cari o împingeau către dînsul.

După ce cîntări, în chibzuința sa, calitățile tuturilor senatorilor și oamenilor de frunte cu cari se onorau

serviciile publice, alegerea ei căzu asupra lui Marcian, vechiul general, care, fără altă protecțiune decît meritele sale, se suise, de la treptele cele mai de jos ale oștirei, pînă la cele mai înalte, și care, prin dezinteresarea, prin severitatea moravurilor, prin caracterul și prin bravura sa, impunea stima tuturilor.

Marcian avea cinci-zeci și opt de ani cînd fata lui Arcadie îl chemă pentru a'i oferi mîna ei, sub singura condițiune de a respecta făgăduința de virginitate ce făcuse.

El primi tot ce i se ceru, și, astfel, la 24 August 450, mai puțin de o lună după moartea lui Teodosie II, imperiul de răsărit avea un nou împărat.

Pulheria nu avu să se căească de alegerea ce făcuse, căci, mai în aceeași vreme, sosiră la Constantinopole trimiși de ai lui Atila, cu cuvinte amenințătoare.

Ei veneau să reclame tributul promis de fostul împărat, sașu, mai bine zis, de eunucul Hrisafie, nedemnul lui ministru, și care nu fusese plătit de aproape două ani.

Solii huni sprijineau cererea lor pe amintirea puternicei armate în capul căreia se afla regele lor și a nenorocirilor ce ar putea atrage cea mai mică zăbavă a bizantinilor de a se ține de îndatorirea ce luaseră.

După ce 'i lăsă să termine îndrăsnețele lor propuneri, Marcian se sculă de pe tronu-i, și, în fața curței sale înmărmurite, aruncă barbarilor acest mîndru răspuns, demn de vechii împărați romani, a căror tărie de inimă părea că reînviase într'însul:

— «Duceți-vă de spuneți stăpînului vostru că am aur numai pentru prietenii mei: pentru vrăjmași, am fer și oștiri tot așa de bune ca ale lor!...»

Apoi, pentru a da mai multă greutate vorbelor sale, porunci întregii armate de care dispunea să se pue în mișcare și să înainteze în Mesia, pe Dunăre.

Atila turbâ de mînie cînd află de această întîmpinare, însă expediția ce pregătise fiind destinată pentru a ataca Galia, nu putu să 'și răsbune, căci fu bătut de galo-romani și muri înainte de a fi avut vreme să reconstituească puterile sale sdruncinate.

Pulheria mai trăi două ani după aceste evenimente, și, în 452, își dete sfîrșitul, lăsînd împărăția energicului soț ce 'și alesese.

Regretată și plînsă de toți fără deosebire, ea fu îngropată în mausoleul Sfinții Apostoli, alături de părinții și de iluștrii ei strămoși.

Biserica proclamă curățenia vieței ei de fecioară, onorîndu-î memoria și scriindu-î numele printre sfinții cu cari se glorifică religia creștină.

Cît despre Marcian, el nu avu zile cu mult mai lungi, căci, cinci ani după aceasta, în 457, muri și dînsul după o fericită domnie de pace și dreptate, în timpul căreia izbuti să înfrîneze abuzurile și venalitatea funcționarilor, să aducă liniștea în Biserică și să facă a se respecta adevăratele principii ale creștinătății ortodoxe.

Cam pe la epoca aceea, Anastase, care atingea vîrsta de două-zeci și șase de ani și devenise un tînăr frumos și distins, cel mai bine înzestrat din cîți se aflău cu dînsul la curte, avu o mare mîhnire.

El află de moartea părintelui Eftihie, răposat, nu în locul unde trăise și unde lăsase așa de adânci amintiri, nu înconjurat de cinstea și de dragostea ce ar fi fost în drept să aștepte, după aproape opt-zeci de ani consfințiți serviciului mînăstirei sale, ci în esil, în mizerie, în urgia soartei celei mai nemilostive.

Păcatele protectorilor lui îl ajunseseră și pe dînsul, și nelegiuirile ultimului Sinod, unde ortodoxia doctri- nelor lui fusese proclamată, nu putea să nu se res- frîngă și asupra-î.

Încă de la 'nceputul noiei domnii, după uciderea lui Hrisafie, dat pe mîna lui Iordan, care avea să răs- bune asupra-î moartea generalului Ioan Vandalul, ta- tălui-său, și care 'l chinui ca pe un cîine, plîngerî și protestări se adresară Impărătesei din toate părțile contra crimelor săvîrșite la Efez.

Pulheria, ca primă satisfacțiune dată puternicului curent de simpatie ce se declarase în favorul neferi- citului Patriarh Flavian, porunci să se aducă rămăși- țele lui, din Hipep la Constantinopole, unde se 'nmor- mîntară cu mare pompă în aceeași biserică cu ale sfîntului Ioan Hrisostomul, victimă și el a urei că- lugărești.

După aceasta, ascultînd de rugăciunile lui Leon- cel-Mare, papa de la Roma, pe care Dioscorie îl esco- municase cu aceeași ocazie și care cerea spălarea ru- șinei ce i se făcuse, ea stărui pe lîngă Marcian să convoace un nou Sinod spre a revizui lucrările celui precedent.

Locul întrunirei se hotărîse, mai întîi, la Niceea,

însă fu schimbat, mai în urmă, la Halcedonia, în fața Constantinoplei, pentru ca noua Adunare să se afle mai aproape de centru și să nu mai fie espusă la scene ca acelea cari răsculasera, rîndul trecut, indignarea generală.

Apoi, pentru a se da și mai multă autoritate deciziunilor acelei Adunări, se admise a se chema, spre a lua parte la dînsa, cel mai mare număr posibil din părinții cari aveau drept de vot, astfel că se strînseseră 520 de membri, cu 371 mai mulți decît la Efez, unde nu se primiseră decît 149.

Dioscorie se înfățișă dinaintea Sinodului ca acuzat și încercă, prin cinismul și prin îndrăsneala sa, să susție regularitatea actelor ce săvîrșise.

Însă, față cu atitudinea hotărîtă a episcopilor, cînd auzi pe aceia cari avuseseră să sufere de brutalitățile lui arătînd cum fuseseră maltratați și cum, prin violință, li se impusese să iscălească în alb; cînd văzu pe chiar partizanii săi, spăimîntați de lumina ce se făcea, părăsindu-l și mărturisindu-și păcatele; izbit, pe lîngă aceasta, și de alte acuzațiuni tot atît de grave ce jeluitori veniți din Alesandria, sediul eparhiei, — printre cari și rude ale lui de aproape, — aduseră împotrivă-i în privința desfrînărilor, jafurilor și crimelor în mijlocul căror trăea, el se simți pierdut și renunță de a se mai apăra.

Sinodul, convins atunci de fără-de-legile lui, îl osîndi a-și pierde demnitatea episcopală și ori-ce dar preoțesc.

Cu aceeași ocaziune, și ca o consecință a execrațiunei ce înveluea tot ce se hotărîse la Efez, Aduna-

rea condamnă și doctrinele lui Eftihie, ca izbite de erezie; și, pentru a nu mai cuteza nimeni, pe viitor, să atingă asemenea cestiuni, într'o ședință memorabilă, ținută în biserica Martirului Sfintei Eufemii, protectoarei Halcedoniei, după o noapte de rugă petrecută pe mormîntul mucenicei spre a-i cere inspirațiuni, ea formulă definițiunea adevăratei credințe ce trebuie să aibă orî-ce bun creștin asupra Intrupărei.

Marcian se grăbi a întări, printr'un decret, acele deciziuni, și, în executarea lor, esilă pe Dioscorie la Gangra, în Paflagonia, unde mai trăi două ani, iar pe Eftihie îl dete afară din mînăstirea lui, lăsîndu-l pe drumuri, lipsit de toate, rătăcitor și nevoias, pînă în ora cînd moartea, îndurîndu-se cu dînsul, veni să 'i curme șirul suferințelor.

Anastase plînsese pe binefăcătorul său în ascuns, căci era un adevărat pericol de a se înduioșa față pentru un om lovit de disgrația împărătească; apoi, își întoarse privirile într'altă parte, căci ceea ce se petrecea împrejurul-i merita să 'i atragă toată atențiunea.

Marcian murise fără a desemna pe cine să 'l înlocuească.

El avea, ce e drept, dintr'o primă căsătorie, o fată numită Eufemia, măritată cu patriciul Antemie, de familie ilustră, care ar fi putut să ambiționeze tronul și să 'l obție.

Însă acesta întîlni, în cale-i, pe un alt competitor,

pe Leon Tracicul, cu care nu voea să se strice și care, mai târziu, drept recunoștință pentru acest serviciu, îl recomandă ca împărat al Occidentului, în locul lui Sever, de curînd încetat din viață.

Leon, necombătut de nimeni, îmbracă deci purpura imperială.

Cine era însă acel Leon și cum reuși el să pue mîna pe demnitatea supremă?

Iată, în puține cuvinte:

La moartea lui Marcian, după obiceiul ce esista pe atunci de a se încredința comandamentul armatelor barbarilor, considerați ca mai destoinici pentru serviciul militar, se găsea, în capul oștirilor bizantine, un general, got de origine, numit Aspar.

Dispuind de toate forțele împărăției, el ar fi putut cu înlesnire să ia coroana pentru el însuși, și avu chiar un minut intenția de a o face.

Dar, gîndindu-se că, prin credințele sale religioase, era arian și că aceasta ar provoca, de sigur, un imens scandal la un popor a cărui preocupare de căpetenie era ortodoxia, el își schimbă ideea și hotărî să ajungă la acelaș rezultat, puind pe tron pe un om care să 'i fie cu totul devotat.

El își aruncă atunci ochii asupra lui Leon, intendent la oștire și omul lui de încredere.

Leon promise tot ce i se ceru.

El se legă chiar prin jurămint ca, o dată ajuns împărat, să facă Cesare, adică asociat al său la putere, pe unul din băeții lui Aspar.

Cu aceste condițiuni, generalisimul bizantin îi dăte

sprijinul său, și, fiind-că nu era nimeni alt care să-i dispute domnia în chip serios, Leon se așeză fără greutate pe tronul lui Constantin-cel-Mare.

Nu trecu însă mult, și noul Impărat începu să simtă toată greutatea pozițiunei ce singur, prin ambiția-i nesocotită, își crease.

Pretențiunile lui Aspar deveneau din zi în zi mai mari, căci el se amesteca, acum, în toate afacerile Statului, pe cari voia să le conducă după bunul său plac.

Dar ceea ce nemulțumea și mai mult pe Leon, era legământul ce făcuse față cu dînsul de a asocia pe unul din fiii lui la împărăție.

Aceștia, în adevăr, de și buni ostași, erau de o violiță fără asemănare, și, ca arianî, arătau, în toate apucăturile lor, disprețul cel mai desăvîrșit pentru Biserica creștină.

Înălțarea unuia din ei la al doilea rang după cel de împărat trebuia, prin urmare, să întîmpine o strașnică împotrivire din partea Constantinopolitanilor.

Leon cătă să amîe îndeplinirea făgăduinței ce dase, opuind tot felul de pretexte protectorului său, care îl strîngea cu ușa.

În cele din urmă, ne mai avînd în cotro, după ce încercă ultima sa obiecțiune, cu speranța că va fi respinsă, dar care, dimpotrivă, fu primită numai de cît, adică abjurarea arianismului de către viitorul Cesare, el fu nevoit să logodească pe fiică-sa cea mai mică, Leoncia, încă copilă, cu Patricie, băiatul al doilea al lui Aspar, născut dintr'o romană și pîrînd a poseda calități mai bune de cît frații lui.

Singura scăpare ce-i mai rămînea Împăratului, îndeplinind acest act, era timpul ce avea dinainte-î, căci, pînă la epoca cînd fică-sa era să fie în etate de a deveni femeie, el trăgea nădejde să se poată scăpa într'un chip oare-care de viitorul său ginere și de su-părătorul lui tată.

Ocazia nu întîrziă de a se înfățișa.

Încă de pe timpul lui Teodosie II, unul din pericolele de căpetenie ce amenințau imperiul era prezința Vandalului Genseric la Cartaginea, unde reușise să fundeze un regat puternic.

Profitînd de slăbiciunea și de încurcăturile vecinilor săi, el devenise stăpînul Mediteranei.

Balearele, Corsica, Sardinia, chiar Sicilia, căzuseră în mîinile lui, și flote pornite din aceste diferite puncte cutreerau mările, atacînd și prinzînd orî-ce vas le eșea înaintea, aruncînd spaima pe coaste, jefuind orașele, făcînd navigația și orî-ce comerț cu neputință.

Imperiul de Occident avusese mai cu seamă să sufere de îndrăsneala și de nesațiul acestui al doilea biciu al lui Dumnezeu.

Cînd, în 455, sub domnia slabului Petronie Maxim, urmașul lui Valentinian III, el intră în Roma, nu se mulțumi de a o fi cucerit și de a o jefui, ci voi să o și distrugă, pentru a nu mai rămîne nimic din vechea ei mărire.

El încărcă, pe corăbiile sale, lucrurile de artă cele mai prețioase ce găsi într'însa, pînă chiar învelișurile de bronz ale palatelor și ușile scumpe ale templelor, apoi dărimă ce mai rămăsese și puse focul peste acest morman pe ruine.

Rapacitatea lui era deci fără asemuire, cruzimea și îndrăsneala lui spăimântătoare.

Invingerea unui asemenea vrăjmaș, sfărîmarea cui-burilor ce 'și clădise său, cel puțin, reducerea lui la neputință, era, prin urmare, o cestiune de o însemnătate capitală pentru ambele împărății.

Profitînd de împrejurarea favorabilă că, pe tronul Occidentului, se suise, după recomandăția sa, prietenul său Antemie, Leon hotărî să facă împotriva lui Genserich o expedițiune decisivă, la care să participe și Italia.

El adună, în consecință, în portul Constantinopolei, flota cea mai numeroasă ce, după spusa istoricului bizantin Procopie, se văzuse pînă atunci: o mie trei-spre-zece ¹⁾ vase mari de război, pe cari se afla, de o cam dată, șapte mii de marinari, și cari, în drum, trebuiau să mai imbarce, din diferitele schele, și alte trupe pînă la cifra de o sută de mii de oameni, destinați expedițiunei.

Sume însemnate, adunate din contribuțiuni, sau văr-sate din tezaurul particular al Împăratului, erau destinate să asigure cheltuelile.

Pregătirile se făcură în liniște și 'n delete, astfel că, la ziua hotărîtă, flota se găsi gata să pornească pe mare.

Singurul punct ce mai rămăsese de regulat era de a se ști cui se va încredința comanda, căci, de la ale-

1) Vezi Amédée Thierry *Les derniers temps de l'Empire d'Occident*.

gerea capului, atîrna în mare parte succesul întreprinderii.

Aspar văzuse cu ochi răi resbelul ce se pregătea, căci, în caz de reușită, el era menit să dea o prea mare glorie lui Leon, să 'i întărească pozițiunea și să 'l scape de subt jugul subt care îl ținea plecat.

Hotărî deci să facă tot ce 'i va sta prin putință pentru a 'i paraliza izbînda.

Spre acest sfîrșit, uzînd de trecerea de care încă se bucura, el stăruia să se pue în capul expedițiunei Vasiliscu, fratele Impărătesei, om nul și vanitos, pe care orbul noroc singur îl ridicase pe treapta unde se afla.

Leon cunoștea incapacitatea cumnatului său; de aceea, cîtă mai întîiîu să reziste acestor îndemnuri.

Însă, înduplecat de soția sa, Impărăteasa Verina, care se unise cu Aspar, prin pură ambiție femească, fără a 'și da seamă de adevăratele scopuri ale acestuia, el cedă în cele din urmă și încuviință ceea ce instinctul îl sfătuisese la 'nceput să refuze.

Pe de altă parte, Vasiliscu, informat de tot ce se petrecea, știind împotrivirea Impăratului și stăruințele lui Aspar de a i se acorda cîntea la care aspira, cînd în fine ea i se dete, atribui generalului barbar meritul de a o fi dobîndit pentru dînsul, și, deci, recunoscător, se puse la ordinele lui, cerîndu-i instrucțiuni în privința purtării ce trebuia să aibă.

Aspar se prefăcu că se interesează de Genseric prin pur simțimînt religios, căci și unul și altul erau arianî, și 'i recomandă să menageze cît va putea mai mult pe regele vrăjmaș.

Vasiliscu făgădui că va urma cu sfințenie după dorințele lui, și, ast-fel, subț aceste auspicii, începu faimosul rășboi împotriva Vandalilor.

Evenimentele nu desmîțiră speranțele lui Aspar în dibăcia lui Genserik și 'n nedestoinicia cumnatului Împăratului.

Acesta, la 'nceput, dobîndi cîte-va succese pe mare.

Regele Vandalilor, surprins, fără pregătiri, de o flotă așa de puternică, fu înfrînt în primele întîlniri, și, desperat, se refugii în Cartaginea, unde se aștepta să fie atacat și sdrobit cu desăvîșire.

Vasiliscu însă, care'l urmărise pînă în fața capitalei lui, în loc să'l împresoare din toate părțile și să nu'l lase timp să răsufle, ascultă de cererea ce vicleanul barbar îi făcu de a'i acorda cinci zile pentru a delibera, după cari, zicea el, avea de gînd să se supue și să primească condițiunile ce i se vor dicta

Aceste cinci zile însă Genserik le întrebuiță pentru a strînge vase din toate părțile.

Pe cele mai mari le înarmă pentru luptă, pe cele lalte le încărcă cu materii arzătoare.

Apoi, în a cincea noapte, servindu-se de un vînt ce bătea despre uscat, dete drumul celor aprinse, îndreptîndu-le spre corăbiile lui Vasiliscu, căror comunicară focul ce purtau cu ele.

În acelaș timp, el însu-și, suit pe cele lalte cu toate forțele sale, profitînd de spaima vrăjmașilor, ale căror grele năvi nu puteau, din cauza înghesuelei, să manevreze, nici să se apere, aruncă dezordinea în rîndurile lor și le pricinui mari perderi.

Abia jumătate din frumoasa flotă, plină de atâtea nădejdi cu puțin mai înainte, putu să scape cu fuga de peire.

Dorințele lui Aspar se împliniseră.

Nesuccesul expedițiunei osîndea, după cum credea el, pe Leon, să rămîie vecinic sub influința și sub dependența sa.

Lucrurile totuși nu merseră astfel.

Împăratul, înștiințat de sfaturile date lui Vasiliscu înainte de plecare, începu să priceapă scopurile lui Aspar.

Acesta 'i devenise, afară de aceasta, odios, mai cu seamă din cauza marelui nemulțumiri ce domnea pretutindeni, în cler și în popor, decînd îl silise să logodească pe fică-sa cu un barbar și să asocieze pe viitorul său ginere la imperiū.

Pentru a pune vîrf simțimentelor de dușmănie ce ferbeau în ascuns în inima lui Leon, Aspar, care observase răceala ce începuse să i se arate și voea să o risipească prin frică, mai făcu greșală de a se arunca într'o aventură periculoasă, de o izbîndă nesigură, dar cu urmări foarte rele pentru dînsul.

Și iată cum :

Încă de pe cînd trăea Teodosie-cel-Mare, garda personală a împăraților se recruta, în Orient, dintre oamenii din Izauria, provincie asiatică, așezată la poalele Taurului, între Pisidia, Cilicia și Licaonia, ai cărei locuitori, curagioși și răsboinici, aveau reputațiunea de

a fi incoruptibili și treceau drept singurii în stare să rivalizeze cu barbarii în calități militare.

La acea epocă, comandantul acelei garde, compusă din trei corpuri : Scolarii, Excubitorii și Candidații, era un tânăr izaurian, de viță nobilă, numit Trascaliseu, forte popular în patria sa, deși nu se deosebea prin nici o calitate aparentă, nici prin frumusețe, nici prin curagiū, nici prin inteligență, și care datora numai influinței familiei sale postul de 'naltă încredere ce ocupa la palat.

Aspar spera că, atrăgînd pe acesta în partea sa, va pune mîna pe garda împărătească și va putea, ast-fel, fără împotrivire, să-l reducă pe stăpînul său la supunerea oarbă ce dorea să aibă, sau să-l înlocuească cu altul, care să 'i ofere mai multe garanții de ascultare.

El făcu, în consecință, propunerii lui Trascaliseu, dîndu-i chiar să înțeleagă că n'ar fi lucru imposibil ca el însu-și să ajungă împărat, dacă va fi cuminte și va ști să tragă folos din împrejurări.

Trascaliseu însă, fără a 'i promite, nici a 'i refuza concursul său, desvelui în ascuns complotul Împăratului.

Scos din răbdări și, 'n același timp, spăimîntat prin acele destăinuri, Leon, care nu aștepta decît un pretext destul de grav pentru a justifica în propriii săi ochi actul violent ce medita împotriva nesuferitului tutore ce 'și dase, hotărî perderea acestuia și însărcină pe Trascaliseu cu ezechutarea proiectului.

Pentru a nu deștepta însă bănuelile lui Aspar, încă de temut din cauza forțelor militare de cari dispunea, el recomandă complicelui său discreția cea mai absolută, făgăduindu-i, în caz de succes, mîna ficei sale celei mari, Ariana, și titlul de Patriciū, foarte rîvnit, fiind-că

era mai însemnat decît al tuturilor celor lalte demnități ale imperiului.

Planul lor era să atragă pe generalul barbar într'o cursă mai din nainte pregătită, și, acolo, avîndu-l în mîină, despărțit de ai lui, să se scape de dînsul, închi-zîndu-l, scoțîndu-i ochii sau ridicîndu-i viața.

Ocazia tocmai se înfățișa favorabilă cu prilegiul marelui ceremonii religioase ce era tocmai să aibă loc peste cîte-va zile.

Ei își propuseră să profite de această împrejurare și luară măsurile necesare pentru a ajunge cu bine la rezultatul ce doreau.

Dincolo de Bosfor, sub cerul albastru ca peruzeaua al Bitiniei, Halcedonia se ridica, în fața Bizanțiului, albă și strălucitoare, pe un fund de munți pe cari despărțarea îi făcea să pară liliachii.

La marginea orașului, cu totul lîngă țarm, pe o înălțime ce domina strimtoarea și de unde se desfășura o admirabilă priveliște asupra capitalei și asupra Propontidei, vederea navigatorilor, ce veneau din spre largul mării, întilnea o vastă clădire, de un lux și de o frumusețe necomparate, minune a secolului, după cum o numește poetul contimpuran Claudiu.

Era vila lui Rufin, zidită din jafurile acestui puternic ministru al lui Teodosie-cel-Mare și împodobită cu tot ce exista mai scump și mai artistic pe vremea aceea.

Inconjurată de grădini încîntătoare, unde vegetația fără pereche a țărilor calde fusese transplantată pentru a forma un decor demn de splendorile locuinței îm-

părătești ce încadrau, ea ocupa o întreagă sub-urbie, — a Stejarului, — în mijlocul căreia fusese așezată.

Din această cauză i se zicea și *Rufinopolis*, și, de sigur, prin întinderea ce posedă, prin mulțimea dependințelor ce țineau de dînsa, prin numărul populațiunei de sclavi și de slujbași ce o locueau, ea putea, cu drept cuvînt, să fie comparată cu un orașel.

După moartea lui Rufin, asasinat din ordinul lui Arcadie, splendidul palat fusese confiscat în profitul statului și servea acum de reședință împăraților, cînd voeau să schimbe aerul Bizanțului, sau cînd drumul Ancirei, unde 'și petreceau verile cu preferință, li se părea prea lung sau prea anevoios.

În toți anii însă, la sfîrșitul lui Iunie, obiceiul cerea ca întreaga curte să treacă strimtoarea pentru a asista la sărbătoarea Sfinților Petre și Pavel, prăznuită cu mare pompă în biserica ce le fusese ridicată, sub-numele de Apostoleon, în ocolul chiar al vilei rufiniane.

Era demnă de admirat acea biserică pentru construirea căreia Rufin pusese să se răscolească carierele de marmoră ale Tesaliei, ale Frigiei și ale insulei Proconese, voind să aleagă tot ce se găsea mai deosebit în ele.

Intocmită după planul mauzoleului lui Constantin-cel-Mare, cu care rivaliza în bogăție, ea avea forma unei cruci latine.

Un zid circular, sprijinit pe stîlpi cu arcuiri și pendetive, purta, d'asupra transeptului, la răscruci, un dom înalt, ale cărui ferestre ovale, dispuse de jur îm-

prejur, lăsaă să cază, prin geamuri colorate, o lumină de apoteoză.

Pereți-i erau acoperiți cu ornamente plurihrome, ale căror desemnuri variate, de cel mai frumos efect, încadraă scene luate din istoria sacră, sau figurațiuni de sfinți: Isuși, așezați sau în picioare, Născătoare, adorate de cîrduri de păcătoși, Arhangeli, cu mîinile pline de dafini și cu capetele prinse în lune de aur, enorme.

Afară de aceasta, colonne de marmoră verde de Tesalia, dintr'o singură bucată, susținînd arhitravele nartexului; capele în formă de firizi, luminate prin candelile de preț și închise prin gratii de bronz, de o mare fineță de lucru; policandre bogate, arzînd, ca ruguri de flacări, în fumul de mirodenii ce eșea din căștiile de argint; un iconostas incomparabil, de lemn scump, sculptat în ajururi, ca o dantelă, și împodobit cu pietre ce luaă ochii; grele icoane îmbrăcate numai în aur; odăjdii de fir și de mătase; un bilșug nepomenit de materiile cele mai rare și mai prețioase, concuraă la o laltă pentru a da o splendoare neobicinuită aceluî templu dumnezeesc întocmit de un om fără de lege.

Era în 29 Iunie, 470.

Anastase, care avea acum patru-zei de ani și făcea parte din corpul Excubitorilor, era, în ziua aceea, de gardă, dimpreună cu alți tovarăși ai săi de arme, la intrarea vilei rufiniane, sub porticul ce preceda sălile interioare ale palatului.

Cu lăncile în mînă, îmbrăcați în costumul lor de gală,

acel clibanion cu solzi poleiți, ce 'i făcea să semene a pești de aur, ei staū nemișcați, într'o atitudine de statui, așteptînd, sub cupola smălțuită cu verde pe fund de argint, întoarcerea Împăratului de la biserică.

Era praznicul Sfintului Petre, și Leon, în înțelegere cu Trascaliseū, alesese acea ocazie pentru a atrage pe Aspar în cursă și a se scăpa de dînsul.

Încă din ajun, generalul barbar primise invitațiune să asiste *negreșit* la serbare, însă, fiindcă, în toți anii, la aceeași epocă, i se adresaū asemenea chemări, el nu trase nici o bănuială din termenii stăruitori ai acesteia și se duse, ca tot-d'a-una, fără temere și fără pază.

E adevărat că, înainte de a pleca, diferite semne părău a 'l înștiința de pericolul ce 'l amenința, dar, necrezător și îndrăsneț cum era, el nu le dete nici o însemnătate.

Astfel, pe cînd se îmbrăca, sabia i se încurcă în fireturile încingătoarei și, întorcîndu-se cu mînerul în jos, alunecă din teacă pe lespezile sălei, unde se frînse în două, parcă ar fi fost de sticlă.

Ardabur, fiul lui cel mai mare, care era de față, îi atrase, îngrijat, atențiunea asupra acelei întîmplări extraordinare.

Aspar însă îl liniști, spuindu-i că, poate, Hermenaric, băeatul său cel mai tînăr, se jucase cu acea armă în lipsă-i, o rupsesse din greșeală și o pusesse la loc, ca să nu fie certat.

Apoi, luînd o altă spadă, eși ca să încalece, căci

portul unde trebuia să se îmbarce, vecin cu Termele lui Arcadie, era destul de depărtat de acolo.

La scară, îl aștepta calul lui cel favorit, Acolutos, un armăsar persan de mare preț, pe care, din cauza blîndeței și a umbletului ușor ce avea, îi plăcea să meargă cu preferință.

Rîndul acesta însă, frumosul animal nu voi să asculte cu nici un chip de glasul stăpînului său.

Cu toate străduințele și îndemnurile acestuia, — limbă, pintenî, chiar loviri, — el nu se supunea să pornească din loc, sau dacă, revoltat de durere, făcea cîți-va pași, înainta pînă la poarta ogradei, de unde se 'ntorcea îndată în fuga mare.

Ardabur, care știa tainele tatălui său și tremura în tot minutul pentru dînsul, fu din nou impresionat de această purtare neobicinuită a calului și rugă încă o dată pe părintele său să renunțe la o plecare însemnată prin prevestiri așa de îngrijitoare.

Aspar îi închise însă iarăși gura, luînd în rîs temerile lui superstițioase, nedemne, zicea el, de un ostaș curajos ca dînsul.

El adăogă, întorcîndu-se spre sclavii ce'i aduseseră calul :

— «L'ați învățat cu nărav și pe acesta!

«De mîine să nu'l mai văz în grajdurile mele.

«Iar voi, veți sta în fiare, în ergastulă, pînă voiți găsi altul ca dînsul, ca să'l înlocuiască!...»

Și, încălecînd pe un alt cal ce i se găti îndată, se îndreptă repede spre port, însoțit de escorta la care'i da drept rangul înalt ce ocupa în armată.

Aci, un nou incident veni să'l nemulțumească.

Cînd vasul, așternut cu covoare și cu stofe bogate,

ce trebuia să'l treacă marea, sosi pe la jumătatea strîmtoarei, cîrma se rupse de o dată, așa, din chiar senin, fără vre-o cauză aparentă care să dea loc la această întîmplare.

Pilotul, izbit de un accident, ce i se păru cu atît mai nenatural, cu cît era încredințat că cîrma fusese în stare bună, nu putu să'și stăpînească o exclamare.

Apoi, adresîndu-se către Aspar:

— «Prea ilustre Doamne, îi zise, acesta e un semn rău: să nu mergem mai departe!

«Am visat astă noapte că pe cine voiî trece, azi, marea, nu'l voiî mai aduce înapoi, și mî-e frică ca visul să nu se 'mplinească.

«Să ne'ntoarcem, căci presimț o nenorocire !...»

Aspar, enervat de atîtea piedici, fie-care urmată de aceleași recomandațiuni, de a nu se duce la paradă, îi răspunse răstit:

— «Decît să'mî dai sfaturi, mai bine aveaî grijă, mizerabile, ca cîrma să nu fie stricată.

«Veî plăti scump îndrăsneala de a fi pornit cu mine pe un vas de care nu eraî sigur.

«Inainte! și să n'auz o vorbă mai mult!...»

Vîslașul își plecâ capul, și, luînd pentru a se îndrepta lopata unuia din ajutoarele sale, urmâ calea în tăcere.

Puțin după aceasta, el se oprea la scara de marmoră a palatului Hiria, de pe coasta Halcedonică, unde debarcau împărații și curtea lor.

Aspar sosise la timp pentru a asista la serviciul divin.

De o dată, orgele de argint, așezate la intrare, intonară imnul Acatistos, ce nu se auzea decît în oca-

ziunile solemne, și, în acelaș timp, pe larga alee de sicomori, așternută cu covoare roșii, ce conducea de la biserică, apăru cortegiul împărătesc, îndreptându-se spre palat.

În frunte, precedat de garzi cu săbiile goale și de pagi, purtînd steaguri de felurite fețe, pîșea Împăratul, cu globul în mînă, în cap cu sarikionul, stemă nestimată, ce ardea ca un jăratîc la focul pietrelor scumpe din cari era formată, îmbrăcat în costumu-î de ceremonie :—o tunică de mătase albă, un țîțacion albastru, cu ciucuri de aur și cu bumbi de safire, și o hlamidă purpurie, prinsă de umărul drept printr'o cataramă de rubine și căzînd, în largi cute, pînă la pămînt.

După dînsul înaintău, în ordinea ierarhică, marii demnitari ai Imperiului, tîrînd după dînșii grelele lor paragaudioane, vestminte de stofe de aur sau de argint, ale căror țesături variate înfățișău desemnuri fantastice, flori surprinzătoare sau animale imposibile.

Erau, mai întîi, Patriciî, cu rangul de principî, considerați ca membri ai familiei imperiale.

Veneau pe urmă miniștrii : — Marele Șambelan, *praepositus sacri cubiculi*, eunuc, purtînd în mînă un scurt baston de aur masiv ; Marele Cancelar, *magister officiorum*, cu drept de jurisdicțiune asupra întregului personal al palatului ; Marele Logofăt, *quaestor*, ministru al justiției, a căruî sarcină era de a primi jurămîntul împăraților în biserica Vlahernelor și de a contra-semna ceea ce *mîna lor divină* iscălise cu cerneală purpurie ; Cei două Mari Comiți, miniștri de finanțe, al tesaurului public, *sacrarum largitionum*, și al domeniului privat, *rerum privatarum* ; înfine Marele Gu-

vernator al casei împărătești, *comes domesticus*, funcțiune ocupată de Trascaliseu, care comanda și garda.

După aceasta, urmau Senatorii, și, la spatele lor, ceilalți demnitari de un rang mai mic: — Marele Drungar, șeful milițiilor din provincii; Marele Cartular, capul arhivelor; Protostatorul, care inspecta grajdurile și hergheliile; Protocinegul, care organiza vânătoarele; Protovestiarul, care supraveghia mobilierul și îmbrăcămintele; apoi alții și mai mărunți, ca Protoieracarul, Protoproedrul, Dioicetul, Mirtaitul, Cetonitul, Curopalatul, urmați, la rîndul lor, de alții și mai inferiori, a căror mulțime forma o lungă coadă ce nu se mai sfîrșea.

Cortegiul urcă scara cu trepte de marmoră ce conducea la porticul de la intrare, străbătu frumosul vestibul, pardosit cu sidefuri, împodobit, pe fund verde și aur, cu medalioane încadrate în frunzișuri, ale căror ramuri încovrigate alcătuiau rozase de cel mai plăcut efect, și se afundă în galeriile din năuntru, unde cu încetul se făcu nevăzut.

În momentul cînd Aspar, care mergea imediat după Împăratul, se pregătea să treacă pragul pentru a pătrunde, dimpreună cu ceilalți în interior, Leon se întoarse către dînsul și i șopti cîte-va cuvinte la ureche.

Numai decît, ca și cînd i s'ar fi comunicat un lucru de o mare însemnătate, generalul barbar își părăsi rîndul și rămase pe loc, așteptînd sfîrșitul cortegiului pentru a putea pleca și a se duce unde era trimis sau unde trebile 'l chemau.

În acelaș timp, Trascaliseu, care 'i pîndea toate

mişcările, se deslipi și dînsul de grupul său, și, retras într'un colț, adăstă ca sala să se golească.

Ocazia dorită sosise, și Aspar avea să plătească în curînd greșeala ce făcuse de a veni singur în mijlocul vrăjmașilor săi neîmpăcați.

Abia cel din urmă demnitar dispăruse pe marea ușă cu canatură de fildeș sculptat, ce conducea în interiorul palatului, cînd, la un semnal, alte uși laterale se deschiseră, și o ceată de eunuci năvăliră în vestibul și se grămădiră împrejurul lui Aspar.

Acesta, văzîndu-i fără arme și nebănuind ce scop îi aducea, nu se îngriji de o cam-dată de prezința lor, ba, dînd pe cei mai apropiați în lături, cătă să-și facă drum printr'înșii și a se 'ndrepta spre eșire.

Trascaliseu îi tăia însă de o-dată calea.

El se puse în fața lui, și, uitînd respectul ce pînă atunci îi arătase în toate ocaziile, c'un ton de o aroganță silită, pentru a ascunde, poate, emoția ce-i strîngea inima, îl înștiință că Împăratul aflate de complotul ce urzea împotriva-i și dase ordin să-l aresteze.

Îl invită deci să nu se împotrivească, asigurîndu-l că, dacă era, în adevăr, nevinovat, îi va fi cu mult mai lesne să scape prin supunere și blîndețe.

Aspar înțelese ce însemnau acele cuvinte și nu stătu un minut la îndoială asupra ceea-ce trebuia să facă.

El știa suferințele și oribilele mutilațiuni ce-l așteptau de se va da prins, și preferă să moară luptîndu-se bărbătește.

Afară de aceasta, el spera mult în curagiul său, mai cu seamă în fața acelor sclavi fără arme, pe cari

îi desprețuia, socotindu-i incapabili de a-i ține piept.

El își trase deci sabia și începu să lovească într'înșii.

Un moment, îndrăsneala lui îi folosi, căci, turburați de un atac așa de neprevăzut, eunucii se deteră în lături și făcură gol împrejurul lui.

Aspar profită de spaima ce băgase în ei pentru a se depărta, și, în cîte-va salturi, ajunsese pînă la ușa de la eșire.

Încă un pas, și el era afară din palat, scăpat, poate, de orîce pericol.

Reaua lui soartă nu permise însă aceasta, căci, dinainte-i, se ivi, de-o-dată, un obstacol la care nu se așteptase.

Anastase, care se afla la postul său, sub porticul de la intrare, asistase, cu tovarășii săi, la defilarea cortegiului împărătesc.

După terminarea alaiului, el rămăsese tot acolo, în aceeași pozițiune, așteptînd ora schimbului pentru a se putea retrage.

De o dată, un sgomot, venind din sala vecină, îi izbi auzul, și, aruncîndu-și ochii în acea direcțiune, spre vestibul, văzu pe un om, înconjurat de o mulțime de alții, atacîndu-i cu sabia scoasă și cătînd să-și facă drum printre dînșii.

Anastase nu știa nimic despre cele puse la cale, nici primise vre o instrucție în privința purtării ce trebuia să aibă.

Instinctul îl făcu însă să simță că o gravă înviuire apăsă pe capul acelui om astfel hărțuit, — în care nu recunoscă de o cam dată pe Aspar, — că se

punea o mare 'nsemnătate pe arestarea lui, că acei împotriva căror se lupta lucrau după ordine venite de sus și că datoria sa era să-l împedice de a fugi.

În momentul decî cînd generalul barbar ajunse la ușa vestibulului și se gătea să o treacă, Anastase se puse dinainte-î, încrucișînd lancea și strigîndu-i să nu facă un pas mai mult.

Surprins și tot de o dată întăritat, Aspar își întoarse atunci furia încontra noului său vrăjmaș, și, pentru a-l înlătura, îi trase o strașnică lovitură de sabie.

Din norocire, clibanionul Excubitorului era solid și arma alunecă pe solzii lui de oțel poleit fără a pricinui vre un rău.

Anastase pară cu lancea o a doua lovitură, însă, înainte ca Aspar să fi avut vreme de a-l lovi pentru a treia oară, eunucii, desmeticiți și îmbărbătați prin glasul lui Trascăliseu, se repeziră asupra-î și-l înconjurară din toate părțile.

Rîndul acesta, nenorocitul general fu strîns așa de aproape, încît îi fu cu neputință să mai se apere cu sabia sa.

În acelaș timp, eunucii, scoțînd cîte-un pumnal de subt largile lor mînece, începură să-l lovească.

Aspar văzu că nu mai e speranță pentru dînsul, își acoperi capul cu mîinile și muri fără un vaet.

Corpul lui, scaldat în sînge, fu lăsat în acel loc pînă după terminarea ceremoniei, cînd Leon veni de se 'ncredință, prin propriii săi ochi, că scăpase în adevăr de nesuferitul protector ce avusese.

Din acel minut, viața lui Anastase intră într'o fază

nouă, care, cu 'ncetul, printr'un șir de împrejurări fericite, trebuia să'l conducă la îndeplinirea dorințelor și a aspirațiunilor lui celor mai scumpe.

Trascaliseu văzuse marele ajutor ce el îi dase, împedicînd pe Aspar de a fugi, și inima lui simțise o simpatie amestecată de recunoștință pentru acel frumos și îndrășneț Excubitor, fără concursul căruia planul său ar fi rămas, poate, nerealizat.

El îl luă deci sub protecția sa, și această favoare folosi foarte mult lui Anastase, căci Trascaliseu, în scurt timp, ajunsese personagiul cel mai însemnat al imperiului, după Împăratul.

Leon se ținuse, în adevăr, de cuvînt.

Indată după potolirea începutului de răscoală ce barbarii încercaseră, auzind de moartea șefului lor, el stricase logodna fetei sale cu băeatul lui Aspar, care, mai norocos decît tatăl și frații săi, izbutise să scape de moarte prin fugă.

Apoi, pentru a răsplăti serviciile lui Trascaliseu, îl înălțase la rangul de Patriciu și 'i dase, dimpreună cu numele de Zenon, mîna Arianei, fiicei sale celei mai mari, născută înainte de a se fi suit pe tron.

Ginerele Împăratului manifestă buna sa voință pentru Anastase, scoțîndu-l, mai întîiu, din corpul Excubitorilor și alăturîndu-l pe lîngă persoana sa.

După aceasta, sedus din ce în ce mai mult de darurile protegiatului său, cu cît îl cunoștea mai de aproape, el făcu dintr'însul amicul, confidentul, soțul său nedespărțit.

Anastase, înzestrat cum era, ghicise numai decît

slăbiciunile lui Trascaliseu și 'și întrebuințase tot talentul ca să le cultive.

El pusese în ezechutarea calculelor sale dibace întreaga stăruință a temperamentului său seducător, așa că, în scurt timp, Trascaliseu nu mai putea fără dînsul.

Comesean al puternicului Patriciū, intim al lui, el ajunsese, cu 'ncetul, familiar și al Arianei, frumoasei sale stăpîne, căci, încă subț impresia recente sale căsătorii, ea arăta multă dragoste pentru soțul său și se interesa de toate preferințele lui.

Cîți-va ani trecură.

Trascaliseu, înălțat așa de sus și ne mai avînd a se teme de nimeni, începu să dea drumul aplecărilor sale pentru petreceri și pentru desfrîu.

La 'nceput, el se silise, ce e drept, să ascunză viciile sale, însă reținerea ce 'și impusese cîtă-va vreme, apucînd să 'l obosească, crezu de prisos să mai disimuleze și se aruncă fără rezervă în escesele cele mai scandaloase.

Ariana, ambițioasă și mîndră, suferi dintr'aceasta fără să se plîngă.

Dimpotrivă, ea tăgădui de cîte-orî Impăratul, înștiințat, o întrebă asupra neorînduelilor soțului ei.

La ce i-ar fi folosit, în adevăr, să mărturisească?

Recunoscînd că trăea rău și că e părăsită pentru altele, cea d'întîi și cea mai crud lovită ar fi fost tot dînsa, — în orgoliul său.

Afară de aceasta, ea avea un scop : — voea să ajungă, într'o zi, Impărăteasă.

Ori-ce nemulțumire exprimată contra lui Trascaliseu, atrăgînd disgrația acestuia, ar fi trebuit inevitabil să se resfrîgă și asupra speranțelor sale, prin îndepărtarea lui de la tron.

Ea socoti decî mai înțelept să se stăpînească, să rabde în tăcere, lăsînd soțului său libertatea de a se conduce după cum îi va plăcea, iar dînsa urmînd să arate tuturilor o față veselă și liniștită.

Cu toate acestea, orgiele lui Trascaliseu continuau fără întrerupere.

El se înconjurase acum de bufoni, de paraziți și de curtizane, cu cari petrecea nopțile în beții și 'n ospețe omorîtoare.

Frumosul Triclinion, decorat cu mozaice de aur, din patalul Dafne, unde locuia ginerele Impăratului, asistă la spectacole cum nu se mai produsese pînă atunci sub cupola-i sprijinită pe colonne de argint.

Imaginațiunea istrionilor se 'ntrecea să născopească plăceri noi, scene surprinzătoare, rafinamente bizare.

Una din distracțiile lor favorite era de a se scula de la masă, în mijlocul ospățului, și de a pleca cu toții.

Pe jumătate amețiți de băutură, ei cutreerau părțile cele mai depărtate ale orașului, precedați de facile, de chitări și de flautiști.

Apoi cînd, obosiți de plimbare, simțeau trebuința să se înapoieze, pentru a evita osteneala de a se întoarce cu piciorul, sileau pe trecători, adesea pe locuitorii sculați din somn și eșiți ca să vază ce este,

să 'i iea pe umerii lor și să 'i transporte în cârcă pînă la palat, unde se puneau iarăși la masă pentru a chefului pînă la ziuă.

Și, dimineața, sclaviî îi ridicau fără cunoștință pentru a 'i duce prin camerele lor, ca să se trezească în liniște.

Aceste scene și altele de felul lor, deosebindu-se numai prin detalii, se re'nnoeau mai în fie-care noapte și serveau drept temă tuturilor convorbirilor.

Fiindcă totuși prin ele nu se aducea vătămare Bisericeî, nici religiunei, Constantinopolitaniî le priveau cu nepăsare, obicînuîți să nu se mire de capriciile celor puternici și să le treacă totul cu vederea.

Anastase, ca intim al Patriciului, era nevoit să iea și el parte la toate desfătările lui, însă, pentru a 'm-păca, în acelaș timp, pe Ariana și a nu 'i perde încrederea, el îi spunea, — și avusese darul să o convingă, — că unicul ei interes îl îndemna la aceasta, căci voea, zicea el, să supravegheze pe soțul ei, să 'l reție, la trebuință, să 'l apere, și, în tot cazul, să 'l facă respectat în acele momente de amețeală și de uitare de sine ce coprindea pe fie-care asistent.

Adevărul e că acele petreceri îl oboseau și 'l nemulțumeau peste măsură.

De cît-va timp, el simțea născîndu-se 'ntr'însul pentru stăpîna-sa una din acele patimi cari nenorocesc pe un om, dacă rămîn nesatisfăcute.

Spăimîntat de pericolul ce 'l amenința, el încercă să o combată în toate chipurile, mai întîi, prin raționament, esplicîndu-și absurditatea unei asemenea aplecări; apoi, prin fapte, renunțînd de a se mai înfă-

țișa dinaintea Arianei, simulînd o grea boală pentru a explica mai natural absințele sale prelungite.

El rămase totuși învins în această luptă cu sine însu-și, și, după un timp oare-care, privațiunea ce 'și impusese devenindu-î nesuferită, el apăru iarăși la palat.

Deși cu inima sîngerîndă, stăpînirea ce avea asupra-și îl ajută să nu se arate schimbat.

El păstră, față cu lumea, aceeași fisionomie veselă și plăcută, acelaș spirit glumeț ce 'l făceau simpatic de la prima vedere, rezervîndu-și, pentru momentele cînd era singur cu el însu-și, descătușarea sufletului său îndurerat.

Atunci sta ceasuri, cu fruntea între mîini, cu ochii pironiți în gol, fără să vază, cu mintea frămîntată de aceeași gîndire: — Ea, și earăși Ea!

El o chema în somnu-î, o invoca la masă-î, o avea dinainte-î în toate actele vieței sale, chiar în mijlocul orgiilor la cari era nevoit să participe pentru a 'și păstra trecerea pe lîngă Trascaliseu.

După ce se trudi multă vreme să învingă obsesiunea tiranică ce esercita asupra-î, cînd văzu că toate silințele sale de a o combate erau de prisos, el își propuse, cu hotărîrea desprețuitoare de pericole ce 'l caracteriza, să schimbe tactica și să încerce ceea ce la 'nceput i se părușe o enormitate.

— «De unde știi! își zicea el; inima femeii are atîtea mistere!

«Ea, poate, mă va 'nțelege și mă va agreea!

«Chiar dacă, ofensată, va avea cruzimea să mă denunțe, supliciul la care voiî fi trimis va fi de o mie

de ori mai dulce decît caznele ce îndur, consumîndu-mă astfel în întuneric !...»

Singura considerație ce'l mai reținea, era ideea că, poate, nici una din aceste ipoteze nu se va 'mplini, ci că va fi numai silit să plece dela curte.

— «Da! ce mă voiî face, urma el, dacă, spre pedeapsă, voiî fi oprit de a mă mai înfățișa dinaintea ei, dacă mi se va lua mîngîierea de a o mai vedea și de a'i mai vorbi?...»

Însă găsea răspuns și la aceste obiecțiuni, adăogînd cu energie :

— «Atunci, îmi voiî curma singur zilele!

«Mă voiî arunca în mare și voiî scăpa, cu chipul acesta, de toate mizeriile ce'mî fac viața atît de nesuferită!...»

În vremea aceasta, Leon se îmbolnăvi, și, simțînd că sfîrșitul i se apropie, se gîndi să'si aleagă un moștenitor.

El n'avea alți copii decît pe cele două fete, de cari am vorbit, pe Ariana și pe Leoncia.

Măritînd pe cea d'întîiî cu Trascaliseî, el se gîndise la 'nceput, să lase acestuia tronul, și, pe această intențiune, surprînsă saî ghicită de Ariana, se 'ntemeiaî, în mare parte, speranțele ei de a deveni Împărăteasă și răbdarea îngerească ce opunea la toate neorînduelile soțului ei.

Însă bătrînul Împărat, cu toată grija ce se pusese de a i se ascunde adevărul, fusese informat de purtările ginerelui saî și'si schimbase ideea în privința lui.

El nu voea să 'ncredințeze puterea unui stricat: de aceea, crezu că împacă toate interesele, adoptînd, pentru a'i succede, pe nepotul saî, în etate numai de patru

ani, fiu al lui Trascaliseu și al Arianei, și botezat tot cu numele de Leon, ca și dînsul.

Această combinațiune nu mulțumea însă nici pe părinții nevîrstnicului, nici, mai cu seamă, pe Impărăteasa Verina, soția lui Leon, femee de o ambițiune nemăsurată, acuzată pe subt ascuns că întreținea relațiuni amoroase cu propriul ei ginere, și care, poate, din această cauză, dorea ca el să se sue pe tron, pentru ca, prin ascendentul ce avea asupra-î, să continue a conduce trebile după bunul ei plac.

Indată decî după moartea Impăratului, ea puse totul la cale pentru ca coroana să treacă cît mai în grabă de pe capul micului Leon pe acela al lui Trascaliseu.

Spre acest sfîrșit, și pentru a se deprinde lumea, de cu vreme, cu această idee, ea organiză o înscenare ai cărei principalî actorî trebuiau să fie însuși Trascaliseu și fiul său, Leon.

Micul principe fu decî pus să învețe un rol; apoi, cînd fu socotit destul de pregătît pentru a-l juca fără greșală, se dete marea reprezintație publică, în fața Senatului, a curței și a poporului.

Era ziua investiturii, cînd noul Impărat urma să primească semnele sacre: coroana, sabia și globul de aur, atribuțiuni simbolice ale a-tot-puterniciei.

Încă de dimineață, cele patru porți monumentale ale Ipodromului, ce dau pe forul lui August, se deschiseseră, și poporul năvălise în interiorul vastului edificiu, ales înadins pentru ocazie, ca singurul în stare, prin proporțiunile lui colosale, să încapă mulțimea ce avea să asiste la serbare.

Acea mulțime era în adevăr imensă.

Nici o dată, pînă atunci, ceremonia încoronărei nu se făcuse într'un loc așa de public, și, de aceea, întreg Bizanțul părea că alergase ca să vadă spectacolul ce 'i oferea Impărăteasa Verina.

În scurtă vreme, cele patru-zeci de rînduri de trepte ale amfiteatrului, dispuse împrejurul arenei, nu mai fură de ajuns.

Spectatorii se respîndiră atunci pretutindeni, pe terațe, printre statui, prin galeriile superioare, unde ocupară toate locurile și unde, fiindcă lumea continua să curgă, îmbulzeala deveni de nesuferit.

Nouii veniți înghesueau pe cei sosiți înaintea lor și dau loc la scandaluri îngrozitoare.

Din toate părțile, nu se auzeau decît țipete, chemări sau protestațiuni.

Din cînd în cînd, se vedeau brațe gesticulînd sau pumni ridicîndu-se pentru a respinge pe năvălitori.

Fie-care căta să se așeze cît mai bine sau să păstreze locul ce apucase să cucerească, și confuziunea creștea din ce în ce în acel amestec nedescriptibil de figuri, de condițiuni și de îmbrăcăminte.

De o dată, orgele de argint răsunară subt degetele sprintene ale meliștilor, și, în aceeași vreme, pe galeria de sus a palatului Dafne, ce comunica direct cu Catisma Ipodromului, rezervată împăraților, se ivi micul Autocrator, într'o feerică aparițiune de apoteoză.

El înainta, dus pe un scaun de fildeș, precedat de garzi cu săbiile goale și de steaguri multicolore, — roșii, galbene, verzi, albastre, unele vărgate cu aur,

altele cu alb sau cu negru, cea mai mare parte înfățișând bestii fantastice, dragoni, onocentauri, toanți, crocutași, hidre și altele, — și urmat de gloata demnitarilor, a Senatorilor și a slujbașilor de frunte, cari forma un lung și splendid cortegi în urmă-i.

Procesiunea făcu ocolul marelui teraț, *peripatos*, populată cu statui de bronz și de marmoră, din susul căreia vederea îmbrățișa, în depărtare, Bosforul, Propontida, toată coasta Asiei, într'o admirabilă desfășurare de ape albastre; se afundă în adâncimile Catismei, ce se nălța în partea de nord a cercului ca o fortărețe, și, după o scurtă eclipsă, se arată în logea imperială, de unde trecu d'a dreptul pe estrada ridicată, pentru ocazie, la nivelul acelei logi, spre a permite spectatorilor să vadă tot ce era să se petreacă.

Aci, micul Împărat fu pus pe tronul ce i se gătise, — un jeț de aur, avînd la picioare o pernă roșie pătrată, cusută cu fir, și d'asupra un baldachin cu patru stîlpi și cu draperii, presărate cu stele de argint și reținute prin ghiare de vulturi și prin vîrfuri de sulite.

Impresionat, el își aruncă atunci repede ochii pe priveliștea, cu totul nouă pentru dînsul, ce avea în față-i.

Dinainte-i, sub cer liber, făcînd o elipsă enormă, d'asupra căreia erau întinse pînze de purpură și de mătase, se desfășura arena, gigantică, tăiată în două printr'un zid de marmoră, *spina*.

Privirea copilului se opri un moment pe acea despărțitură, pe care se aflau obiecte de artă de primul rang, aduse din Roma sau din Grecia antică, statui de eroi sau de împărați, capo-d'opere celebre, ca Herculele lui Lisip, Lupoica lui Romulu, Vulturul lui Apolinarie din Tiana și altele.

Apoi, după ce trecu, cu sfilă, peste miile de capete ce, de jur împrejur, umpleau cercul pînă sus, făcînd, pe fundul deschis al sălei, numai pete de figuri ome-nești, roșii, galbene, brune, păroase sau linse ca oul, din cînd în cînd străbătute prin repezi luciri de ochi, ea se 'ntoarse spre logea imperială, d'asupra căreia fusese așezat un grup celebru: cei patru cai de bronz poleit, aduși, din ordinul lui Teodosie II, de la Hio, aceiași cari decorează, astăzi, fațada Sfîntului Marcu din Veneția; de acolo, în curiozitatea-i nevinovată de a inspecta tot ce putea să cuprinză, ea se coborî pe marele canal, Euripul, ce despărțea arena de spectatori; examină stîlpul de plecare. *meta*, înfipt la cîți-va pași mai departe; făcu ocolul locului de alergare, larg spațiu așternut cu răzuitură de lemn de cedru și cu buchete de flori, a cărui curbă mă-reată, *sfendoneea*, conducea la stîlpul de sosire; luă seama cu de amănuntul la cele trei monumente me-morabile, ce împodobeau creasta acelei curbe: Obe-liscul lui Teodosie, înalt de opt-zeci de picioare și plin de ieroglife de aur, Piramidionul, acoperit cu plăci de bronz, pe care se înscriseră numele vizitiilor, învingători în întreceri faimoase, și Columna cu Șerpî, adusă de la Delfi, unde, după bătălia de la Plateea, fusese consfințită de greci Zeului sub chipul a trei balauri încolăciți, susținînd un Apoline pe capetele lor despărțite; însfîrșit se opri pe terața lui Pi, a cărei formă amintea litera cu acest nume, și pe care păzea un întreit rînd de garzi, cu armele și cu căscile așa de lucioase, încît aprindeau fulgere la cea mai mică mișcare.

Dacă, mai puțin intimidat de locul unde se afla și

de mulțimea cu care nu era deprins. micul Impărat ar fi fost în stare să ceară explicațiuni, i s'ar fi spus că, supt acea terață, despărțite prin porți cu gratii de fer solide, se aflau grajdurile, de unde, în zilele de alergare, eșea, cu sgomote de furtună, trăsurile scînteetoare de incrustațiuni și de poleieli.

În acele ocaziuni, la un semnal pornit din logea imperială, barierele se deschidea, și ele apărea, cu roatele lor masive, compuse din foii metalice strălucitoare, cu înaintașii lor, gătiți numai în ciucuri și 'n panglice, cu vizitiții lor robuști, mînînd d'a 'n picioarele, cu corpul puțin pe spate, cu mînele sumese, cu tichia pe ureche, cu biciul între dinți, cu hățurile de fir și de mătase în mînă, cu cingătoarea, verde, albastră, roșie sau albă, după corporațiunea din care făcea parte, filfiind împrejurul trupului.

Ele porneau în acelaș timp, fie-care cătînd să lase în urmă pe concurente sale, întorcea, în goana cailor, marea curbă a sfendoneei, și, în sunetul orgelor, al lilelor și al celor lalte instrumente de muzică așezate în sală, se 'ndrepta, într'un suflet, spre stîlpul de sosire.

Conducătorul care eșea învingător din acea luptă de 'ntrecere, era salutat de public prin ovațiuni, acoperit de flori și de daruri, dus în triumf de partizanii lui, spre ciuda adversarilor, cari, la prima ocazie, se sileau și dînșii să dobîndească aceleași onoruri.

Cu toate acestea, ceremonia începuse, și, pe dinaintea micului Impărat, încoronat cu sarikionul de aur, ce lua ochii prin bilșugul lui de petre nestimate,—rubine,

smaralde, topaze, ametiste, safire, — acum defila clerul înalt, Patriarhul, urmat de Mitropoliții, Egumenii, Arhimandriții, Singhelii, Saccelarii, Scenofilacții, Protecții, Ieromnemonii, Periodeștiții, Protosaltii, Laosinații săi, fie-care plecându-se, la rîndul său, în fața Autocratorului și făgăduindu-i credință.

După cler, veneau marii demnitari, în fruntea cărora pîșea Trascaliseu, în îndoita lui calitate de generalisim, Patriciu al imperiului, și de rudă de sînge, tată al Impăratului.

Cînd decî acesta, după ceremonialul mai din nainte hotărît, își îndoi genuchii dinaintea Augustului său fiu, micul Leon, precum îl învățaseră să facă, își scoase de o dată coroana și o puse pe capul tatălui său, părînd a voi să arate printr'aceasta că el era mai demn decît dînsul să o poarte.

Mișcarea copilului, interpretată de asistenți ca pornind dintr'o inspirație proprie și spontană, răsculă furtuni de aplause, cari, stimulate de cei plătiți ca să le provoace, se schimbă în delir, în frenezie, într'un entuziasm ne mai pomenit al mulțimei.

Lumea se estazia asupra unei pietăți filiale așa de mari la un băețel de o vîrstă așa de fragedă, și, fiindcă orî-ce lucru trebuie să 'și aibă esplicarea sa, acei cari nu voeau să dea pe cea adevărată, propuseră pe cea care le convenea mai bine, aruncînd pricina asupra sugestiunii divine și conchizînd că micul Leon fusese, în acea împrejurare, interpretul voinței dumnezeiești.

Impărăteasa Verina, care asistase la ceremonie cu ficele sale și cu femeile curței, ascunse după gratiile ferestrelor Sfîntului Ștefan, ce daū pe circ, își atinsese scopul.

Poporul primise fără protestare ideea că Trascaliseu ar putea să încingă fruntea sa cu coroana imperială.

Cîte-va zile după acea serbare, micul Impărat căzu de o dată bolnav.

Răul se manifestă, într'o dimineată, după o vizită ce'i făcuse mă-sa mare, care i adusese niște colaci cu miere, mîncare delicată și foarte prețuită pe vremea aceea.

El gustase din unul din ei, și, puțin după aceea, nu se simțise bine.

O aprindere la față, urmată de greață și de amețeli, fu semnul acelei neașteptate indispozițiuni, care, de o cam dată, nu ținu decît cîte-va ore.

Impărăteasa Verina profită de împrejurare pentru a se constitui îngrijitoarea micului său nepot.

Ea se instală lingă dînsul și nu'l mai părăsi un minut, arătînd pentru sănătatea lui o solitudine și o preocupare de adevărată mamă.

De teamă, zicea ea, ca răul, ce acum îl apuca destul de des, să nu provie din alimentele ce i se dau, ea nu mai permise să i se ofere nimic care să nu fi trecut mai întîiu prin mîinile și pe sub ochii ei.

Cu toate acestea, boala mergea progresînd, și cu caractere din ce în ce mai îngrijitoare.

Greței și amețelilor, acum succedaseră vărsăturile, delirul, convulsiiunile.

Suferințele copilului se complicau printr'o spaimă neînvinsă de ale hranei, de oare-ce el observase că durerile îl apucau tot-d'a-una cu mai multă tărie după fie-care mîncare sau bere.

De aceea, el refuza de a mai lua cel mai mic lucru în gură.

Cu toată setea arzătoare ce-i usca gîtlejul, el plîngea și se svîrcolea din toate puterile ce-i mai rămăseseră cînd mă-sa mare îi înfățișa cupa cu vre-un lichid răcoritor, menit a-i mai tăia căldura.

Și dînsa, văzîndu-l slab și sfîrșit, după ce căta să-l înduplece prin mîngîieri și prin ademeniri, adese-orî era nevoită să recurgă la forță pentru a-l face să înghiță cîte-ceva.

Atunci erău scene patetice, spectacole sfișietoare, cari ar fi muiat pe cel mai tare.

Micul Leon, cu vocea 'nnecată în suspine, cu mîinile 'mpreunate, o ruga să-l lase, să-l erte, să nu-l mai silească, dîndu-i numirile cele mai dulci, asigurînd-o că a mîncat, că nu i-e foame, că se simte cu totul bine.

Bătrîna Impărăteasă însă, cu cuvinte tot așa de mîngietoare, stăruia să nu o refuze, să primească măcar o firimiță din ceea ce-i pregătise.

— «Nu vezi, dragul mamei, îi zicea ea, cum ai slăbit și te-ai ofilit!...

«Trebuie să mănînci ca să te faci bine!...

«Gustă din acest pept de bibilică; am stat față pînă s'a fript, și sînt sigură că are să-ți placă...

«Aide! încearcă puțin!... dacă mă iubești!... dacă ți-e milă de mine!...

«Ș'apoi de ce nu bei de loc !

«Uite acest vin de Hio, limpede ca chihlibarul! ...

«Soarbe un pic dintr'însul, ca să capeți nițică putere!...

«Dacă ești cu minte și ascultî de ce-ți zic, am să-ți spuî o mare noutate.

«Impăratul Iulie Nepos îți trimete de la Roma o corabie plină cu daruri.

«Intr'însa sînt tot felul de jucării: cercuri, sfîrleze, păpuși, și cai frumoși cari umblă, și porumbițe peștițe cari zboară!...

«Numai, el cere să mănînci și să bei, ca să nu mai fii bolnav!...

«Aide, drăguțul mamei, supune-te!... ia o aripioară din acest cocoș de Faz!...

«Să vezi ce bună e!...

«Bea nițel din acest vin de Cipru!...

«E dulce ca mierea!...

«Așa?... mă respingi?... bine!... să ții minte!... să știi că mă duc și că nu te mai iubesc!...»

Copilul își închidea ochii, își astupa urechile, și toată ființa lui protesta cu energie împotriva acestor îmbieri.

În zadar Impărăteasa, după ce sfîrșea cu rugămintele, recurgea la sperieturi ca să-l hotărască, se făcea că trimete să cheme pe *manducus*, un soi de muma-pădurei de p'atunci, care răpea pe copiii neascultători: micul Leon nu voea să 'nțeleagă de nimic, nesimțitor la frică, ca și la făgădueli.

Atunci ea 'l lua în brațe, îi turna pe gît lapte sau altă substanță hrănitoare, cu d'a sila.

Sărmanul martir țipa, se 'npotriva. Își încorda toată voința ca să reziste, și, după ce supliciul se termina, obosit de lupta ce avusese să susție, rămînea lungi ceasuri nemișcat, sdrobot și fără suflare.

Cîte o dată, el părea că se 'ntreamează.

Durerile 'l lăsaū, pofta 'ncepea să se ivească, puterile se 'ncercaū să 'i revie.

Cîte-va zile, el se afla aproape bine, și acei cari 'l

îngrijeau, fericiți de a 'l vedea înviorat, îl credeau scăpat și se grăbeau să răspîndească buna noutate.

Bucuria lor nu ținea însă mult, căci de o dată, într-o zi oare-care, o săptămînă sau două după aceea, fără altă cauză decît că gustase din cutare fel sau că băuse din cutare vas, el începea iar să se plîngă.

Crizele ce-l apucau atunci erau grozave.

Nenorocitul copil gema, se tăvălea, nu 'și mai găsea loc, văetîndu-se de usturimi de stomac, de arsuri pe piept, de vîjiituri nesuferite în urechi.

Apoi, după ceasuri de suferințe, el cădea într'un fel de prostație și de nesimțire, vecine cu moartea, cari, de multe-orî, făcură pe cei dimprejuru-i să creadă că 'și dase sfîrșitul.

Maică-sa, Ariana, venea adesea să-l vază și rămînea tot d'a-una spăimîntată de schimbările ce boala făcuse în fragedul lui organism.

Frumusețea lui de copil sănătos și bine constituit de altă dată dispăruse, înlocuită acum printr'o slăbiciune de schelet, care 'i deforma toată făptura.

Ea se jelea, biata femeie, și 'ncerca tot ce i se spunea ca să 'l scape.

Medicii cei mai buni ai timpului fură aduși la căpătîiul lui, însă toată arta lor rămase neputincioasă față cu un rău a cărui natură nici nu o puteau bănuî.

Se recurse asemenea la ajutorul religiunii, la masluri, la molifte, la privigheri, și Patriarhul ordonă rugăciuni în toate bisericile imperiului, ca să se 'ndure Domnul asupra bolnavului.

Toate fură însă zadarnice, căci starea împărătescului copil rămase neschimbată.

El se chinui ast-fel zece luni întregi, cu schimbări

din bine 'n mai rău, și, 'ntr'o dimineață, după o criză finală, mai violentă decît cele ce avusese pînă atunci, muri pe mîinele iubitei sale mame mari, care 'l desmerda cu cuvintele cele mai dulci.

Indată după moartea micului Leon, coroana trecu, fără 'mpotrivire, pe capul lui Trascaliseu, care o luă sub numele de Zenon, ce 'i dase socru-său, cînd îl făcuse să intre în familia împărătească, și sub care e în deobște cunoscut în istorie

Noul Impărat, suindu-se pe tron, nu renunță la nici una din relele deprinderi prin care se deosebise atunci, cînd nu era decît simplu Patriciu.

Cînd se văzu stăpîn absolut, fără grijă de a mai fi censurat, fără altă stavilă decît propriul său capriciu, el aruncă ori-ce rămășițe de pudoare și se dete celor mai nedemne desfrînări din cîte dezonoraseră pînă atunci palatul Autocratorilor bizantini.

Fiindcă nu mai era tînăr și 'i era groază să pară bătrîn, el puse să 'i cănească părul și barba și adoptă costumul comedianilor, spre a produce mai mult efect.

Imbrăcat în stofe de mătase așa de subțiri și de aeriene, încît ar fi putut trece prin cercul unui inel, el nu se sfîia de a veni în mijlocul Senatului, scandalizînd pe toți prin atitudinile și prin espresiunile lui indecente.

El împinse luxul și risipa la niște margini pînă atunci necunoscute.

Pentru ca picioarele lui să nu fie dezonorate prin atingerea lor cu obiectele ordinare, cu toată bogăția sărilor împărătești, pardosite numai cu mozaice, cu

lemn scump său cu sidefuri; cu toată moliciunea și frumusețea covoarelor de Persia, de India și de Arabia, așternute pretutindenți, el punea să se întinză praf de aur pe unde avea să calce, căci considera această materie ca singură demnă de augustele lui tălpi.

Această modă introdusă de Arcadie, în timpii când eunucii îl scosesea din minți, fu re'nființată de dînsul, cu un rafinament așa de mare, încît sume colosale se cheltueau zilnic ca să se re'nnoească prețioasa substanță.

El își petrecea zilele în jocuri de noroc și nopțile în ospete și 'n desfrînări, acordînd premiuri bucătarilor cari născoceau vre un fel nou sau curtezanelor cari ezeceau, despuiete, vre un danț pînă atunci ne mai văzut.

Din această cauză, imaginațiunea și unora și altora era vecinic frămîntată de dorința de a găsi cîte ceva neobicinuit.

Ceata lingușitorilor ce se ținea de pașii lui, deja numeroasă pecînd nu era decît Patriciū, se sporise încă decînd ajunsese Impărat.

Dimineața, cînd se scula, ușa lui, închisă pentru miniștrii cari veneau să 'i vorbească de afacerile statului, se deschidea, cît era de mare, ca să facă loc bufonilor, istrionilor și celor lalți paraziți admiși în societatea lui, cari 'i aduceau noutățile zilei, îl ținea în curent cu șoaptele și cu scandalurile orașului și 'l desfătau prin miș de caraghioslîcuri.

Ei aveau însărcinarea să alcătuească ordinea de zi a petrecerilor, să compue lista distracțiilor, pentru ca vremea să pară mai scurtă și mai plăcută.

Palatul împărătesc devenise prada lor și a uneltelor

lor, cari se instalaseră într'însul ca 'n propriul lor domeniu.

Pretutindenî, prin minunatele apartamente, prin sălile solemne, îmbrăcate în marmoră și 'n aur, sub cupolele înalte și sonore, nu se auzeau decît voci cari modulau, instrumente cari scoteau acorduri.

Ici, cîntăreții își esercitau glasurile pentru concertele de noapte, colo, coristele și dănuitoarele studiau, în oglinzi ținute de sclavi, atitudinile cele mai lascive pentru a fermeca mai cu înlesnire pe Împăratul.

Împărăteasa, mai desconsiderată și mai părăsită de cît ori-cînd, era silită să stea închisă în camerele sale, de teamă de a nu da ochi cu îndrăsnețele curtizane ce mișueau împrejuru-i, viciind atmosfera splendidei locuințe prin desfășurarea nerușinărei lor.

Ea răbdase pînă să n'ajungă la tron ; ea mai răbdă încă cîtă-va vreme după ce-și văzu visul îndeplinit ; dar, în cele din urmă, fiindcă numai avea să menageze, ca altă dată, dezordinele soțului său din cauza coroanei, pe care pe atunci o ambiciona, ea dete drumul indignărei sale, cu atît mai legitime, cu cît fusese mai lung stăpînită, plîngîndu-se de disprețul ce i se arăta, invocînd drepturile sale de femee și de suverană, datoriile lui de bărbat, care-i datora totul.

Răsvrătirea ei nu avu însă rezultatul așteptat.

Ea băgă, dimpotrivă, pe Trascaliseu într'o furie sălbatică care-l făcu să-și pearză ori-ce cumpăt.

După ce, într'o scenă de familie de o brutalitate neasemuită, o batjocori în chipul cel mai netrebnic, gata să o lovească, el îi declară că n'are să primească povețe de la nimeni, asupra cum se cuvine să se poarte, că e stăpîn pe dînsul, ca pe tot ce se mișcă în im-

periu, că datoria ei e să se supue și să primească, dimpreună cu rangul, traiul după cum i se înfățișează, sau că, dacă nu e mulțumită de dînsul, îi dă voe să'l schimbe, să părăsească curtea, să se ducă ori-unde va găsi de cuviință.

Ariana, astfel ultragiată și gonită, nu stătu un minut la îndoeală.

Mîndria ei de Impărăteasă, fiică de Impărat, se revoltă la auzul acelor insulte.

Ea plecâ numai decît și se retrase în palatul din Hebdomon, unde, susținută de întreaga opinie publică și de marele număr al nemulțumiților, cari alergară de pretutindenă să'i ofere sprijinul lor, ea așteptă ocazia favorabilă ca să'si facă dreptate.

Cu toate acestea Trascaliseu, informat de ce se petrecea, de frică sau de muștrare de cuget, știind cît datora soției sale și cît de nedemn se purtase cu dînsa în toate ocaziile, începu să se căească de ceea ce făcuse și se gîndi să găsească un mijloc pentru a se 'mpăca cu Ariana și a o readuce în palat.

El nu găsi, pentru această delicată însărcinare, un om mai destoinic, un confident mai sigur și mai zelos decît pe intimul său Anastase.

Acesta știuse așa de bine să 'și menție trecerea, încît influența lui devenise a-tot-puternică.

Trascaliseu, fermecat din ce în ce mai mult prin frumusețea, prin vigórea, prin simpatia ce o avea din toată persoana protegiatului său, prin inteligența lui pătrunzătoare, neîntrecută în lucrurile glumețe, ca și 'n cele serioase, îndată ce ajunse Impărat, îl încărca de

bine-faceri, îl ridicase în rang, îi dase un rol însemnat în administrarea interioară a palatului, numindu-l *Silențiar*.

Această slujbă, foarte considerată din cauza înlesnirii acelor cari o îndeplineau de a se apropia ori-cînd voeau de Impăratul, avea de scop de a face tăcere, în ocaziile solemne, pentru ca nici un sgomot omenesc să nu izbească divinele urechi ale Autocratului.

Imbrăcați în costumul lor bogat, cu vergeaua lor de argint suflat cu aur în mîna, Silențiarii percurgeau, cu cîte-va minute înainte de trecerea cortegiului împărătesc, sălile, galeriile, scările monumentale, fialele spațioase, atingînd cu vîrful acelei vergele tot ce le eșea înainte.

La acel semn, o tăcere de moarte succeda ori-cărui sgomot ori-cît de ne'nsemnat și de ori-ce natură ar fi fost.

Garzii se înșirau, înlemniți înt'o atitudine de statui, sclavi, ușierii, eunucii, slujbașii de tot felul rămîneau locului, cu gurile închise, cu capetele plecate, cu mîinile la pept.

Și, în acea poziție, toți trebuiau să stea pînă după ce Impăratul trecea și se depărta, sub amenințarea celor mai aspre pedepse.

Anastase fu deci însărcinat să negocieze împăcăciunea lui Trascaliseu cu Ariana, să cate a îmblînzi pe aceasta, s'o facă să erte, s'o înduplece a se întoarce în palatul unde rangul și nașterea îi dau drept să locuească.

Această misiune fu pentru dînsul o fericire pe care n'ar fi cutezat s'o spere nici chiar în combinațiunile lui cele mai îndrăsnețe.

Subt pretest de a servi pe stăpînul său, i se oferea privilegiul să se apropie, cînd voea, de aceea pentru care inima-i se consuma, într'o vecinică adorațiune, să stea ceasuri de vorbă cu dînsa, să se 'mbete de farmecul ce eșea din făptura ei, să pîndească momentul favorabil pentru a 'i desvelui tainele sale, să o provoace a se pronunța și să auză eșind din gura-i sentința care trebuia să 'l ridice mai presus de ceilalți muritori săi să 'l trimită la supliciū.

De sigur, norocul nu servise nici o dată mai bine pe un om în starea sufletească în care se afla el.

Și, înainte de a i se fi oferit, el ar fi plătit cu mulțumire o asemenea ocaziune chiar cu sîngele său.

Ariana se găsea în acea situațiune de spirit ce urmează după marile crize ale vieței cînd, într'o zi, Anastase se înfățișă dinainte-i, ca venind din partea lui Trascaliseu.

Ea păstrase despre dînsul o binevoitoare amintire, căci, deși îl știa intim al soțului său și tovarășiū al lui nedespărțit, era convinsă că îndeplinea acel rol prin curat devotament personal și că nu i se putea atribui cea mai mică răspundere în escesele spre cari Impăratul era tîrît.

Afară de aceasta, ea suferise, ca toți cîți avuseseră privilegiul să 'l cunoască, simpatica influință a aceluī om extraordinar, înzestrat cu o așa mare putere de seducțiune, încît nimeni nu era în stare să 'l reziste.

Atențiunea ei de femei fusese izbită de înfățișarea lui nobilă și distinsă, de frumusețea lui bărbătească, care făcea plăcere, de veselia comunicativă ce 'i însoțea toate mișcărilor și da vorbelor și privirilor lui un farmec deosebit.

Ea nu se gândise, fără 'ndoială, nici o dată la rău, nici nu bănuise simțimentele ce făcuse să se nască într'însul, însă bunele dispozițiuni ce 'i păstra erau, pentru ceea ce el își propunea să încerce, ca un tărîm pregătit mai dinainte, care n'așteaptă decît sămînta necesară pentru a da roadele dorite.

Ea 'l primi, deci, ca pe un prietin, se informă de scopul vizitei lui, își vărsă focul, auzind de propunerile ce venea să 'i facă, îi descrie în termeni vii suferințele ce avusese să încerce, refuză orî-ce împăcăciune, luîndu-l pe el însu-și drept judecător al cauzei sale.

Anastase nu se descuragiă de prima sa înfrîngere și veni să o mai vadă.

El căta acum să dea o altă direcție gîndurilor ei ; îi vorbea de viitor, de zile mai fericite ; lăuda frumusețea și grația ei fără pereche, cari, numai dacă ar fi voit ea, ar fi făcut-o a-tot-puternică ; deplîngea greșeala ce săvîrșise de a se da drept învinsă și de a osîndi astfel la întuneric niște forme așa de divine, pe cari cerul nu le acorda decît preferitelor sale, spre a le face să triumfe asupra mizeriilor vieței, umplînd prin ele lumea de admirațiune.

Ariana asculta surprinsă și, 'n acelaș timp, încîntată.

Ea n'auzise nici o dată pîn'atunci asemenea cuvinte, și dulceța lor o pătrundea ca un balsam binefăcător.

Ea sta ceasuri închisă cu Anastase, sorbind vor-

bele lui cu lăcomie, neputînd să se sature de ele, prinzînd curagiū și speranță la 'ndemnurile, pline de promisiuni, ce 'i făcea, de a se arunca în vîrtegiul vieții și de a cuceri, prin podoabele ei ne'ntrecute, prestigiul și fericirea ce 'i lipseaū.

El, din parte-ī, îmbărbătat prin intimitatea și prin atenția cu cari 'l onora, găsea în închipuirea-ī comori de poezie și de elocuență pentru a o reține, a o ferma, a 'i ridica ori-ce putere de împotrivire.

Apoi, cînd o crezu destul de pregătită pentru a auzi, fără revoltă, ceea ce voea să 'i spue, se hotărî să 'i mărturisească secretul pentru care primise să 'și espue viața.

Camera de culcare a Arianei, în palatul din Hebdomon, era aceeași în care se odihnise, atîți ani, Impărăteasa Pulheria, în timpul retragerii sale voluntare în acel loc de esil tradițional.

Cu toată severa simplitate a ficei lui Arcadie, acea cameră, întocmită după gustul și după indicațiunile ei, era o minune a artei decorative, în tot ce acest cuvînt evoacă imaginațiunei ca mai desăvîrșit.

Lucrată numai în mozaice, pereții ei erau, pe la jumătatea lor, încinși de o largă bandă de aur, pe care se 'nșirau, în costumele lor imperiale, toți Autocratorii ce, de la Constantin-cel-Mare, domniseră asupra Bizanțiului, dimpreună cu soțiile și cu copiii lor.

O cornice formată din cuburi verzi, cu tonuri de aur, de cel mai armonios efect, se desfășura, de jur împrejur, la intersecția pereților cu tavanul, asemenea de aur, închipuind bolta cerească, cu stelele și cu planeteii

ei, în mijlocul cărora strălucea semnul învingător al crucei, de cristal verde.

Spre a afirma cu mai multă tărie neșrămutata pietate a neamului său, Pulheria pusesese să se reprezinte în cele patru unghiuri ale aceluși tavan, deosebiții membri ai familiei lui Teodosie-cel-Mare, împărțiți în grupuri și îngenuchiați, întinzînd brațele lor cu adorațiune spre dumnezeescul simbol al credinței ce aveau dinainte-le.

În partea de jos a zidului, un brîu de sticlă polihromă atrăgea și încînta privirile prin mulțimea și prin varietatea florărilor din care era compus.

El se lega cu parchetul printr'un chenar de marmoră verde, pe care se vedeau săpați vulturii, sburînd cu ghiarele deschise.

Acel parchet, — de mozaice, ca tot restul încăperei, — era un cap-d'operă de concepțiune și de fineță de lucru.

În mijlocul lui, închis într'un cerc de marmoră de Caria, se resfăța un păun umflat, care lua ochii prin neîntrecuta splendoare a penelor sale, de o perfectă imitațiune a naturei.

Din jurul cercului ce 'l mărginea, raze de aur porneau în toate direcțiunile pentru a se opri la un al doilea cerc, mai mare, care îmbrăca pe cel d'întîiu.

Însfîrșit, în afară din acest al doilea cerc, curgeau râuri și fluvii de marmoră, ale căror ondulațiuni se prelungeau pînă la extremitățile odăcii.

În ziua aceea, Ariana se afla singură în camera ei de culcare, cînd i se anunță venirea lui Anastase, pe

care, acum, obicînuia să 'l primească ori-cînd și ori-unde, atît din cauza amicitiei ce se stabilise între dînsii, cît și din aceea că el se înfățișa, după cum am spus, ca trimis al Impăratului și avea, prin urmare, privilegii la cari nu putea să aspire ori-ce muritor.

Imbrăcată într'o rochie albastră, cu broderii roșii, care se 'ncheia la 'nălțimea sînuului, cu brațele goale, acoperite numai cu giuvaericele; cu peptul strîns într'un mărgean de Cirena, ce 'l încingea ca o armură, nici o dată Impărăteasa nu părăsise așa de frumoasă.

Obrazul ei, rumen și rotund, de un contur adorabil, era, în ziua aceea, luminat, mai mult decît ori-cînd, prin ochii ei cei negrii, a căror espresiune fermeca prin amestecul de dulceață și de vioiciune ce eșea dintr'înșii.

O coroană de rubine și de safire, de subt care curgea, ca o beteală de aur, părul ei cel galben, despărțit în două prin cărarea din mijlocul frunței; o dalmatică liliachie, cusută cu petre scumpe; pantofi roșii, cu berze de argint drept ornamente, complectau portul ei, pe atît de simplu, pecît era de bogat.

Anastase dete la o parte o grea tapițerie cu flori de argint și de aur amestecate și pătrunse în camera unde era așteptat.

El rămase un moment fără glas, uimit de admirabila aparițiune ce avea dinainte-î.

Apoi, această repede impresie de surprindere trecută, după ce redeveni stăpîn pe el însu-și, se apropie și reluă șirul convorbirilor lor obicînuite, lăudă, în termeni poetici, frumusețea ei învingătoare, ce punea,

declara el, în acea zi, o aureolă de înger pe fruntea-i de suverană, se informă de dispozițiunile în cari se găsea, privitor la negocierile de împăciuire ce se urmau între dînșii, îi vorbi de nuoile propunerî ce aducea și cari erau, după dînsul, de așa natură că puteau să împace toate interesele.

«Împăratul o ruga să se 'ntoarcă, să uite, să înceteze de a mai da spectacolul unei soții ofensate, care conspira și căuta să 'și răsbune prin căi ascunse.

«In schimb, el îi lăsa cea mai deplină libertate de a trăi și de a se conduce după cum va găsi de cuviință.

«La rîndu-i însă, ea trebuia să se mulțumească cu atît, să închiză ochii și să nu se mai amestice în chipul după care el însu-și înțelegea să 'și alcătuească viața».

Ariana asculta, nemulțumită.

Ea ridica obiecțiuni, nu se putea împăca cu ideea de a juca rolul unei Împărătese numai cu numele, de a se bucura de niște avantaje ce nu 'i erau de nici un folos, pecînd soțul ei, mai indiferent și mai desprețuitor decît orîcînd, își rezerva dreptul să continue o viață de desfrînări, plină de umilințe pentru dînsa.

— «La ce 'mî va servi, adăoga ea, libertatea ce 'mî acordă, cînd el știe că nu voiî uza nici o dată de dînsa în felul pentru care o reclamă pentru el însu-și?

«Chiar dacă demnitatea imperială n'ar fi o stavilă îndestulătoare pentru a mă reține în marginile datoriei, apoi nici gusturile mele, nici ocazia nu mă 'ndeamnă să apuc o altă cale decît aceea ce am urmat pînă azi.

«Știu că aî fost împărătese cari aî cătat să se

mîngie de nepăsarea soților lor, însă ele avuseseră norocul să întâlnească inimi demne de ele, pentru cari puteau să se jertfească.

«Paulinus era pentru Evdochia un egal, prin imensitatea iubirei și a sacrificiului.

«Pentru mine, un asemenea om nu există!

«Eă nu cunosc pe nimeni care să i se compare!

«Eă trăesc în alte vremuri și sînt, prin urmare, supusă la alte condițiuni!...»

Anastase crezu că vede în aceste cuvinte o dojană și 'n acelaș timp o încurajare.

El își zise că ocazia de atît timp așteptată sosise și că trebuia să profite, fără zăbavă, de dînsa.

Aruncîndu-se deci, de o dată, la picioarele ei, își împreună mîinile ca spre a 'i cere ertare de ceea ce era să auză.

Apoi, cu ochii înnecați, cu glasul tremurînd, îi mărturisi că o iubește, că aceasta ține de mult, decînd a văzut-o pentru 'ntîia oară, că a luptat ani ca să 'nnăbușească patima nebună ce clocotea într'însul și că, ne mai putînd să o stăpînească, era silit să o dea pe față, primind mai dinainte orî-ce pedeapsă îi va place să hotărască, numai să se ușureze însfîrșit de un chin ce nu 'i mai lăsa odihnă.

— «Știu, o ilustră stăpînă, depărtarea ce ne desparte, zicea el, însă, dacă nu atîrnă de la noi să 'nfrînăm pornirile inimei noastre, avem, cel puțin, dreptul să sperăm puțină îndurare pentru ele cînd curătenia lor le ridică la nivelul acelora cari le inspiră!

«Da! sînt foarte nenorocit!

«Am cătat să 'nnec, încă de la 'nceput, flăcărea ce se aprindea în mine și care, azi, a luat proporțiile unui vulcan, căci simțeam că ea 'mî va pricinui numai nenorociri.

«Incerările mele au rămas neputincioase, și, pentru a mă scăpa o dată de un traiu care mă spăimînta, mă hotărîsem să mă arunc în Bosfor.

«Atunci s'a întîmplat să văz că nu sufeream singur și că nemulțumirile de care eraî adăpată, deși de o altă natură, îți făceau viața tot atît de amară.

«Aceasta m'a făcut să mă opresc.

«Mî-am zis că, poate, într'o zi, vei avea trebuință de un om credincios și hotărît, al căruî devotament să te servească, și 'mî simțeam puterea de a fi acel om și de a ezecea ceea ce vei porunci...

«Iartă-mă dac'am greșit !...

«Nu te supăra dacă cutez să 'ți spuî ceea ce se petrece în mine !...

«Suferințele noastre sînt o punte care ne 'mpreună!...

«Și acum, o cea mai adorată dintre femei, cînd cunoști fundul inimei mele, ordonă ce trebuie să fac !

«Mă voiî duce cu supunere la moarte, dacă aceasta 'ți va fi plăcerea, sau voiî fi cel mai fericit dintre oameni, dacă 'mî vei întinde mîna și vei arunca o privire binevoitoare asupra-mî !...»

Ariana asculta, la 'nceput, cu mirare, apoi, cu emoțiune, acele declarațiuni, cu totul nouî pentru dînsa.

Ea se simțea pătrunsă de căldura lor comunicativă, fermecată de persoana aceluia ce i le făcea.

Ascunsa simpatie ce tot d'a-una avusese pentru

Anastase și pe care, în neștiința ei de ce se petrecea într'însa, o atribuea prieteșugului, îmbracă de o dată adevărata ei formă și o mușcă de inimă.

Ea compara, în mintea sa, calitățile acelui frumos bărbat, căruia natura și mediul în care trăise îi daseră o nobleță ce 'l puneă mai presus de toți cîți se aflău cu dînsul la curte, și omul pe care capriciul soartei, atribuindu-i-l drept soț, îl înălțase pe treapta supremă, și găsea toate avantajele pentru cel d'intîi.

Sdruncinată, învinsă, ea nu mai avea puterea să se supere, nici să reziste.

Pe de altă parte, Anastase, luînd turburarea ei drept un asentiment, îi apucase mîinile și i le săruta cu pasiune.

Acum, era rîndul ei să 'l roage de a o cruța, de a o respecta, încercîndu-se încă, prin obicei, să apere o reputațiune pînă atunci neatinsă, lipsindu-i totuși forța de a zice nu.

Ea căzu ast-fel prada slăbiciunei sale.

Cîte-va zile după aceasta, reînstatată în palatul imperial, ea se 'mpăca cu Trascaliseu și 'i primea toate condițiunile.

Anastase izbutise în misiunea ce i se încredințase.

În vremea aceasta, Trascaliseu, desgustat de soacrăsa, Împărăteasa Verina, începu să'i arate acelaș dispreț ce păstra pentru soția sa și nu voi să o mai vază.

Ambițioasa văduvă a lui Leon, crezu, la început, că răceala Împăratului provine dintr'un capriciu trecător, și, pentru a o face să 'nceteze, se încercă să'i atîțe dorințele prin gelosie, luînd un alt amant, pe Patricie, cu care nu se sfii de a trăi în concubinagiū.

Manopera nu reuși, căci Trascaliseu, în loc să se întoarcă, fu, dimpotrivă, fericit de acea legătură care 'l scăpa definitiv de nesuferita lui protectoare.

Atunci Verina se socoti înșelată, se gândi cu necaz la ceea ce făcuse pentru acel om, la ce se expusese spre a'l urca pe tron și, în ura ei, hotărî să 'și răsbune.

Ea adună împrejuru-i pe toți nemulțumiții, pe eretici mai cu seamă, nestoriani sau eftihiani, prizoniți de Biserica oficială, cari, la început, se strînseseră împrejurul Arianei, dar cari, decînd aceasta se împăcase cu bărbatul ei, căutău pe alt cineva care să 'l conducă la răsturnarea stărei legale a lucrurilor.

Sprijinită pe numărul lor cel mare, Verina concepu atunci una din intrigile cele mai îndrăznețe din cîte s'a'u urzit vre o dată și o conduse cu o artă așa de consumată, încît ea 'și produse efectele cu o iuțeală de necrezut, înainte de a se fi bănuit măcar existența ei.

Am vorbit de expedițiunea încercată de Leon Tracicul împotriva lui Genseric, regele Vandalilor, și de tristul rol ce jucă, cu acea ocazie, Vasiliscu, fratele Verinei.

După nenorocitul sfîrșit al întreprinderii, ca semn de disgrație pentru incapacitatea și reaua sa credință, Vasiliscu fusese esilat în Tracia, la Heraclea, în apropierea rîului Strimon, unde 'și clădise un palat sumpțuos și unde trăea, cu familia sa, liniștit, în mijlocul luxului și al tuturilor bunătăților vieței.

Verina se gândi la dînsul pentru a'l opune lui Trascaliseu, nu cu dorința sinceră de a'l vedea ajun-

gînd Impărat, căci ştia că n'avea s'aştepte nimic de la dînsul, ci în scop de a avea un aliat mai mult.

În intenţia ei, după ce ambii adversari s'ar fi sfişiat, tronul trebuia să rămîie amantului ei, Patricie, sub care era sigură că va poseda influinţa a-tot-puternică ce visa în conducerea trebilor statului.

Ea se puse deci în relaţiune cu Vasiliscu, arătîndu-i trista stare a lucrurilor, nemulţumirile Constantinopolitanilor de un Impărat care nu se gîndea decît la petreceri şi la desfrînări, entusiasmul cu care ar fi primit dacă s'ar hotări să se pue în capul mişcării pentru a izgoni pe netrebnicul izaurian.

Ea 'l asigura de izbîndă şi 'i promitea concursul Senatului şi al armatei.

Vasiliscu, vanitos şi mediocru, cum era, fu ispitit de acele propunerî, şi numai decît, lăsînd liniştea şi odihna în cari trăea aşa de fericit, se aruncă într'o aventură, în care avea totul de pierdut.

În fruntea unei mici armate ce adună în grabă, el se îndreptă spre Constantinople, unde ajunse înainte ca Trasealiseu, absorbit de plăcerile sale, să fi simţit pericolul ce'l ameninţa.

La auzul venirii fratelui Impărătesei, facţiunea condusă de Verina se respîndi prin uliţi, provocînd la răscoală, cerînd depărtarea unui om nedemn de a mai sta pe tronul lui Constantin-cel-Mare.

Surprins, spăimîntat, Trascaliseu abia avu vreme să fugă.

El se îmbarcă în zor, cu soţia sa Ariana, care ceru să 'l urmeze, şi cu credinciosul său Anastase, care nu voi să se despartă de dînşii, şi trecu strîmtoarea, la Halcedoma, unde, un moment, se află în siguranţă.

După aceea, se îndreptă spre Izauria, patria sa, în care avea numeroși partizani, cu ajutorul cărora spera să 'și redobândească coroana.

Cu toate acestea, Verina, mulțumită de rezultatul ce obținuse pînă aci, pîși la a doua parte a programului său, care era, după cum am spus, de a face să se numească Patricie Impărat.

Astă dată însă, împrejurările nu o mai serviră tot așa de bine, căci, pînă să apuce să dobîndească votul Senatului pentru amantul său, Vasiliscu, care, intrase deja în oraș și împărțea aurul în toate părțile, fusese proclamat în mai multe sub-urbi.

El înainta spre palat, triumfător, condus de mulțime, susținut de acel puternic curent ce se formează tot d'a-una împrejurul primelor succese.

Nenorocitul Patricie fu prins și omorît înainte de a fi organizat cea mai mică împotrivire ; iar Verina, ale cărei uneltiri se daseră pe față, fu arestată și închisă pentru a fi împiedicată de a făptui altele mai rele.

Trascaliseu, îmbărbătat de căldura cu care cauza sa fu îmbrățișată de compatrioții săi, găsi, în nenorocire, o energie ce nu arătase pînă atunci decît pentru plăceri.

El se puse în capul oștirei ce se formase la chemarea lui și începu acea campanie neîntreruptă și stăruitoare, care formează singurul lui titlu mai simpatice la amintirea istoriei și care trebuia să se termine prin recucerirea drepturilor lui uzurpate.

El fu ajutat, în aceasta, cu un curagiū și cu un devotament demn de toată lauda, de amicul său Anastase, care, pentru dragostea Arianei, făcu minuni de vitejie și 'și espuse de o mie de ori viața.

După o serie de lupte cu succese și cu peripeții deosebite, norocul se așeză însfîrșit în tabăra lui Trascaliseu, căci, pe lîngă credincioșii lui izaurianî, mai toate provinciile Asiei grece se uniră cu dînsul pentru a combate pe uzurpator.

Acesta, în adevăr, nu întîrziase de a deveni nesuferit tuturilor, chiar și Constantinopolitanilor, în mijlocul cărora trăea.

El se sprijinise, la 'nceput, după cum am spus, pe mulțimea vrăjmașilor lui Trascaliseu, cari 'l urau, nu atît din cauza orgiilor, cît din aceea că, fiind mai toți eretici din punctul de vedere al dogmei oficiale, bazată pe hotărîrea Soborului din Halcedonia, vedeau într'însul un protivnic al credințelor lor religioase.

Vasiliscu, ca să răsplătească zelul partizanilor săi, se făcuse estihian și le acordase toate favorurile ce ceruseră.

Ei prinseră dintr'acésta cîrugiū și 'ncepură să atace fațiș religiunea statului, ceea ce nemulțumi pe ortodocși și spori, astfel, în chip considerabil, numărul partizanilor lui Trascaliseu.

O altă cauză de slăbiciune pentru noul Impărat fu că el puse în capul armatei sale pe Teodoric, supranumit *Șașinul*, un barbar, șef al Goților aliați, care se declarase pentru dînsul și care, o dată ajuns la rangul de generalisim, indispușe pe toți comandanții bizantini, arătîndu-se mîndru și trufașu cu dînșii.

Insfîrșit, sora Impăratului, primejdioasa Verina, întoarsă la simțimente mai bune pentru ginerele său,

decînd avusese privilegiul să vadă ce soartă o aştepta sub domnia frăţină-său, deşi închisă, înnodea noui intrigi, aţîta, prin emisari cari comunica cu ea în ascuns, patimele nemulţumiţilor, semăna ura şi revolta în Senat, în oştire, în toate clasele societăţii.

Trascaliseu determină succesul cauzei sale, adresîndu-se la amicul său Teodoric Amalul, capul Ostrogoţilor din Macedonia, pe care îl cunoscuse de pe cînd se găsea reţinut, ca zălog, la curtea socrului său, Leon, şi cu care legase încă de atunci prietenie.

Acest Teodoric succedase de curînd tatălui-său şi, tînăr, curajos, doritor de a se distinge cum era, gelos, pe lîngă aceasta, de poziţia omonimului său, *Şaşiul*, al cărui rol voea să 'l joace el însu-şi sub un alt Impărat, se grăbi a răspunde la chemarea vechiului său amic şi 'şi îndreptă oştile spre Constantinople.

Apucat din două părţi, Vasiliscu fu învins, înainte chiar de a fi 'ncercat să lupte.

Generalii lui, scîrbiţi de dînsul prin umilinţele de cari îi adăpase, imitară ceea ce el însu-şi făcuse cînd se aflase, ca comandant al trupelor, în faţa lui Genserice Vandalul.

Ei îl trădară fără scrupul şi trecură în partea fostului lor Impărat.

Trascaliseu intră în Constantinople, aclamat de aceiaşi mulţime care aplaudase pe Vasiliscu cu douăzeci de luni mai nainte.

Cît despre acestă, văzîndu-se părăsit de toţi, chiar de aceia în cari avusese mai multă încredere, neavînd timpul să fugă, crezu că 'şi va mîntui zilele adăpostindu-se, dimpreună cu 'ntreaga sa familie, într'o biserică, azil sacru şi neviolabil.

Trascaliseu, pentru a 'l face să easă, îi promise, cu jurămînt, că 'i va ocroti persoana și nu va vărsa sîngele nici unuia din ai lui.

El se ținu de vorbă, după sistemul bizantin, respectînd înțelesul strimt al cuvintelor, căci nenorocitul său unchiu și rival fu dus, cu toată cinstea cuvenită rangului ce ocupase, și închis, dimpreună cu soția și cu copiii lui, într'o citernă, a cărei intrare fu după aceea zidită.

Cînd, mai tîrziu, se deschise acel sepulcru, se găsiră osămintele nefericitei familii în atitudini cari spuneaū oribilele suferințe ce avusese să îndure înainte de a muri.

Trascaliseu își inaugura, astfel, a doua domnie printr'o crimă al cărei exemplu era, într'o zi, să se 'ntoarcă împotriva lui însu-și.

Una din cauzele cari contribuiseră mai mult la căderea lui Vasiliscu, fusese, după cum am văzut, protecțiunea ce el acordase schismaticilor împotriva ortodoxiei creștine.

Trascaliseu, îndată ce redobîndi tronul, se grăbi a desființa măsurile luate de predecesorul său; apoi, pentru a lega numele său de o reformă ce credea că va asigura gloria și neatîrnarea Bisericei, publică acel faimos decret, *Enoticon*, care constituie actul cel mai însemnat al domniei lui.

Cîte-va deslușiri sînt trebuincioase pentru înțelegerea importanței religioase și politice a aceluî act.

Soborul din Halcedonia, care cătase să curme, în

zilele lui Marcian, certele bisericești, avusese, precum știm, însărcinarea și de a da o definițiune a misterului Intrupărei, ca să împiedice de a se mai redeschide, pe viitor, arzătoarea cestiuine a celor două naturi, cauză a atîtor frămîntări.

El hotărîse că *«Isus Hristos era unul și acelaș, Dumnezeu desăvîrșit și om desăvîrșit, de o ființă cu Tatăl, în ceea ce privește natura dumnezească, și cu noi, în ceea ce privește pe cea omenească, asemănat cu ceilalți muritori în totul, afară de păcat»*, și această formulă, satisfăcînd conștiințele, fusese în deobște primită.

O umbră totuși rămăsese asupra-î.

Ea avea cusurul, în ochii multor Părinți ortodoxi, geloși de precăderea Bisericii lor, de a fi fost propusă și adoptată în *Soborul din Halcedonia*, care le amintea lucruri displăcute.

Acel Sobor, în adevăr, convocat după stăruințele papei Leon-cel-Mare, întocmit, între alții, și cu reprezentanți de ai acestuia, ca Pascasinus, episcopul Lilibeei, Lucentius, episcopul Ascolei, Bonifacius, preot al confesiunii romane, fusese însuflețit de discuțiuni la cari catolicii luaseră o parte covîrșitoare.

Se putea chiar zice că ei stabiliseră punctul de dogmă cuprins în definițiunea ce se admisese, și cu atît mai mult, cu cît acea definițiune reproducea aproape testual termenii unei scrisori a papei către Sobor.

Ei bine! tocmai aceasta nemulțumea pe ortodoxi.

Ei se temeau, și nu fără cuvînt, că, în o anumită împrejurare, Biserica latină să nu reclame dreptul de a interpreta o decisiune la adoptarea căreia ea coo-

perase așa de direct și să nu cedeze a stabili, astfel, un fel de supremație asupra Bisericeî ortodoxe.

Ei doreau, prin urmare, să găsească ocaziunea de a scăpa de acea amenințare, substituind formulei Soborului din Halcedonia o altă formulă, identică ca fond de doctrină, însă deosebindu-se de dînsa prin termeni în cari ar fi fost concepută.

În capul acelei mișcări, se afla Acacie, Patriarhul Constantinoplei.

Acest prelat avusese să sufere, în timpul lui Vasiliscu, și curagiul cu care rezistase uzurpatorului, apărînd adevărata credință împotriva ereziei, îl recomanda noiei domnii, nu numai ca pe un stîlp puternic al Bisericeî, dar și ca pe un supus credincios.

Trascaliseu îl luă la mare favoare, îl încărcă de onoruri, îl constitui povățuitorul său.

Acacie simți că nici o dată împrejurările nu vor fi mai prielnice pentru a scăpa Biserica ortodoxă de autoritatea Soborului din Halcedonia, și cătă să profite de ele.

El arătă Impăratului pericolul ce era de a lăsa pe catolici să se considere ca arbitrii suverani ai doctrinei; primejdia, și mai mare încă, de a sta, el și bisericile din împărăția sa, în puterea Romei, prin faptul unei simple formule; înfine avantajele politice ce va trage din publicarea altei formule, cuprinzînd, în fond, acelaș articol de credință, însă împăcînd, în formă, pe o mulțime de disidenți, cari nu cătau decît să revie în sînul Bisericeî-mame.

Trascaliseu, convins, primi fără obiecțiuni sfaturile ce i se dau și însărcină pe însuși Acacie cu redactarea noiei definițiuni.

El găsi una care reproducea destul de credincios înțelesul celei vechi, fără a pomeni însă de Soborul din Halcedonia în explicările ce o însoțeau.

Apoi, cu toate protestările papei, care se plîngea de această omisiune, și căruia se răspundea că, dacă definițiunea era bună în sine, ce-i păsa de tăcerea ei asupra Soborului, Trascaliseu o impuse tuturilor bisericilor din împărăție printr'un decret numit, după cum am spus, *Enoticon*, sau *Actul de unire*, căci el avea pretențiunea de a împăca toate conștiințele.

Publicarea acelui decret se făcu, în Constantinople, cu mare pompă, însă dete loc la un neauzit scandal.

În frumosu-i costum de ceremonie, — o hlamidă albă prin care eșeau, ca să atîrne pînă jos, largile mînece, cusute cu fir de aur, ale unei toge albastre ca cerul, — Anastase, cu vergeaua-i de argint suflat în mînă, străbătea, în fruntea teoriilor de Silențiarî, peste cari comanda, Marele Palat pentru a face tăcere.

Peste cîte-va momente, în adevăr, cortegiul împărătesc era să pornească din sala Tricliniului-de-Aur, — *Hrisotriclinon*, — spre a merge la biserica catedrală ca să asiste la publicarea decretului *Enoticon*.

Silențiarîi străbăteau deci splendidul edificiu, compus precum se știe, din trei corpuri deosebite: Halke, Dafne și Teofilacte.

Ei sueau și scoborau scările, — monumentalele scări de marmoră sau de porfir, așternute cu covoare prețioase și presărate cu pulbere de aur; treceau pe

subt cupolele înalte, împodobite cu smalțuri și cu poleială; deschidea uşile cu canatură de bronz, de fildeş sau de argint; daă la o parte grelele portiere de tapițerie, prinse, prin belciuge, de vergele de aur; cutreeraă sălile, apartamentele, galeriile, curțile, fialele, terațele, neîntrecute prin luxul decorațiunilor și prin splendoarea mobilierului lor, toate populate cu grupuri de slujbași sau cu cete de servitori, cari așteptaă ordine.

În fie-care sală, în fie-care apartament, în fie-care galerie, curte sau fială unde pătrundeaă, Anastase și Silențiară ce 'l urmaă întindeaă bastoanele lor de argint, și, numai decăt, la acest gest imperativ, gurile se 'nchideaă, șoaptele încetaă, asistență rămăneaă nemișcăă, d'a lungul zidurilor, pe o linie dreaptă, cu capetele plecate, cu brațele încrucișate pe pepturile lor acoperite cu mari colane de aur.

Ei percuseră astfel lungul șir de încăperi pe unde era să treacă cortegiul împărătesc, impună pretutindenă tăcerea prin orizontalitatea vergelelor lor întinse; apoi, cînd liniștea domni pretutindenă, ei se întoarseră, pe acelaș drum, în sala de unde plecaseră, căci trebuia să fie față în momentul solemn cînd Împăratul era să apară.

Tricliniul-de-Aur era cea mai splendidă sală a unui edifică care poseda atâtea nespuse de frumoase.

El avea forma octogonă, și, d'asupra-ă, se înălța, înconjurată de o galerie circulară, pe pendetive, și străpunsă de șai-spre-zece ferestre arcuite, o cupolă măreață, din centrul căreia atârna un lustru de aur, *Policandelon*, cu brațele nenumărate, a căruă umbră

enormă plutea pe parchetul de mozaică, încins de o lată bordură de argint.

E peste putință a se descri bogăția acelei săli, bilșugul de materii scumpe, — marmoră, porfiră, mozaică, smalturi, metale prețioase, pietre fine, — răspândite pretutindeni în ornamentațiunea ei.

De jur împrejur, pe cele opt laturi ale vastului poligon se deschidea opt abside, comunicând între ele și formînd fie-care cîte o sală deosebită.

Cea despre intrarea zisă *Heliaconul Farului* purta numele de *Panteon* și era esclusiv rezervată Impăratului.

Ea era închisă prin uși de argint, la cari conducea treptele unei scări de aur.

Cele lalte șapte, mascate prin portiere de purpură, aveau destinații deosebite, unele servind drept tesaur, altele drept oratorii.

Anastase trecu pe subt porticul *Tripeton*, numit și *Horologhion*, din cauza unui enorm ceasornic ce decora una din fețele lui, și intră, urmat de Silențiarii săi, în sala Tricliniului-de-Aur.

Aci, se afla, deja adunat, numerosul personal ce avea să însoțească pe Impăratul, — Miniștrii, Senatorii, Înalții demnitari, ofițerii și slujbașii de frunte ai palatului, toți gătiți cu podoabele lor cele mai scumpe.

La un semn al vergelelor de argint, ei rămaseră muți și nemișcați, cu ochii la pămînt, cu mîinele încrucișate pe pepturile lor constelate cu aur și cu pietre prețioase.

În același timp, doi Cubiculari, după ce șterseră, cu

o pînză de mătase treptele scării de aur, deschiseră ușile de argint ale absidei Panteonului și se retraseră în grabă, ca spăimîntați de priveliștea ce lăsaseră să se vadă.

În fundul absidei, pe un tron de aur cu pietre scumpe, sub un ciborion de marmoră roșie, sculptat ca o dantelă, se arată atunci, de o dată, Împăratul, luminat de sus, ca într'o feerie, printr'o fereastră ce nu se zărea, și înconjurat de toate atributele a-tot-puternicieii sale.

La aparițiunea lui, toți își plecară frunțile, ca spre a i se închina cu smerenie.

Împăratul întinse mîna spre dînșii pentru a-i saluta și a le mulțumi; apoi se sculă de pe tron, coborî treptele scării de aur, și, în capul cortegiului ce se formă în urmă-î, se îndreptă spre eșire, precedat de garzi cu săbiile goale și de pagî purtînd steaguri multicolore.

Procesiunea eși pe ușa de sub porticul *Tripeton*

Ea urmă frumoasa galerie esterieară *Lavsiacos*, de pe care ochiul îmbrățișa un decor incomparabil: — grădinile palatului, încîntătoare de flori și de verdeață, coborîndu-se pînă la țarm, — marea, vastă și albastră, cutreerată de vase cu pînzele albe, — coasta Asiei, cu orașele *Hrisopolis* și *Halcedonia*, desfășurîndu-se în depărtare.

După aceasta, apucă o altă galerie, a *Celor Patru-scei de Sfinți*, legată prin două scări semi-circulare, de marmoră albă de *Proconesa*, de sala lui *Sigma*, unde, de obicei, funcționarii înalți așteptau pe Împăratul;

trecu prin peristilul acelei săli, în formă de arc, și se coborî în *Fiala Misterioasă*, admirabilă curte interioară, între Teofilacte și între palatul Dafne, pavată cu mozaică și impodobită, în mijlocul ei, cu un mare basîn de bronz ale cărui margini erau de argint.

De aci, cortegiul se îndreptă spre sala *Spatacirion*, păzită de garzi cu săbiî de aur; străbătu o lungă galerie populată cu statuî antice, ce înconjură absida *Bisericei Domnului*; lăsă, la stînga, *Magnaurul*, palat izolat, unde se află camera nupțială a Impăraților și sala în care, pe un tron zis al lui Solomon, lucrat numai cu pietre scumpe, ei dau audiență ambasadurilor, și, la dreapta, *Termastra*, dependință destinată personalului de serviciu; se strecură printr'un întreg șir de săli de recepțiune, care de care mai luxoasă, toate cu pereți de marmoră, cu tavanele sculptate, cu parchetele de mozaică, de lemn scump sau de sidef, și ajunse, cu încetul, la porticul *Embolos*, limită extremă a palatului Dafne.

În partea aceea, intrarea în palatul Halke se făcea prin *Heliacomul Marelui Tricliniî*, frumoasă curte pavată cu lespezi dodecagonale de marmoră albă și neagră.

După ce o tăia în două, alaiul împărătesc pătrunse în *Tricliniul celor nouă-spre-zece paturi*, ale cărui uși de bronz se deschiseră ca de la sine pentru a lăsa să se vadă interiorul superbeî săli, luminată de sus, ca o catedrală, columnele ei de argint, luxul ei de decorațiuni, mesele ce o garniseau, în număr de nouă-spre-zece, și pe cari, la sărbătorile Crăciunului, se servea prânzul tradițional în vase de aur masiv, așa de grele, că era nevoie, pentru unile din ele, a se recurge la cărucioare.

îmbrăcate în purpură spre a le putea transporta dintr'un loc într'altul.

Maî departe, procesiunea întâlnește sala *Consistorion*, cu ușile de fildeș, destinată pentru primirea Senatorilor și a demnitarilor; ea străbătu marea curte *Exaeron*, care mărginea sălile pretorianilor; lăsă 'n urmă-i *Tricliniul Candidaților*, dominat de un dom cu opt colonne, sub care își deschidea brațele o mare cruce de argint d'asupra unui altar de marmoră roșie, *Tricliniul Excubitorilor*, decorat cu mozaică de sticlă hromată și cu medalioane încadrînd figurațiuni de Sfinți și alternînd cu căscile și cu pavezele strălucitoare atîrnate de pereți, *Tricliniul Sholarilor*, vastă sală, cu ornamentațiuni de marmoră verde, roșie, albastră, dînd, într'o parte, pe naosul bisericeî *Sfinților Apostoli* și, într'alta, pe tribunalul *Lihnos*; se afundă sub marea rotondă centrală, acoperită cu o cupolă sprijinită pe patru arcuri, sub care, drept în mijloc, se afla faimoasa lespede de porfir circulară, *Omfalion*, pe care se îndeplineau actele solemne; urmă galeria *Hitos*, împodobită cu statui de împărați bizantini, și, după ce depăși vestibulul așternut cu mozaică și boltit ca un cuptor, sosi la marea poartă de bronz, *Halke*, care 'și comunicase numele palatului și care da pe forul lui August.

Mulțimea adunată în acel loc era imensă.

Garzii, cu mare greutate, abia o puteau ține la distanța cuviincioasă.

Cortegiul apucă prin mijlocul *Augusteonului*, ale cărui lături, formate din palate, înfățișa din toate părțile portice de marmoră albă, cu șiruri de colonne, succedîndu-se cîte două două; trecu pe sub *Miliarul*

de-Aur, arc de triumf măreț, format din patru bolți opuse, d'asupra căruia tronaŭ Constantin-cel-Mare și maică-sa, Elena, între două Ingeri; se strecură printre cele două rînduri de statui ce decoraŭ marea piață, pe care da exonartexul Sfintei Sofii, și, în sunetul clopotelor, în cîntecile preoților, în aclamațiunile poporului, se îndreptă spre biserica catedrală.

Sfinta Sofia, sau *Sfînta Înțelepciune*, nu era încă, pe vremea aceea, ceea ce deveni, cu o jumătate de secol mai în urmă, sub Justinian, care o reedifică și făcu dintr'însa tipul cel mai perfect al arhitecturii bizantine.

Dar, astfel chiar cum era, ea constituea un monument admirabil, de un lux și de o frumusețe cum rare ori era dat să se întîlnească.

De formă drept-unghiulară, aproape pătrată, ea era acoperită cu o cupolă centrală, largă și 'naltă, înconjurată de altele mai mici, cari 'i dau, pe din afară, o înfățișare nespus de solemnă.

Interiorul producea însă, mai cu seamă, o impresiune de adîncă admirațiune.

Lumina cădea de sus, prin patru-zeci de deschizături practicate la baza cupolei celei mari, și, unită cu a candelor și a policandrelor de aur, atîrnate prin lanțuri de acelaș metal, alcătuea, în timpul serviciului, o ilumi-națiune feerică, care lua ochii.

Peretii erau decorați, pe fund de aur și, pe alocurea, de un albastru închis, cu o mare bogăție de ornamente.

Triunghiuri, compuse din aripă de porumb sau din benzi multihrome, incadraŭ capete de ingeri, figurațiuni de Sfinți sau scene trase pin istoria sacră.

O despărțitură formată dintr'o arhitravă de aur, sprijinită pe douăspre-zece stâlpi de marmoră, pe cari fuseseră gravate imaginele lui Hristos, ale Fecioarei, ale Apostolilor și ale Profetilor, închidea intrarea sanctuarului, unde nu putea să pătrună decît Patriarhul și Impăratul.

Acolo, se afla un altar, *Vima*, în mijlocul căruia mai multe trepte de aur conduceau la masa cu sfintele daruri, îmbrăcată asemenea în aur și în pietre scumpe și adăpostită sub un ciborion sprijinit pe patru stâlpi de argint și încoronat printr'o cruce mare de aur.

În centrul marelui cupole, se vedea amvonul, numai marmora și aur, pe care se ungeau Impărații și în care, la solemnități, Patriarhul se urca, ca să vorbească mulțimei.

Procesiunea, în cap cu Impăratul, trecu prin tinda drept-unghiulară ce preceda biserica, pătrunse în al doilea vestibul, — unde se vedea zugrăvit un Isus gigantic, cu ochii albastri, pe un tron înalt, ținînd Evanghelia într'o mînă, iar cu cea laltă simbolizînd ierograma binecuvîntărei, prin încrucișarea degetului mare cu anularul, pecînd indicatorul și cel mic staînd drepte, iar mediul încovăiat, — și, pe una din cele nouă uși ce se deschideau în față, pe cea din mijloc, intră și se respîndi în sfîntul locaș.

Preoții începură slujba numai decît.

Liturghia se urmă, mai întîiu, fără incident, după rîndueala obicînută.

Cînd însă, după citirea dipticelor, cari cuprindeau pomelnicul celor ce se recomandau în special milosteniei dumnezeiești, începînd prin Impăratul, Patriarhul se îndreptă spre amvon spre a vorbi drept credincioșilor, înainte de a da citire decretului împărătesc, un scandal îngrozitor se produse pe neașteptate.

Prelatul abia făcuse cîțiva pași în direcțiunea tribunei, cînd, de o dată, răsbind prin mulțimea ce umplea biserica, un necunoscut, un preot, se apropie de dînsul, și, înainte de a se ști ce voea să facă, agăță o hîrtie desfășurată de vestmintele lui sacerdotale.

Acea hîrtie era o sentință de condamnare.

Papa Felix, care ocupa pe atunci tronul pontificatului roman, nu găsise alt mijloc mai nemerit pentru a protesta împotriva actului ce, după dînsul, desființa efectele Soborului din Halcedonia.

El se 'ncercase, ce e drept, să convingă pe Trascaliseu și pe Acacie că noua lor formulă asupra misterului Intrupărei era de natură a arunca dușmănia între cele două Biserici creștine.

Însă, văzînd că argumentele lui rămîn zadarnice și că, pe această cale, nu se va putea ajunge la nici o înțelegere, el crezuse de cuviință să dea drumul pornirilor sale iuți și răsbunătoare, așteptînd mai mult de la îndrăsneală decît de la persuasiune, prin care nu dobîndise nimic.

El adunase deci, în basilica Sfîntului Petru din Roma, un Sinod, la care luară parte șai-zeci și șapte de episcopi, le espusese schisma ce se inaugura prin faptul rivalului său din Constantinopole și obținuse afurisania acestuia, escomunicarea și ștergerea lui din corpul servitorilor Bisericeii creștine.

Apoi, fiindcă acea sentință, pentru a avea un ca-

racter oare-care de legalitate, trebuia să fie comunicată celui lovit printr'însa, se gîndi la chipul prin care ar putea să i-o facă să parvie.

Greutatea era mare în această privință, căci, aflîndu-se la Constantinopole de ceea ce se făptuise la Roma, pe de o parte, se rupseseră orî-ce relațiuni între cele două scaune arhiepiscopale, iar pe de alta se luaseră strașnice măsuri de supraveghere asupra strimtoarei de la Abidos, pe unde se făceau comunicațiunile cu Occidentul, pentru ca nici un trimis al papei să nu mai poată pătrunde în imperiul de răsărit.

Felix se adresă atunci unui om al său de încredere, unui oare-care Tutus, preot fanatic și hotărît, care primi a duce sentința lui Acacie, chiar cu pericolul vieții sale.

Slujindu-se de vestimente schimbate, dîndu-se drept altul decît cine era în realitate, el izbuti să înșele neadormirea spionilor împărătești, și, pentru a 'și perde urmele și a scăpa de orî-ce bănuială, cătă și găsi refugiu într'o mînăstire de călugări achimeți, ostili și dinșii decretului Enoticon.

Apoi, cînd ora așteptată sosi, el eși din retragerea sa, veni în Constantinopole, asistă la serbarea mai dinainte cu sgomot anunțată, se furișă în biserica catedrală și, tocmai în momentul cînd Patriarhul se pregătea să proclame ortodoxia noiei sale formule, cătă și reuși să strice tot efectul solemnității, atîrnînd de odăjdiile lui sentința care 'i amintea că era osîndit, îi răpea orî-ce autoritate și 'l făcea nedemn de a prezida la un act de credință așa de însemnat.

E peste putință a se descri învîlmășeala ce urmă

după acțiunea lui Tutus, atunci cînd se înțelese cine era el și ce cuprindea hîrtia ce agățase de vestmintele lui Acacie.

Uitîndu-și cu totul de prezința Impăratului, fără grijă de siguranța lui, preoții și călugării, ce asistau în mare număr la serviciul divin, cuprinși de o dată de furia religioasă, scoși din minți de insulta ce se făcea Arhiepiscopului lor și care, după cum credeau ei, se resfrîngea asupra întregii Biserici ortodoxe, se repeziră ca niște nebuni, strigînd, înarmîndu-se cu tot ce le căzu în mîna, lovind în orîcine cîta să li se împotrivească.

Tutus fu înhățat, trîntit, ucis, înainte chiar de a putea face vre-o mișcare.

Cîți-va schismatici ce voiră să'l scape fură, la rîndul lor, atacați, și, fiindcă în îmbulzeală, nu se putea deosebi ereticii din drept-credincioși, și mulți din aceștia, maltratați, se 'ncercau să se apere, o bătae oarbă se 'ncinse în toată biserica, și sîngele începu să curgă din toate părțile.

În zadar ostașii ce 'nsotiseră cortegiul împărătesc voiră să se interpue pentru a despărți pe luptători, căci, locul fiind prea strîmt, ei nu putură uza de armele lor.

Ei se mărginiră atunci a se grămădi împrejurul Impăratului, formînd un zid în fața lui și lăsînd încăerarea să se potolească de la sine, cum va putea.

Ea ținu încă multă vreme, pînă cînd biserica se goli de numerosul public ce o umplea.

Atunci se văzură grozavele consecințe ale acelei lupte înverșunate.

Pe lîngă răniții și schilodiții, al căror număr nu

se putu determina, două-zeci de cadavre pătară cu sîngele lor frumoasa pardoseală a Sfintei Sofii.

Ceremonia publicărei Enoticonului, turburată într'un chip așa de neașteptat, nu mai fu re'ncepută.

Trascaliseu se mărgini a impune decretul său tutulor eparhielor din Orient, întrebuintînd chiar spada soldaților pentru a convinge pe călugării care nu voeau să se supue.

Cit despre Acacie, el întoarse lui Felix insultă pentru insultă.

O sentință, identică cu aceea ce se dase în contra lui, se pronunță în contra papei, și numele lui rămase pentru multă vreme șters din diptice.

Schisma ținu aproape patru-zeci de ani și fu una din cauzele de căpetenie care săpară și mai adînc ura între cele două Biserici creștine.

Mai mulți ani trecuseră decînd Anastase era amantul Arianei, și dragostea lor, în loc să se slăbească, devenea, din zi în zi, mai mare.

Ei puneau, cu toate acestea, atîta rezervă în raporturile lor, se fereau atît de mult de a atrage atențiunea asupra-le, încît legătura lor, deși de mulți bănuită nu putea să fie de nimeni afirmată cu siguranță.

Aceasta făcea ca și iubirea lor să rămîie pururea fragedă și neistovită, căci constrîngerea ce 'și impuneau față cu lumea o întreținea în toată căldura-i și vioiciunea-i primitivă.

Numai cînd erau singuri, încredințați că nimeni nu 'i, poate vedea, nici auzi, ei dau sborul liber sufletelor lor încătușate.

Atunci se socoteau fericiți de a fi, de a simți, de a se ști unul al altuia.

Anastase nu găsea termenii destul de puternici pentru a exprima adorațiunea ce avea pentru dînsa, cereasca mulțumire ce îi inspira ideea că printr'însa și pentru dînsa numai trăește pe pămînt; iar Ariana, dulce și mîngîioasă, îi descria timpul petrecut în lipsa lui, insistînd asupra goliciunii și uritului subțil care i se înfățișeau lucrurile atunci cînd el nu era acolo ca să le însuflețească prin prezența sa.

Un verme totuși îi rodea în mijlocul fericirii lor: temerea ca Împăratul să nu afle de relațiunile lor și să nu le pue capăt, izbind într'însii.

De la întoarcerea sa pe tron, Trascaliseu își schimbase, în adevăr, cu totul apucăturile.

Deși tot atît de iubitor de petreceri, el se arăta acum mai rezervat în plăcerile sale, dîndu-se la ele mai în ascuns și mai cu cumpăt.

El era convins că vechile sale orgii fuseseră cauza de căpetenie care înlesnise izbînda lui Vasiliscu, și, deci, pentru că asemenea lucru să nu se mai întîmple, hotărîse să se stăpînească și să evite ostentațiunile de mai nainte.

Numărul intimilor fusese împuținat; bufonii, istrionii și curtezanele, indispensabili pentru distracțiunile lui, primiseră ordin să părăsească palatul și nu mai erau admiși într'însul decît numai noaptea, tîrziu și pe furiș; oșpețele de odinioară, tot atît de dese și de costisitoare, se făceau mai fără sgomot și nu mai erau însemnate prin acele plimbări prin oraș, care atrăgeau

altă dată atențiunea poporului asupra desfrînărilor Autocratorului.

Ba, ce e mai mult, — fie capriciul al vîrstei, fie din cauza nepăsărei ce acum îi arăta Impărăteasa, sau a frumuseței acesteia, din ce în ce mai înfloritoare, — el începuse să manifeste o preferință, pînă atunci necunoscută, pentru soția sa.

În diferite rînduri, se încercase să se apropie de dînsa, îi arătase că o dorește, cătase să obție favorurile ei.

Ariana îl respinsese neconținut cu mîndrie, și refuzurile ei, ațîțindu-î poftele, constituea tocmai pericolul cel mare de care cei doi amanți se temeau, căci nimic n'ar fi putut să 'i scape de furia izaurianului dacă ar fi bănuir numai că se iubesc și că 'l înșală.

Această situațiune primejdioasă le amăra viața.

Ei discutaseră, în diferite rînduri, cum să facă ca să easă dintr'însa; însă mijlocul ce li se înfățișa, ca singurul cu putință să înlătore dificultățile, spăimînta pe Anastase mai mult chiar decît pericolul ce'l amenința.

Omorul Impăratului ar fi fost pentru dînsul lucrul cel mai lesnicios din punctul de vedere al făptuiri; dar, cu toată dorința ce avea să se scape de un rival așa de temut, el simțea că nu va putea nici o dată să ridice mîna asupra-î.

Binefacerile ce primise de la Trascaliseu erau prea mari, prieteșugul ce acesta îi manifestase neconținut pînă atunci prea statornic și prea desbrăcat de interes pentru ca ideea de a se porni împotriva vieții lui să nu'l facă să se cutremure.

Deja, el se socotea grozav de vinovat față cu dînsul fiindcă

uzase de încrederea ce i arătase pentru a i răpi femeea.

A împinge infamia și mai departe, răpindu-i și viața, era lucrul ce, de o cam dată, i se părea cel mai cu neputință.

Și, cu toată sinceritatea, el ar fi preferit orî-ce rău decît să fie nevoit a ajunge la acea estremeitate.

Ariana, care nu avea aceleași motive de a respecta zilele soțului său, n'ar fi văzut, din potrivă, cu părere de rău înlăturarea lui printr'o crimă, ba chiar ar fi aprobat una ca aceasta.

Inima ei nu era încă cu totul vindecată de ulceratiunile ce i se făcuseră.

Ea 'și aducea încă aminte, cu o groază amestecată de ură, de umilintele ce Trascaliseu îi impusese, de disprețul cu care plătise dragostea ei de soție și de Impărăteasă, de desnădăjduirea prin care trecuse atunci când, părăsită și înjosită, nu știa cui să ceară un ajutor și era nevoită să caute în propria ei mîndrie puterea de a rezista la nenorociri.

Vechiul resentiment al injuriilor primite, un moment înăbușit, începuse să lucreze din nou în spiritul ei, și cu atît mai multă violență, cu cît se credea mai amenințată în noua existență ce reușise să 'și creeze.

Ea n'ar fi voit ca suferințele trecute să mai reînceapă: de aceea, primea tot, orî-ce mijloc i se părea bun și legitim, numai să o scape o dată de acela care, în ochii ei, constituia vecinicul pericol al liniștei sale

Stăpînită de aceste simțimente, Ariana cătase să înarmeze brațul amantului său.

Ea făcuse să treacă pe dinainte-î tot ce, fie prin spaimă, fie prin ispită, era de natură să 'l îndemne și să 'l hotărască; îi descrisese oroarea caznelor ce ar fi avut să sufere dacă, de azi pînă mîine, odiosul lor stăpîn ar fi aflat adevărul; stăruise asupra fericirii ce 'i aștepta după moartea acestuia, atunci cînd, liberi și fără grijă, ajutați de prietenii lor, ar fi urcat treptele tronului, în locu-î, și ar fi putut să se iubească în liniște și să trăească nedeslipiți.

Anastase sta însă surd la ademenirile ei.

Orîcît de atrăgătoare i se păreau propunerile ce 'i făcea, conștiința lui de om drept se revolta la gîndirea de a 'și muia mîinile în sîngele binefăcătorului său.

Invinsă pe acest tărîm, fata lui Leon încercă atunci un alt mijloc pentru a înfrînge împotrivirile aman-tului său.

Ea cătă să 'l întărească, ațîțîndu-î gelosia, se plînsese de îndrăsnelile lui Trascaliseu din ce în ce mai stăruitoare, îi povestea, esagerîndu-le, scene intime dintre ea și bărbatul-său, în cari nu 'și scăpase cîntecul decît amenințîndu-l că, mai nainte, se va ucide, îl rugă cu lacrimi să 'i iea apărarea și, dacă păstrează cea mai mică dragoste pentru dînsa, să facă ca asemenea atacuri să nu se mai poată produce.

Anastase, lovit unde 'l durea, scos din minți, aprins mai presus de orîce închipuire, jură că va lua măsuri, că o va curăți în curînd de nesuferitul ei agresor.

Cînd fu să pue însă la cale ceea ce se făgăduise, el se simți din nou apucat de vechile sale scrupule, puterile iar îl părăsiră și ezechutarea proiectului fu, astfel, neconținut amînată pentru mai tîrziu.

Lucrurile ținură astfel multă vreme.

Ariana începuse să 'și ia nădejdea că se va scăpa vre o dată de Trascaliseu prin ajutorul amantului său și se gîdea să ezece ea însăși ceea ce el n'avea curagiul să întreprinză, cînd un incident, în aparență fără însemnătate, veni să ridice toate greutatele și împinse pe acesta acolo unde nu crezuse nici o dată că va putea să ajungă.

În mijlocul tuturilor împrejurărilor prin cari viața lui trecuse decînd intrase în palat, Anastase păstrase, puternic înfiptă într'însul, o patimă — a teologiei, — moștenită de la Eftihie, primul său binefăcător, a cărui amintire rămăsese neștearsă în inima lui.

El fusese nevoit, în primele vremuri, atunci cînd a se fi arătat părtașiu al ideilor starițului Sfîntei-Treimi constituea un adevărat pericol, să ascunză simțimentele sale și să se abțină de a manifesta vre o opiniune.

În fundul sufletului său însă, el nu încetase de a fi credincios eftihianismului prigonit, meditînd asupra doctrinei, adîncindu-i consecințele, ajungînd la niște concluziuni ce, prin ele înși-le, formau o nouă doctrină, operă a sa proprie, de care era mîndru și pe care ar fi voit să o espue în public și să găsească discipoli pentru a o propovedui.

El fusese, după cum am văzut, încă din frageda-i copilărie, adăpat de învățăturile lui Manes de către maică-sa, maniheistă, și această primă sămîntă a unor concepțiuni, pe atît de seducătoare, pe cît erau de persecutate, aruncase într'însul adînci rădăcini de cari nu se mai putuse scăpa.

Cînd cîtă decî o întrupare pentru visurile sale teo-

logice, el luă sistemul reformatului persan drept model, și, după cum acesta se silise să împace creștinismul cu dogmele vechei religii al lui Zoroastru, crezu, la rîndu-î, că face operă de adevăr și de credință dînd estihianismului teoriile lui Manes drept bază rațională.

Manes împărțea lumea în două elemente deosebite, *binele* și *răul*, lumina și întunericul, vecinic în luptă între ele, cătînd să se desființeze reciproc, nevoind să se lase mai prejos unul de altul.

Binele era spiritul lui Dumnezeu, misticismul, cu o manifestă tendință spre superioritate ; *Răul* era spiritul Demonului, materialismul, mai mic în putere, cu toate eforturile lui contrarii.

Materia, peste care Demonul își întinsese mai în special dominațiunea, era cauza pentru care se certa cele două elemente.

Dumnezeu, prin aleșii săi, lucra să vindece și să purifice ceea ce Demonul, prin partizanii săi, se încumăta să distrugă și să spurce.

Misiunea agenților lui Dumnezeu, — a bunilor, a credincioșilor, a dreptilor, a virtuoșilor, — era să curețe materia prin contactul lor și să o restituie împărăției cerești sub forma ei cea mai pură, sub aceea de spirit.

Ca să atingă însă acest rezultat, ei trebuiau să nu fugă de materie, ci să alerge, dimpotrivă, după dînsa și să o îmbrățișeze sub toate manifestățiunile sub cari li se înfățișa.

Putînd să scoată substanța divină din orî-ce, din singele, din alimentele, din toate funcțiunile vieții lor, datoria lor era să nu se abție de la nimic, dacă erau

în adevăr pătrunși de misiunea lor și voeauă să fie plăcuți lui Dumnezeu.

Corpul lor, destinat a servi drept laboratoriu regenerării universale, n'avea să se teamă de ceea ce s'ar fi părut că are să 'l mînjească sau să 'l dezonoreze.

Din contra, amestecul lui cu substanțele cele mai scîrboase și mai rușinoase îl făcea apt pentru scopul pentru care fusese creat.

Consecințele acestei doctrine, de altmintrelea plină de venerațiune pentru Isus-Hristos, în numele căruia luase naștere, erau funeste pentru moravurile publice, căci, sub pretest de a servi pe Dumnezeu, toate impudicitățile erau permise purificatorilor.

Aceasta și făcu ca schisma să aibă un mare succes.

Din sclav, Manes se trezi de o dată episcop și amic al regelui Sapor, care 'i adoptă învățăturile și întrebuință toată puterea de care dispunea pentru a 'i face adepți.

Favoarea de care se bucurase nu ținu însă mult.

La moartea protectorului său, el își perdu toată autoritatea ; ba, ce e mai mult, urmașul puternicului rege, spăimîntat de vițiile și de dezordinele ce se altoiseră pe noua credință, prinse pe reformator și 'l trimise la supliciū.

El fu jupuit de viu, și pielea lui, umplută cu paie, fu espusă în mijlocul orașului ca o amenințare pentru aceia cari ar îndrăzni să 'i urmeze exemplul.

Cu toate acestea, așa de mare era seducțiunea acelei doctrine, bazate, sub un scop religios, pe toleranța patimelor omenești, încît persecuțiunile de cari fu înconjurată nu speriară pe nimeni, și partizanii ei continuară a crește și a se 'nmulți.

Anastase se simțea irezistibil atras către dînsa.

Și, în adevăr, prin amestecul ei de spiritualism și de materialism, de aspirațiuni generoase și de joasnice fapte, de ideal, în tot ce acest cuvînt cuprinde mai curat, și de instincte nesăturate, ea părea înadins făcută pentru o natură poetică și sensuală ca a lui.

El o luă deci ca dogmă a credințelor sale, și cînd, mai tîrziu, imitînd mania timpului, se puse să 'și închege ideile teologice pentru a 'și zice și dînsul cuvîntul în cearta religioasă pendinte, el crezu că a găsit, în maniheism, adevărata soluțiune a celor două naturi și întreprinse să esplice erezia lui Eftihie prin principiile reformatorului persan.

Eftihie fusese osîndit fiind-că, în esplicația ce da asupra misterului Intrupărei, nu admitea cea mai mică parte omenească în natura divină a lui Isus.

Anastase, dimpotrivă, deși recunoscînd, ca starițul Sfintei-Treimi, că, prin natura sa, Isus era Dumnezeu desăvîrșit, lămurea totuși preschimbarea naturei lui omenești în alta cu totul dumnezească prin faptul *purificațiunei* maniheiste.

Născătoarea Maria, zicea el, primind, în pîntecele ei, principiul de viață, care trebuia să fie Isus, îl purificase prin contactul ei cu dînsul, ca o bună, ca o virtuoasă și ca o sfîntă ce era, și, în acea stare, îl restituise naturei, curățat de orî-ce amestec rău, om și în acelaș timp Dumnezeu, ast-fel cum Sfintele Scripturi spun că fiul ei a trebuit să fie.

Prin acest mijloc, el credea că înlătură toate obiecțiunile ce se formulară împotriva lui Eftihie.

Faptul concepțiunei ce esplica, după dînsul, în chipul cel mai firesc, căci generațiunea Mîntuitorului nu mai

era supranaturală, ci omenească, și se putea lipsi de acea intervenție a Duhului Sfânt, sub formă de porumb, care o făcea așa de neverisimilă.

Personalitatea lui Isus se prezintă asemenea sub aparențele omenești, pecît timp stase pe pămînt, așa că nu mai era permis a se zice că, supuindu-se Răstignirei, Dumnezeu renunțase la una din atribuțiunile lui de căpetenie, Nemurirea, fiind-că atunci Isus, nu ca Dumnezeu, ci ca om, primise supliciul Crucii.

Însfîrșit, prin faptul purificărei, omul ce era în Isus devenind Dumnezeu desăvîrșit, răscumpărarea păcatelor omenești, prin sacrificiul persoanei sale, se săvîrșise de însuși Dumnezeu, iar nu de om, după cum unii încercaseră să afirme.

Mulțumit de sistemul său, entuziasmat de dînsul, doritor a 'l comunica cît mai iute creștinătății spre triumful adevărului și al dreptei credințe, Anastase se îngriji de chipul prin care ar putea să 'l espue în public.

Biserica, pe vremea aceea, era o tribună deschisă tututor cestiunilor religioase, de pe care fie-care putea să vorbească și să discute.

Impins de mania-i teologică, șeful Silențiarilor uzase de mai multe ori de dreptul de a ține predici, însă, fiindcă, în disertațiunile ce făcuse pînă atunci, el nu se atinsese de cestiunile de principii, discursurile lui nu supăraseră pe nimeni și nu ridicaseră protestări împotriva-le.

Ca să dea un mai mare răsunet noului său sistem asupra Intrupărei, el alege, rîndul acesta, biserica ca-

tedrală unde să'l desvolte, și, în fața Patriarhului, care trebuia să judece despre ortodoxia lui, începu seria conferințelor sale, anunțate cu mare sgomot Constantinopolitanilor și frecventate de o mulțime imensă, atît din cauza frumuseții subiectului, cît și din aceea a rangului înalt și a trecerii de care se bucura conferențiarul.

Succesul ce obținu nu corespunse însă așteptărei sale.

După a doua sa și a treia ședință, Acacie, spăimîntat de cele ce auzise, neîndrăsnind totuși să'i închiză biserica din propria sa autoritate, se duse la Împăratul pentru a'i denunța ereziile susținute de favoritul lui în fața lumii creștine.

El îl conjură să pue capăt unui scandal îndreptat contra religiei și de multă vreme ne mai pomenit în sînul Bisericeii, să cheme pe Anastase, să'l facă să înțeleagă, să'l oprească de a mai continua cu espunerea unor doctrine întemeiate pe o schismă osîndită, protivnice ortodoxiei, distrugătoare a tot ce, prin decretul Enoticon, se siliseră să clădească.

Trascaliseu, fie că presimțise ceea ce se urzea împotriva-i, fie că începuse să bănuiească relațiunile dintre Ariana și Anastase, era, de cîtă-va vreme, rău dispus față cu acesta, găsind că începe să abuzeze de bunătatea sa și că nu mai corespunde, ca mai nainte, încrederei oarbe ce'i acordase.

El ascultă plîngerile Patriarhului cu mare bunăvoință, se arată supărat de ceea ce i se spuse că se săvîrșea împotriva dreptei credințe, și, pentru a face să înceteze neorînduelile servitorului său, autoriză pe Acacie să nu'i mai permită a continua, să'i închiză toate bisericile și, dacă cumva el nu va voi să se supue, să însărcineze pe clerici să'l prinză, să'l tunză ca pe un

călugăr schismatic și, în acel hal, să'l espue, legat, pe piața Augusteonului, spre rîsul și spre batjocura aceluia pe cari voea să'i rătăcească.

Cînd Anastase cunoscuse acest răspuns, furia lui nu mai avu margini.

Intr-o clipă, el uită toate binefacerile ce primise, toată favoarea de care se bucurase, credința ce jurase că va păstra stăpînului său, recunoștința ce, cu un moment mai înainte, simțea că are pentru dînsul, tot, tot, pînă chiar și deosebirea de condițiuni ce exista între ei, pentru a nu-și aduce aminte de cît de insulta ce credea că i se făcuse.

— «Cum ! își zicea el, atît numai prețueam eu în ochii lui că trebuia să fiu sacrificat pe niște simple pîri !...»

«Dar ce am stricat care ca să fiu așa de crud lovit ?

«Ce crimă am comis ca să mi se refuze chiar dreptul de a mă apăra ?...»

«Da ! iată pînă unde mergea așa zisa prietenie a lui Trascaliseu pentru mine !

«A fost destul ca un lingușitor de rînd, un călugăr pismaș și nemernic să 'l descînte prin minciunile sale pentru ca, numai decît, să uite o viață întreagă de devotament și de iubire !...»

«Dar știe el oare măcar despre ce este vorba ?

«Fost-a el față la vre una din cuvîntările mele ?

«Putut-a el să judece altfel decît prin ce i-au spus alții despre ortodoxia credințelor ce profesez ?...»

«Și pe asemenea dovezi să mă osîndească !

«Să mă dea prada dușmanilor mei, geloși că nu au găsit ei adevărurile ce posed !

«Să pîngărească și să sfărame o existență întreagă de cinste și de datorie !....

«Nu ! nu ! aceasta e prea mult ! aceasta nu se poate trece cu vederea ! aceasta nu se poate erta !...»

Și, minia aprinzîndu-i-se cu cît se gîdea mai mult la triumful lui Acacie, el găsea miî de raționamente pentru a 'și demonstra că nu datora nimic Impăratului, că, dimpotrivă, acesta era îndatoratul său.

— «Pentru ce aș respecta pe acest om ? adăoga el ; ce bine așa de mare mî-a făcut ? ce obligațiuni am către dînsul ?....

«Este adevărat că el m'a numit Mare Silențiar, însă această sarcină este oare o răsplată îndestulătoare penfru tot ce a văzut de la mine ?....

«Ce ar fi fost de dînsul dacă, în Halcedonia, la vila lui Rufin, nu 'l ajutam, cu pericolul vieței mele, să aresteze și să omoare pe Aspar ?....

«Aspar scăpat, Trascaliseu ar fi plătit cu capul său îndrăzneala de a se fi atins de un om așa de puternic !

«Aspar ucis, dimpotrivă, prin concursul meu, Trascaliseu dobîndi, cu mîna Arianei, putința de a ajunge, într'o zi, Impărat !...

«Acest fapt nu constituie oare un serviciu pentru care trebuia să 'mî rămîie vecinic recunoscător ?....

«Ș'apoi, mai în urmă, cînd Vasiliscu, în capul armatei sale, aclamat de întreaga populație a Bizanțului, intră, în Constantinople și 'l dete jos de pe tron, cine 'i sluji drept mîna dreaptă și drept povătuitor ?

«Cine 'l ridică curagiul, învățându-l să nu despere ?

«Cine cînd, singur și lipsit de toate, rătăcind din provincie în provincie, fără nădejde de a mai urca vre o dată treptele Marelui Palat, îl îndemnă la luptă și se espuse pentru a 'l face să isbutească ?....

«M'a numit mare Silențiar !...

«Frumoasă răsplată, în adevăr, pentru un om cărui se datorește totul !....

«Dar la această demnitate aș ajuns și alții cari n'aș contribuit cu nimic la înălțarea și la fericirea lui ! la această demnitate, după patru-zeci de ani de serviciu, cu darurile și cu inteligența ce posed, aș fi ajuns, de sigur, și sub Leon, și sub oricare altul, și n'aveam trebuință pentru aceasta decît să staș cu brațele încrucișate !....

«Nu ! rangul ce mi-a dat asupra slugăriei apartamentelor sale, nu putea să răsplătească îndatoririle ce are către mine !....

«Prieteșugul lui, pe care 'l credeam sincer, era singura răsplată la care țineam, și, d'aceea, nici n'am umblat după alta !...

«Acum văz ce însemna acel prieteșug !...

«Era o curată comedie, o prefăcătorie dibace prin care voea să obțină noi servicii din parte-mi !

«Se înșeală însă dacă mai așteaptă ceva de la mine !

«Purtarea lui rupe orice legătură dintre noi !

«În ochii mei, el nu mai prețuiește nimic : e un strein care a cătat să mă umilească, un necunoscut care m'a lovit și care urmează să plătească insulta ce mi-a adus !...»

El lua, după aceasta, unul cîte unul, toate inciden-

tele din trecut și forma din fie-care din ele o nouă învinuire încontra Impăratului, un argument mai mult în favoarea sa.

Memoria lui, stimulată de resentiment, îi reproducea, cu o teribilă precisiune, lucruri trezite și de mult uitate, cuvinte rostite pe negîndite, glume lipsite de răutate sau făcute în mijlocul unei orgii, sub influința vinului, căror, acum, le atribuea înțeleșuri rele, intențiuni vrăjmașe.

El tresărea la amintirea acelor nimicuri, petrecute cu ani înainte, parcă ar fi fost săvîrșite chiar în acel moment, cu văditul cuget de a'l insulta, și chema împotriva lor toată furia răsbunătoare ce clocotea într'însul.

Dar ceea ce'l scotea cu desăvîrșire din minți, erau destăinuirile Arianei în privința asiduităților prin cari bărbatul său o urmărea.

El găsea acel fapt așa de monstruos și de criminal încît, spăimîntat de dînsul, sta ceasuri gîndindu-se care ar putea fi supliciul destul de aspru pentru a'l pedepsi.

Frumoasa lui inteligență, mai nainte așa de limpede și de pătrunzătoare, perduse, sub boldul pornirilor pătimașe, orî-ce rațiune esactă de adevăr și de echitate.

El își atribuea drepturi pe cari nu le avea, invoca pretenții ce nu se puteau susține, se ofensa de injurii ce nu i se adresaseră, toate acestea cu văditul scop de a găsi încă o vină lui Trascaliăeu și a avea un pretest mai mult față cu el.

Rezultatul acelei stări sufletești fu o ură neînduplecată, din ce în ce mai feroasă și mai nemilostivă, împotriva amicului lui de ieri.

El era hotărît să 'i răpească viața: aceasta nu mai lăsa îndoeală în cugetul lui; ezitațiunea ce 'i mai rămăsese venea însă de acolo că i se părea că simpla moarte nu era de ajuns pentru a pedepsi toate netrebniciile de cari îl socotea culpabil.

El ar fi voit să 'l facă să sufere, să 'i prelungească înadins agonia, să 'l vadă golind, picătură cu picătură, paharul durerilor ce 'i destinase.

El dorea încă să 'l aibă în puterea sa, să 'l umilească pîna la abjecțiune, să 'l silească a se tirî dinainte-î, a 'i îmbrățișa picioarele, a 'i cere cu lacrimi ertare, a recunoaște toate infamiile de cari îl acuza.

Aceasta era singura răsbunare ce i se părea potrivită cu insulta ce credea că i se făcuse.

Cu chipul acesta numai el zicea că s'ar fi simțit pe deplin satisfăcut.

Dorința lui, fără îndoială, înfățișa mari greutăți, căci un Împărat nu se prinde în mîină, așa, cu ușurință, ca orî-care om de rînd.

Cu toate acestea, Anastase, care știa toate deprinderile lui Trascaliseu, nu despera de a găsi ocazia favorabilă pentru a ajunge la scopul său.

Pentru aceasta, el se mărgini, de o cam dată, a nu lăsa să se simță nimic din vîrtejul ce 'i răscolea sufletul, se arătă blînd și supus ca mai nainte, renunță la espunerea doctrinei sale teologice, își pregăti armele în întunec și pîndi minutul prielnic.

Prilejul așteptat nu întîrzie de a i se înfățișa.

Încă de prin secolul al III-lea, interpretațiunile misterioase ale Bibliei răspîndiseră, în lumea creștină,

o fabulă pe care spiritele lesne crezătoare o admiseseră fără discuțiune și o transmiseseră din generațiune în generațiune.

Era vorba de un inel,—al lui Solomon,—înzestrat, după cîte se afirma, cu o putere magică fără asemănare.

Se povestea că Solomon obținuse acel talisman de la geniurile văzduhului, cu cari era în relațiuni, și că se servise de dînsul pentru a afla lucruri ce nimenui alt nu'i era dat să știe.

Pe partea de sus a inelului, el putea să citească tot ce voia, — trecutul, prezentul și viitorul ; iar cînd îl întorcea cu acea parte înăutru, spre podul palmei, devenea de o dată nevăzut.

În asemenea condițiuni, e lesne de înțeles că nimic, în creațiune, nu rămînea ascuns regelui Israelitilor.

El surprindea, în ochii fie-cărui, gîndurile lui cele mai secrete, știa tot ce se petrece subț soare, asista, fără să fie văzut, la toate uneltirile vrăjmașilor săi.

De acolo îi veneau, și marea putere, și neîntrecuta înțelepciune ce i se recunoșteau.

Din nenorocire, el nu se mulțumi a se servi de darul ce poseda pentru a 'și apăra neamul și a 'și întări tronul, ci îl întrebuițta și pentru satisfacerea poftelor sale celor mai nemărturisite.

Sătul de prinoasele haremurilor sale, în cari mai bine de o miie de fete, socotite ca cele mai frumoase din Idumea, din țara Moabiților, a Amoniților și a Hateenilor, se trudeau, zi și noapte, ca să 'i facă traiul fericit, el recurse la inelul său pentru a se introduce, pe furiș, în așternutul femeilor israelite, cari 'i răniseră inima prin grațiile lor, dar cari, sălbatic și cinstite, se împotriveau dorințelor lui.

Această necumpătare trebuia să 'i fie fatală, căci deseale lui lipsuri, răceala ce, de cît-va timp, arăta sclavelor sale deșteptă gelozia acestora.

Ele cătară să afle cauza care făcea pe stăpînul lor să le desprețuească, descoperiră adevărul și se vorbiră să 'i ridice puțința de a le mai fi, pe viitor, necredincios.

Intr'o zi, pe cînd Solomon își lepădase toate po-doabele, printre cari și inelul magic, pentru a intra în baie, una din favoritele lui îi răpi acel inel și, ca să nu se mai găsească, trimise să 'l arunce în mare.

Desperarea regelui e cu neputință de descris cînd constată disparițiunea talismanului pe care își întemeia toată puterea.

El căzu într'o mîhnire adîncă, refuză de a mai da ochi cu miniștrii săi, nu se mai ocupă de afacerile statului, ba chiar să hotărîse să abdice, pentru a se duce să 'și sfîrșească zilele într'un loc singuratic, cînd întîmplarea veni să 'i schimbe proiectele.

Inainte de a intra în viața privată, el voise să mai mănînce odată cu fiul său Roboam, destinat a'î lua locul pe tronul lui David, și, spre acest sfîrșit, porunci să i se gătească un prînz strălucit, ca cele ce, odinioară, oferea așa de des comesenilor săi.

Printre bucatele servite, figura, pe masa regelui, într'un vas de aur, un pește de mare, adus, viû încă, din Ascalon, într'o butie cu apă.

Deși trist și fără poftă, Solomon, ca să facă cinste oaspeților săi, luă o bucățică din acel pește și încercă să mănînce.

Abia apucase însă să bage 'n gură cînd simți că un corp tare i se oprește între dinți, și, puind mîna

ca să vadă ce este, — o minune ! — dăte de mult regretatul inel amestecat în carnea peștelui.

El își recăpătă îndată veselia; părăsi ideea de a se mai retrage și urmă a se bucura de foloasele talismanului redobândit pînă la sfîrșitul vieței sale, care avu loc, precum se știe, după o glorioasă domnie de patru-zeci de ani și mai bine.

Această poveste, de origină rabinică, fără 'ndoială, avusese, după cum am spus, mare succes și dase de muncă imaginațiunilor svăpăiate, iubitoare de lucruri extraordinare.

Fiind admis că proprietățile supranaturale ale inelului nu se puteau tăgădui, mulți se întrebaū, cu emoțiune, ce ar fi fost de dînșii dacă, tot așa de norocoși ca Solomon, ar fi avut miraculosul instrument, o zi măcar, în puterea lor, și fie-care, după temperamentul său, vedea trecîndu-î pe dinnainte fericirile preferite ce, de sigur, prin ajutorul lui, ar fi reușit să atragă asupra-și.

De aceea, numeroși erau aceia cari, cu o neobosită rîvnă, îi căutaū urmele, consultînd tot ce, prin scriere sau prin tradiție, putea să le vorbească de dînsul.

Ei reușiră să 'î reconstituească ființa, să 'î determine forma, să specifice chiar substanța din care fusese făcut.

Astfel, se susținea că inelul era de aur, însă că aurul care servise la alcătuirea lui provenea dintr'o rază de soare, ținută o miie de ani îngropată și preschimbată, cu chipul acesta, în cel mai curat metal.

Se pretindea asemenea că el avea forma a două șerpî încolăciți, mușcîndu-și coada, în vîrfurile căreia, drept pecete, se afla o piatră nestimată, purtînd două triun-

ghiuri, cu capetele opuse și încrucișate unul peste altul.

Înfine, mai departe, și pentru mai multă precisiune, se afirma că acea peatră era căzută din lună și că semnul cabalistic ce se vedea pe dînsa era ierograma lui *Sabaot*, adică al numelui celui sacru al lui Dumnezeu.

Atît de înrădăcinată era convingerea aceloră ce puneau temeiul pe aceste născociri, încît ei credeau, cu tot dinadinsul, că posedă și că pot să indice chiar peripețiile prin cari trecuse inelul după moartea primului lui posesor.

Solomon lăsase, ziceau ei, cu jurămint, să 'l îngroape cu inelul său în deget, și această dorință i se îndeplinise.

Minunatul giuvaer stătuse zece secole ascuns în sicriul fiului lui David, pînă în anul 70 al erei creștine, în timpul Ziloților, al lui Ioan Giscala, Eleazar și Simon Giora, cari se puseseră în luptă cu Romanii.

Titu, fiul lui Vespasian, luînd Ierusalimul și dărîmîndu-l, după ce arse templul sfînt, porunci să se are pe locul unde capitala Iudeilor fusese așezată, pentru ca peatră din peatră din ea să nu mai rămîie.

Plugul descoperi atunci, pe înălțimile Bizetei, unde se găseau mormintele vechilor regi, un sepulcru în fundul căruia se vedea un schelet cu o coroană 'n cap și cu un inel în degetul arătător.

Erau rămășițele pămîntești ale lui Solomon.

Coroana și inelul fură date comandantului armatei, care le oferî, la rîndu-î, Impăratului, tatălui său.

Vespasian, încă de pe timpul cînd, simplu general,

se afla în Orient, în Alexandria, unde zeul Serapis îi prezise, după cum se știe, strălucitul viitor ce 'l aștepta, legase prieteșug cu Apolonie din Tiana, vestitul filosof neo-pitagorician, făcător de minuni.

Plin de admirațiune pentru învățătura și elocința acestuia, inițiat de dînsul în știința lucrurilor oculte, după moartea lui Viteliu, cînd fu proclamat stăpîn al lumii de legiunile sale credincioase, el îl luă cu dînsul pe malurile Tibrului, spre a'l consulta în toate ocaziunile, ca pe un oracol.

Apolonie văzu inelul adus, mai tîrziu, de Titu din Iudeea, și, mulțumită darului de intuițiune ce poseda, îi ghici numai decît proprietățile magice și le desvelui Impăratului.

Din nenorocire însă, Vespasian nu se bucură mult timp de minunatele însușiri ale talismanului, căci moartea surprinzîndu-l, cîți-va ani după aceasta, el îl lăsă, dimpreună cu tronul, fiului său, Titu.

Se știe patima nebună a acestui principe pentru frumoasa Berenice, strănepoata regelui israelit Irod-cel-Mare.

După căderea Ierusalimului, ea veni, cu fratele său Agripa, la Roma, trăi cît-va timp în concubinagiū cu învingătorul nației sale, speră un moment să se mărite cu dînsul, însă, cînd lumea 'i era mai dragă și se aștepta la îndeplinirea visurilor sale, Vespasian, împins de opinia publică și protivnic unei asemenea căsătorii, îi trimise ordin să plece fără zăbavă din Italia.

Neavînd încotro, ea fu nevoită să se supue; dar, mai în urmă, cînd Titu ajunsese Impărat, se întoarse iarăși, cu gînd să 'i recucerească inima.

Dragostea fostului ei amant avusese însă, în lipsă-î,

vreme să se răcească, și încercările frumoasei semite rămaseră zadarnice.

Ea reuși totuși să mai obție o noapte de la iubitul său, se servi de un narcotic pentru a-l adormi, îi fură, în timpul somnului, inelul magic, înlocuindu-l cu altul la fel, mai dinainte pregătit, și se întoarse cu dînsul în Iudeea.

Aci, ițele poveștii începeau să se încurce.

Fie că informațiunile, de aci înainte, lipseau în adevăr, fie că alcătuitoarii legendei nu se înțeleseseră bine între dînșii, versiunile variau și nedomiririle în privința soartei ulterioare a inelului deveneau mari și multiple.

Trascaliseu auzise vorbindu-se de inelul lui Solomon și de încercările ce se făceau pentru a i se da de urmă, și mintea lui fusese adînc impresionată de acele povești.

Credul și, tot de o dată, frămîntat de îndoeli, încă de demult, de pe vremea cînd nici un nuor nu se interpusese încă între Anastase și dînsul, el cătase, pentru a'și forma o opiniune, să afle și părerea amicului său, și, de multe ori, stase lungi ore, discutînd cu dînsul posibilitatea unui lucru așa de extraordinar.

Anastase, om de imaginațiune, poet, iubitor de supranatural, găsea că faptul era foarte cu putință, mai cu seamă că atîta lume afirma existența lui.

— «De ce ne-am mira, zicea el, și ne-am îndoi de realitatea lucrului, cînd cunoaștem altele cu mult mai minunate asupra cărora nici o discuțiune nu mai e permisă?

«Sfînta Scriptură nu ne înfățișează oare atîtea exemple de însușiri covîrșind marginele puterii omenești, acordate de Dumnezeu aceloră pe cari voia să'i favorizeze?

«Ast-fel, fără a mai vorbi de Moise, care, cu un cuvînt, desparte în două și ține atîrnate apele unei mări, ca cea Roșie; care, cu o lovitură de toiag, face să curgă un izvor răcoros dintr'o stîncă stearpă și uscată de secole, cazul lui Ilie, răpind, printr'un simplu gest, vederea ostașilor lui Benadad, regelui Siriei, trimiși ca să'l aresteze, și ducîndu-l, astfel orbiți, în Samaria, unde fură prinși de Israeliti, este oare mai puțin surprinzător decît al fiului lui David care putea să devie nevăzut prin virtutea inelului ce i se dase?

«Dacă este adevărat că Daniil a stat trei zile, fără pericol, în groapa unor lei flămînzi, că Ioanas a eșit nevătămat din pîntecele unui monstru care'l înghițise, că Sidrah, Mihaz și Abdenago au locuit într'un cuptor încălzit de șapte orî mai mult decît după obicei și așa de dogoritor că consumase, într'o clipă, ca pe niște paie, pe soldații puși de Nabuhodonosor ca să'i arunce acolo, că toți proorocii, de la Amos și Isaia pînă la Eremia și Ezechiel, au prezis, fără să se 'nșele, parcă le-ar fi văzut cu ochii, evenimentele cari trebuiau să se producă cu zecimi și cu sutimi de ani mai în urmă, pentru ce să nu admitem că un bărbat, pios și iubit de Dumnezeu, cum era Solomon, dobîndise și el darul de a cunoaște, prin mijlocul inelului său, trecutul, prezentul și viitorul?

«Nu! nu e nici un motiv serios pentru a tăgădui acest lucru, saū, atunci, trebuie sa ne 'ndoim de tot ce

spune Biblia și care trece peste puterile unor simple ființe muritoare!...»

Concluziunea acestor argumentațiuni era deci că inelul esistase și că avusese toate proprietățile ce i se atribueau

Ceea ce făcea însă pe Anastase să fie mai puțin categoric, era cestiunea dacă un asemenea talisman, rătăcit de secole, trecut prin atâtea mâini, transportat prin țări așa de depărtate, putea să mai se regăsească vre o dată.

El socotea că încercările ce se făceau în acest scop erau cu totul zadarnice și nu înceta d'a repeta că n'are nici o încredere în succesul aceloră cari urmăreau deslegarea unei asemenea probleme.

Atunci Trascaliseu intervenea, cu o energie și cu o convingere cari 'l schimbaū cu totul.

— «Pentru ce asemenea minuni au fost create? întreba el.

«Oare pentru a rămîne vecinic ascunse și inutile au fost ele înzestrate cu așa de mari însușiri?

«Nu! de o mie de ori, nu! căci, atunci, cu drept cuvînt, s'ar putea susține că creatorul lor n'a știut ce face!

«Inelul lui Salomon, minune a minunelor, nu poate, prin urmare, nici el să fie definitiv pierdut!

«El trebuie să se afle unde-va, poate chiar mai aproape decît s'ar crede: rămînea numai ocazia favorabilă pentru a 'l scoate la lumină!

«Ș'apoi, nu mai dispăruse el și în alte rînduri pentru a se întoarce iarăși printre oameni?

«Cine ar fi crezut vre o dată că adîncimile nemăsurate ale mării, unde fusese aruncat, vor consimți a 'l mai lăsa să easă ?

«Și, cu toate acestea, el a revenit, în pîntecile unui pește, care 'l înghițise din întîmplare !

«Dar providențiala lui descoperire de către ferul unui plug, după o miie de ani de înmormîntare, nu însemnează ea nimic ?

«Nu dovedește ea cu prisosință că inelul are un scop pe care trebuie să 'l atingă, că el a fost făurit spre a servi de răsplată aleșilor pe cari cerul voește să 'i protejeze ?

«Da! da! încheia Trascaliseu cu căldură, lucrurile nu pot fi decît după cum le văz eul!

«Am nestrămutata convingere că nu mă înșel.

«De aceea, aștept cu încredere ca, azi sau mîine, într'o zi oare-care, pe neașteptate și fără chiar să se gîndească, cineva să dea iarăși peste neprețuitul giuvaer, care constituie, fără îndoială, darul cel mai perfect și mai rîvnit din cîte există pe fața pămîntului!...»

Atunci, entuziasmat de o dată la evocațiunea acelei eventualități, el adăoga cu emoțiune:

— «A regăsi acel inel și a 'l avea în posesiunea sa, ce noroc și ce fericire!

«Ah! dragă Anastase, ce n'aș da ca să pot pune mîna pe dînsul!

«Impărăția mea n'ar fi de ajuns ca să 'l plătească, și m'aș lipsi bucuros de dînsa în schimbul unei asemenea comori!...

«Dar nu te gîndești tu oare ce însemnează a dispune de o putere ca aceea ce el conferă?...

«Să fi! să voești! să te amestici în toate actele vieții celorlalți, fără ca ei să te vadă sau să te simtă! să aibi dinainte-ți, ca într-o oglindă, tot ce a fost și ce are să fie! se poate oare închipui ceva mai desăvârșit? există oare vre un privilegiu mai mare decât acesta?

«Ce sînt Impărații lumii pe lângă un om înzestrat cu asemenea daruri!...

«Un Impărat abia e mai presus de ceilalți oameni: ba, une-orî, suferă mai mult decât dînsii, căci sînt lucruri ce, lui, nu i-e acordat să aibă!

«El știe adesea mai puțin decât vulgul ce mișună la picioarele lui, e espus la mai multe pericole, căci vrăjmașii lui pîndesc ocazia ca să 'l lovească, dorește, și rare-orî obține întocmai după cum inima i-a cerut!...

«Stăpînul inelului, din potrivă, nu cunoaște nici una din aceste mizerii.

«Afară de nemurire, el nu poate rîvni la nimic fără ca, îndată, să nu posedă și mijlocul de a dobîndi ceea ce a poftit.

«El plutește pe d'asupra semenilor săi și se apropie cu bună seamă de dumnezeire!...

«O Anastase! de ce nu am eu acel talisman! de ce nu pot să apar și să dispar după voință! de ce nu mi-e dat să văz, după cum el înlesnește aceasta, tot ce mi-e aminte să cunosc!

«Atunci numai aș zice că însemnez ceva, atunci m'aș socoti o ființă în adevăr fericită!

«Cu darul invizibilității, nici un vrăjmaș nu s'ar mai atinge de mine! nici un pericol nu mi-ar mai amenința viața! nimeni, orîcît de îndrăzneț ar fi, n'ar mai cuteza să mi se mai împotrivească!

«Aş avea în mână putinţa să nimicesc, într'o clipă, ori-ce uneltire şi să pedepsesc pe urzitorii ei cei mai bine apăraţi!...

«Da! aş fi arbitrul lumii! m'aş considera ca stăpînul desăvîrşit al a tot ce respiră!

«Femeile cele mai frumoase, fecioarele cele mai pline de farmec m'ar oferi, fără 'mpotrivire, prinosul graţiilor lor; aş pătrunde în sanctuarele lor cele mai secrete, şi mistere pentru mine nici una n'ar mai putea să păstreze!...

«Dar cu darul preştiinţei?

«Înştiinţat printr'însul măi din nainte de tot ce are să se întîmple, aş putea cu înlesnire să înlătur ori-ce rău s'ar încerca să mă ameninţe.

«Printr'însul, aş afla încă ceea ce nimeni nu cunoaşte, locul unde se ascund comorile pămîntului, şi aş lua din ele neîncetat şi cît de mult, fără temere de a le vedea sleindu-se vre o dată.

«Bilşugul ce ar rezulta dintr'această n'ar mai avea asemănare!

«Aş uimi omenirea prin bogăţia şi prin splendoarea traiului ce aş duce, şi prietenii mei ar fi mai avuţi decît suveranii!...

«Oh! acel inel! acel inel! unde să 'l gădesc? de la cine să 'l cer? prin cine să 'l dobîndesc?...

«Decînd m'ăi insuflat credinţa că a fost, că existenţa lui nu e o născocire, dorinţa de a 'l posedea m'ă cuprins toată fiinţa!

«Ideea lui mă urmăreşte, mă persecută, îmi strică ori-ce linişte!

«O Anastase! pentru a 'l avea, aş da tot, chiar

mîntuirea sufletului meu, chiar speranța vieții viitoare!...»

Aceste convorbiri cari se prelungeau, după cum am spus, în decurs de lungi ore, convingeau din ce în ce pe Trascaliseu despre realitatea inelului și despre posibilitatea regăsirii lui.

O altă împrejurare, un eveniment de o serioasă însemnătate pentru dînsul, veni să 'l întărească și mai mult în credința supertițioasă ce acorda magiei și lucrurilor supranaturale: voesc să vorbesc de războiul, cunoscut, în istorie, sub numele de al *Tavmaturgilor*, care 'i amenință, încă o dată, tronul și 'l împinse pînă la două degete de peirea lui.

Iată, în cîte-va cuvinte, cauzele acelei sîngeroase răzcoale, înăbușită, cu mare greutate, după cinci ani de lupte și de neorîndueli:

Printre oamenii ce se ținea de pașii Impăratului, amici ai lui de petreceri, organizatori de ospete, născocitori de desfrînări de tot felul, mergea, în primul rînd, un compatriot al lui, Patriciul Ilos, om de altmîntrelea plin de talente, războinic curagios și iscusit, care, în timpul uzurpării lui Vasiliscu, îi dase mare ajutor și care, din această cauză, căpătase toată dragostea și încrederea stăpînului său.

Acest Ilos își făcuse un fel de celebritate prin îngăduirea ce acorda tuturilor paraziților, vrăjitori, făcători de minuni, șarlatani de toată mîna, al căror număr, pe vremea aceea, era foarte mare și cari cu

treerau Grecia, trăind din fermecile și din oracolele lor.

Înștiințați prin faima publică, atrași de dorința câștigului, siguri că vor găsi adăpost și bună primire în casa protectorului lor, ei veneau, de pretutindenii și cît de mulți, aducînd fie-care o formulă necunoscută, un leac, un descîntec, o compoziție miraculoasă, în schimbul cărora primeau tot d'a una o bună și generoasă răsplată.

Mai cu deosebire decît orî-care altul însă, unul, numit Pamprepios, originar din Teba egipteană, cîștigase binevoînța Patriciului.

El sosea din Atena, unde legase prieteșug cu Proclus, celebrul filosof vrăjmaș al creștinismului, și de unde, din cauza speculațiunilor lui îndrăsnețe, fusese izgonit de magistrații orașului.

Mic la trup, cu pielea negricioasă, cocoșat și urît cum nu se poate spune, el avea înfățișarea unui adevărat demon, și știința ce profesa, teurgia, prin mijlocul căreia pretindea că comunică cu divinitățile infernului, justifica cu prisos porecla de *Împărat al dracilor* ce i dase credința populară.

O dată intrat în intimitatea lui Ilos și asigurat de protecțiunea acestuia, Pamprepios începu reprezentațiile sale, chemînd în ajutoru-î, pentru a izbi imaginațiunile, toate minunățiile ce învățase să facă în gimnazele de preoți din Alesandria, — învieri de cadavre, cari începeau să vorbească, aparițiuni de spectri, de eroi și de localități depărtate, preziceri și oroscoape, — înconjurîndu-se, pentru a produce un efect și mai simțitor, de forme misterioase, de aparate bizare, de înscenări fantastice.

El izbuti, cu chipul acesta, să sdruncine pe cei mai necrezători, și evocațiunile de draci și de fantasma, ilusiunile ce dete, vedeniile plăcute sau spăimântătoare ce făcu să treacă pe dinaintea ochilor, descîntecile, conjurațiunile, blestemele, tot-d'a-una urmate de rezultatul așteptat, îi atraseră admirațiunea tuturilor.

Societatea de frunte a Bizanțului se bătea pe cinstea de a fi admisă la vre una din ședințele lui, flămîndă de spectacolul cu totul nou ce era să vadă, încîntată de lucrurile extraordinare ce văzuse.

Astfel, cu încetul, locuința lui Ilos deveni un loc celebru, lăudat de unii ca azilul unui om providențial, pentru care natura nu mai avea secrete, defăimat de alții ca o peșteră de fermecătorii, unde se întrețineau relațiuni cu zeii infernali în scop de a se lovi în religiunea și 'n Biserica creștină.

Impărăteasa Verina, soacra Impăratului, care, după moartea lui Vasiliscu, fusese ertată și rechemată la curte, avea o mare ură împotriva lui Ilos, fiindcă, după sfaturile acestuia, — credea ea — Trascaliseu nu-i mai acorda cea mai mică favoare.

Ea voi să profite de isprăvile lui Pamprepios pentru a lovi în protectorul lui.

Intr'o zi, pecînd Ilos lipsea din Constantinople, ea se înfățișă dinaintea ginerelui său, îi descrie cu culorile cele mai negre ceea ce se petrecea la cîți-va pași de palatul imperial și 'l întrebă pînă cînd avea să tolereze un asemenea scandal.

Trascaliseu, încă de mai nainte, vestit de svonul public, care trîmbița minunile lui Pamprepios, și tot

d'a-una doritor de senzațiuni noi, fusese deja și asistase la reprezentațiile taumaturgului.

El rămăsese, ca toți cîți trecuseră pe dinaintea lui, încîntat de ce văzuse, se convinsese și mai mult de puterea fără margini ce da practica științelor oculte, și nu găsisese nici un motiv serios pentru a opri ceea ce nu făcea rău nimenui.

Verina, atacînd misterioasele speculațiuni din casa lui Ilos, nu prezintă cestiunea din punctul de vedere al vre unui pericol pentru religione, precum făcuseră alții înaintea ei, ci din acela al unei adevărate primejdii pentru însu-și Impăratul.

Ea reuși, cu darul intrigei innăscut într'însa, să spăimînte așa de tare pe ginerele său, făcîndu-l să creadă într'un complot urzit în scopul de a 'l lua tronul prin ajutorul fermecilor, încît, numai decît și fără să mai se gîndească, acesta porunci izgonirea taumaturgului din capitala Imperiului.

Acest rezultat nu atingea însă scopul ce 'și propusese bătrîna Impărăteasă, căci ea n'avea, în difinitiv, nimic cu Pampreprios, și nu contra lui își dase osteneala să ațite pe Impăratul.

Măsura îi făcu, din potrivă, cel mai mare rău, căci, la întoarcerea sa, Ilos, dovedindu-și nevinovăția, obținu de la stăpînul său, nu numai rechemarea lui Pampreprios și numirea lui ca Senator, ca o reparație pentru afrontul nedrept ce i se făcuse, dar încă depărtarea Verinei de la curte și ezilarea ei într'un loc sălbatic și depărtat, în castelul Papiriu, din munții Izauriei.

Desnădăjduită, pornită din Constantinopole cu toate

plîsetele și protestările ei, Verina se adresă atunci fiicei sale, reclamînd intervenirea ei pentru a o scăpa de surghiunul la care era osîndită.

Ariana crezu că va izbuti mai cu înlesnire dacă va cere ertarea mamei sale de la Ilos însu-și, și 'l rugă cu lacrimi să i-o acorde.

Favoritul Impăratului se arătă însă neînduplecat.

El îi răspunse cu insolență, făcu aluziune la relațiunile ei cu Anastase, cătă să o umilească.

Impărăteasa, ofensată, se adresă atunci soțului său, plîngîndu-se de insultele ce i se adresaseră.

Ea ceru o satisfacere grabnică și esemplară, declarînd că, în caz contrariu, va părăsi îndată palatul pentru a nu mai pune nici o dată piciorul într'însul.

Trascaliseu se găsea tocmai în acele crize de dragoste, de dorință de femeea sa, de curtenie cu dînsa, despre cari am vorbit.

Indignarea cu care aceasta își spunea focul, o făcea și inai frumoasă.

Ea mișcă așa de adînc pe sensualul său soț încît dobîndi îndată tot ce ceruse.

Ilos primi ordin să nu mai se prezinte la curte, și, cîte-va zile după aceasta, pecînd intra în circ, un soldat al palatului, pus de Anastase, care avea și el socoteala sa de răfuit, îi dete o lovitură de sabie așa de teribilă, încît i-ar fi spintecat de sigur capul de n'ar fi fost întoarsă de un servitor al Patriciului, reușind numai să'i reteze o ureche.

Ilos înțelese atunci că siguranță pentru dînsul în Constantinopole nu mai era, trecu în Asia, și, fiindcă, după cum am spus, era un militar curagios și plin de

talente, adună o oștire cu gînd să răstoarne pe Trascaliseu, drept răsbunare.

El se duse, mai întîiu, în Izauria, patria sa, și o găsi dispusă a'î sprijini cauza; intră, după aceasta, în castelul Papiriu, unde se împacă cu Verina, tot d'a-una gata să dea concursul său la orî-ce intrigă era de urzit; împrăștiă prin toate provinciile din Orient o proclamație semnată de văduva Împăratului Leon, prin care aceasta declara pe ginerele său decăzut din drepturile lui, căci, zicea ea «ridicîndu-l la suprema demnitate, el devenise nedemn prin tirania și prin disprețul lui de binele public»; puse pe bătrîna Împărăteasă să încoroneze cu mîinele ei, în biserica Sfîntu Petru din Tarsos, în Cilicia, pe un oare-care Leontius, sirian de naștere și desemnat de Pamprepios ca agreat de divinitățile la cari se închina; în sfîrșit bătu și risipi trupele ce se trimiseră împotriva lui cu misiune de a'l prinde sau a'l face să se supue.

Răscoala luă atunci un caracter de gravitare ce, la început, nu se crezuse că va putea să aibă vre o dată

Toți filosofi, amici ai păgînismului, aspirînd la o întoarcere la vechea religiune a Elenilor, vrăjitorii, fermecătorii, făcătorii de minuni, toți șarlatanii și taviturgi, într'un cuvînt, admiratori ai lui Pamprepios și ai artei lui, alergară din toate părțile, spăimîntînd populațiunile prin prezicerile lor, răsculîndu-le, ducîndu-le la luptă, sporind, ast-fel, numărul acelor cari cătau să răstoarne ordinea stabilită de lucruri.

Pe de altă parte, creștinii, îngrijați de îndrăsnețile întreprinderi ale ereticilor împotriva religiunei lor, se înarmară și dinșii pentru a'î combate și a 'î desființa.

Scopul primitiv al răscoalei se perdu, cu chipul

acesta, cu totul din vedere, pentru a se preschimba într'un adevărat război de credințe.

Încăerările deveniră atunci și mai înverșunate, vărsările de sânge îngrozitoare.

Și, ceea ce era și mai îngrijitor, ereticii, — taviturcii, cum îi numea poporul, — conduși de un general destoinic, ca Ilos, și încurajați de un vrăjitor fără scrupule, ca Pampropios, erau tot d'a-una favorizați de soartă, astfel că succesele lor aruncară spaima în Constantinople.

Trascaliseu recurse atunci la același braț care 'l mai scăpase o dată, în timpul războiului cu Vasiliscu.

El se adresă lui Teodoric, șeful Ostrogoților, îl înduplecă să 'i vie în ajutor, acordându-i tot ce 'i ceru și înlesnindu-i trecerea în Asia.

Ilos, în fața unui protivnic ca acesta, nu mai avu încotro.

Din înfrângere în înfrângere, el fu nevoit să se retragă în castelul Papiriu, unde fu asediat de barbari.

După o luptă desperată, însemnată prin toate ororile unui asediu prelungit, castelul fu înșirșit luat, și capetele lui Leontius și lui Ilos, trimise la Constantinople, fură plimbate, în sulii, prin strade, pentru a dovedi poporului că războiul se terminase cu desăvîrșire.

Trascaliseu rămăsese cu o adîncă și dureroasă impresiune din această tragică aventură.

Ca toți oamenii slabi de judecată, urmăriți de o idee fixă, el atribuea magiei succesele fostului său favorit și demonstra aceasta prin faptul că Ilos fusese învins și cuibul lui, — castelul Papiriu, — distrus în-

dată după moartea lui Pamprepios, ucis de așediat, într'un moment de disperare.

Vechia lui credință în inelul lui Solomon, speranța de a 'l da de urmă, dorința de a 'l avea în posesiunea sa, reînviară iarăși într'însul cu mai multă energie decît ori-cînd.

El nu înceta d'a repeta că, dacă ar fi avut în stăpînirea sa neprețuitul talisman, nimic din cîte se în-tîmplaseră n'ar fi putut să se producă.

El se puse deci să 'l caute cu încăpățînarea omului muncit de aceeași gîndire, pe care nimic nu poate să 'l distragă de la ținta sa.

Spre acest sfîrșit, se înconjură de toți acei cari erau în stare să 'l lumineze și să 'l ajute,—astrologi, taviturgi, doctori ai științelor oculte, preoți ai speculațiunilor misterioase, savanți interpreți ai talmudului și ai cărților rabinice, istorici și cronicari de tot felul, culegători de legende din toate țările,—îndemnîndu-i la lucru, susținîndu-le zelul, încărcîndu-i de daruri, făcînd din palatul său o adevărată academie de cercetări ce numai a ortodoxie nu puteau să miroasă.

Anastase, care pîdea ocazia favorabilă, hotărî să se slujească de această dispozițiune de spirit a stăpînului său pentru a satisface răsbunarea ce pregătea cu atîta răbdare.

Trascaliseu, urmat de o ceată de făcători de minuni cari, acum, erau soții lui nedespărțiți, eșea dintr'o sală de jos a Termastrei, unde se aflau așezate laboratoarele de magie.

El asistase la o experiență, pe care întemeia mari

speranțe, dar care nu dase nici un rezultat, și aceasta îl făcea trist și gînditor.

Paladas, necromancianul lui cel mai dibaci, propusese să deștepte, prin descîntecile sale, pe un mort, spre a 'l consulta asupra locului unde se ascundea inelul lui Solomon, și propunerea lui fusese primită cu entuziasm.

În zadar pronunțase însă conjurațiunile cele mai îngrozitoare, chemînd în ajutoru-î pe toate fermecătoarele celebre din antichitate, de la Canidia pînă la Ericto și Medeea ; în zadar, jucînd împrejurul cadavrului, încercase asupra-î tot ce se recomandă ca mai eficace în asemenea ocazii : — îl stropise, pentru a 'i da viață, cu sînge de la un copil omorît de propria lui mamă, îi introdusese în gură bale de la un cîine turbat, îi arsese subț nas perî de la un om ucis, al cărui cap fusese pe jumătate mîncat de fearele sălbatice, toate acestea însoțite de contorsiuni și de urlete infernale, căci nu isbutise să 'l facă a 'și mișca măcar un membru, necum să vorbească și să răspundă la întrebările ce i se adresa.

El pretestase atunci că experiența nu reușise, fiindcă nu se săvîrșise în condițiunile cerute, că nu se calculaseră bine zodia soarelui, crugul lunei, înălțimea stelelor, astfel că rămînea să o încerce încă o dată, cînd împrejurările vor fi mai favorabile, și Trascaliseu, nemulțumit de acest nesucces, plecase, urmat de tovarășii săi obicinuiți, îndreptîndu-se spre apartamentele sale, prin Fiala misterioasă a Triconcului din Teofilacte.

Subt peristilul lui Sigma, Anastase îi eși de o dată înainte.

Marele Silențiar prevăzuse neisbînda ce va întîmpina

Paladas și hotărîse să profite de descuragiarea în care acest fapt va arunca, de sigur, pe stăpînul său, pentru a încerca un plan de mult pregătit, urmărit cu stăruitoarea răbdare ce 'l da setea de răsbunare de care era dominat.

Apropiîndu-se deci de Impăratul, el îi șopti cîte-va cuvinte la ureche, apoi, după un semn de aprobare, se puse să 'l urmeze; străbătu, dimpreună cu dînsul, un șir de încăperi bogat împodobite, tăietate de draperii de fir și de mătase, reținute prin vergele de aur, despărțite prin uși de bronz, de fildeș sau de argint, pardosite cu incrustațiuni de sidefuri, acoperite cu mozaice reprezentînd fapte eroice sau scene de devoțiune, și, astfel, din sală în sală și din galerie în galerie, sosi la intrarea apartamentelor particulare al principelui.

Aci, magii și ceilalți fermecători se opri ră pentru a se retrage.

Anastase singur pătrunse după pașii lui Trascaliseu, ca unul ce, în puterea sarcinei sale, avea dreptul să între pretutindenți și să se apropie de dînsul la orîce oră din zi și din noapte.

Cînd fură în Marele Acubiton, o splendidă sală ce servea în același timp drept cameră de culcare, el îi adresă cuvîntul în termenii următorî :

— «Prea puternice Doamne, ți-aduci, fără 'ndoială, aminte de convorbirile noastre de odinioară asupra inelului magic prin care Solomon a obținut privilegiul de a deveni, după voință, nevăzut și de ipotezele ce făceam asupra posibilității redobîndirii lui.

«Eū, unul, eram, pe atunci, convins că talismanul era cu desăvîrșire pierdut, căci nu'mi puteam închipui cum, după atîtea secole, i se va mai da de urmă.

«Această credință era așa de înrădăcinată în mine, încît nu voeam să admit opiniunea contrară și consideram ca niște iluziuni deșarte speranțele ce unii mai păstraū despre regăsirea lui...»

Trascaliseū făcu un semn din cap, care voea să zică că'si amintea foarte bine acele lucruri.

— «Tu, Doamne, dimpotrivă, urmă Anastase, ca printr'o inspirațiune în adevăr dumnezească, susțineai că inelul trebuia să fie unde-va, în apropiere, și că împlinirea îl va scoate, de sigur, într'o zi la lumină.

«Ei bine, prevederile tale sînt astă-zî pe deplin justificate.

«Crez că am dat de urmele prețiosului talisman și că, într'un viitor foarte apropiat, vom pune negreșit mîna pe dînsul.....»

Trascaliseū tresări la auzul acestei afirmări, ca un om care se deșteaptă dintr'un vis adînc.

El puse pe Anastase să'i repete ceea ce, de alt mintelea, auzise foarte bine pentru a se încredința că nu era jucăria vre unei închipuiri.

După aceasta, îl rugă să meargă mai departe, sorbind toate vorbele lui, neperzînd un singur cuvînt din cele ce'i spunea.

Anastase continuă în chipul următor :

— «Informațiunile mele, pe cari îți voiū spune numai decît de unde le am, îmi permite să'ți descriū

cu de amăruntul ce s'a întâmplat cu inelul magic, de la ultima-i disparițiune pînă în momentul de față

«Vom vedea în urmă unde se află acum și ce mijloace trebuie să întrebuițăm pentru a'l scoate de acolo ...

«Știi că, pînă după moartea lui Vespasian, în timpul domniei lui Titu, toate versiunile se potrivesc pentru a'l da în stăpînirea acestui principe.

«Știi asemenea prin ce manopere regina Berenice reuși să i-l răpească.

«Ea crezuse că talismanul era cauza răceleii ce'i arăta fostul său amant și spera că, luîndu-i-l din mîini, îi va ridica prea marea înlesnire ce avea de a'si satisface toate capriciile și'l va readuce, blînd și ascultător, în brațele sale pasionate.

«Profitînd de o ultimă noapte ce obținuse de la iubitul său, ea 'i îngreuiase somnul printr'un narcotic, îi scosese inelul din deget și'l înlocuise cu altul, la fel, mai din nainte pregătit.

«Acest vicleșug nu 'i folosi însă la nimic, căci Titu, desgustat de dînsa, nu din cauza inelului, ci din a vîstreii, fiindcă nu mai era tînără, urmă și după aceasta a o privi cu indiferință.

«Atunci nenorocita regină, simțind că totul s'a sfîrșit și că nu era putere omenească care să mai poată însufleți o dragoste cu desăvîrșire istovită, se imbarcă și se întoarse în Iudeea, patria sa, luînd totuși cu dînsa inelul magic pentru a pedepsi, cel puțin, cu pierderea lui, pe nestatornicul său amant.

«Aci, ea rămase mult timp nehotărîtă, chibzuindu-se ce să facă cu teribilul instrument ce poseda.

«In cele din urmă, se decise să'l restituie divinităților

cari'l făuriseră, pentru a'l scoate din serviciul omenesc și a'l pune în neputință de a mai pricinui, pe viitor, rele ca acele de cari avusese să sufere....»

Anastase se opri un moment, ca pentru a'și aduna amintirile.

Apoi reluă astfel șirul vorbirii sale :

— «Nu departe de marea Feniciană, în partea de apus a Siriei, chiar la picioarele Anti-Libanului, se afla, pe vremea aceea, un templu renumit în tot Orientul și adorat mai mult poate decît fuseseră ale Greciei antice.

«Era faimosul templu exastil al Soarelui din Emesa, care, între alte însușiri, poseda și dreptul sacru de azil.

«Așezat pe o 'nălțime, el înfățișa, de departe, vederii columnele lui de marmoră de Paros ce luau ochii prin albeala lor pururea nepătată.

«În interioru-l, pe un altar de aur, împodobit cu pietre scumpe, vecinic isbite de razele soarelui și vecinic aprinse, prin urmare, de fulgurațiunii orbitoare, se ridica imaginea zeului sub forma unei pietre negre, ce se zicea căzută din cer.

«Acea piatră, rătundă la bază și ascuțită 'n vîrf, ca un con, dinaintea căreia veghea un vultur cu aripele întinse, purta numele de Elah Gabala și simboliza principiul fecundațiunei, ca zeul pe care'l reprezinta.

«Acolo, credincioșii veneau pentru a se 'nchina generatorului de viață, caracterizat prin acte și mistere analoage cu acelea ce el îndeplinește în sinul naturei.

«Cîntece și jocuri lubrice, imolațiunii de fete și de băeți, sacrificîndu-și virginitatea preoților, intermediari

ai zeului, procesiuni solemne, în care frumusețea plastică a tinerilor de ambe sexe se desvelua în toată splendida-i goliciune, ereau atâtea incomparabile atracțiuni pentru populațiunile sensuale și impresionabile ale Asiei.

«Berenice, al cărui trecut nu fusese, după cum știm, din cele mai curate, care, după moartea unchiului său, Irod din Calcis, primul ei bărbat, se dase tuturilor desfrînărilor, înlesnite de altmintrelea de nașterea, de tinerețea și de rara ei frumusețe, care avusese relațiuni cu propriul său frate, Agripa, și silise pe regele Polemon al Ciliciei, al douălea ei soț, să se taie prin prejur înainte de a 'l primi în patul său, trecuse prin templul Soarelui din Emesa, fusese inițiată în misterele lui și păstrase o adîncă venerațiune pentru dînsul.

«Ea crezu că cea mai bună întrebuintare ce va putea face cu talismanul ce poseda era să 'l închine zeului, pentru care avea atîta adorațiune, și se duse, deci, de 'l depuse pe altarul de aur din Emesa, lîngă piatra cea neagră.

«În acel loc, el stătu o sută trei-zeci și cinci de ani, mai bine păzit de credința poporului decît cele mai prețioase comori în bolțile și subț încuitorile lor cele mai solide.

«În vremea aceasta, însemnate schimbări se produceau pe fața pămîntului.

«Lumea romană, ajunsă la culmea ei, începea să sovăească și să se sdruncine.

«Marilor împărați, ca Traian, ca Adrian, ca Antoniu Piosul, ca Marcu Aureliu, succedaseră niște stricați.

«Comod își petrecea viața în circ, unde da reprezentații de dare la semn.

«El învățase de la un Part să întinză din arc și devenise așa de dibaci în această artă, încît, din logea sa, și fără a greși o singură dată, cu o sută de săgeți, trase una după alta, ucidea o sută de lei sloboziți în arenă.

«Din nenorocire, firea lui nu se mulțumi a vedea curgînd sîngele fearelor sălbatice, ci începu să dorească și pe cel omenesc.

«Cruzimile lui deveniră așa de spăimîntătoare încît, îngrijați pentru propria lor siguranță, Marcia, amanta lui favorită, în unire cu Narcis, atletul lui preferit, hotărîră să scape lumea de dînsul.

«Prima îi dete o băutură otrăvită, iar cel d'al duoi-lea, văzînd că moartea întîrziază, îl sugrumă pentru a grăbi desnodămîntul fatal....»

Trascaliseu făcu o ușoară mișcare din cap care însemna că cunoaște foarte bine toate aceste detalii și că se putea trece mai repede asupra lor.

— «Cer ertare, urmă Anastase, dacă stăruiesc asupra acestor particularități, însă ele aŭ însemnătatea lor și am crezut de cuviință să le reamintesc în treacăt.

«Ca și Comod, poate mai îngrozitor decît dînsul, fiul lui Septimiū Sever, Antoniū Caracala, aruncă peste imperiul roman doliul marilor sale vărsări de sînge.

«Bolnav, pe jumătate nebun, frămîntat vecinic de cele mai estravagante dorințe, rîvnind la frumusețea propriei sale mame, Iulia Domna, pe care o întîmpină, într'o zi, în odaea ei de culcare, cu aceste cuvinte : *Vellem, si liceret*, și pe care o posedă în urma răspunsului ei : *Licet, quoniam imperator*, acel monstru, că-

ruia 'i plăcea să se 'mbrace în costumul lui Ahile său al lui Alesandru, cuprins de o neînvinsă trebuință de a se mișca pentru a uita, poate, de crimele sale prin vederea unor spectacole mereu noi, se puse să 'și cuture imperiul de la un capăt la cel alt, lăsînd pretutindeni în urmă-i sîngerosul semn al trecerii sale.

«După ce străbătu Galia, Germania, Dacia, Tracia, el trecu în Asia, vizită Nicomedia și Antiohia, se îmbarcă pentru Egipt, unde se opri un moment spre a ordona un măcel general al locuitorilor din Alesendria cari și permiseseră să glumească pe socoteala lui, comparîndu-l cu regele Edip, nefericitul soț al mamei sale Iocasta, și unde atîrnă, în Serapeum, sabia cu care ucisese pe fratele său, Geta.

«După aceea, se întoarce iarăși în Siria, înaintă până în Mesopotamia și, pecînd se afla la Carhe, pentru a vizita templul faimos al zeului Lunus, fu ucis de un soldat, pus la cale de prefectul pretoriul Macrin.

«Caracala profitase de trecerea sa prin Siria pentru a merge la Emesa.

«El fusese introdus în templul Soarelui, asistase la ceremoniele și la misterele practicate în onoarea zeului, luase parte la ele, rămăsese încîntat de rafinamentele de voluptăți ce văzuse, și, drept răsplată pentru plăcerea ce simțise în acel loc, acordase Emesei drepturile și privilegiile de colonie italică, ceea ce presupunea așezarea unei garnizoane pentru a veghea neîncetat asupra-i și a o apăra împotriva orîcărui atac.....»

— «Dar, întrerupse Trascaliseu, nerăbdător de a

sosi mai repede la punctul ce 'i era aminte să cunoască, nu ți se pare că ne-am cam depărtat de inelul nostru, și că?.....»

— Puțină răbdare, reluă Anastase; sosim tocmai la partea cea mai interesantă care ne va pune îndată pe urmele lui...

«Mama lui Antoniu Caracala, frumoasa și învățată Iulia Domna, era, după cum se știe, siriană.

«Septimiū Sever, sedus de grațiile ei, o luase de soție pe temeiul unei oroscop, care'i prezisese ca va fi Impărăteasă, și, o dată suită pe tron, o înconjurase cu un fast așa de mare că ar fi putut să mulțumească pe zece regine.

«Inteligentă și instruită, ea adună împrejuru-i pe bărbații cei mai luminați din timpul ei, și, dacă mai știm astăzi ceva din arta tavmaturgiei, pentru care ai, Doamne, atîta aplecare, ei singure datorim această binefacere, căci, după îndemnul ei, Filostrate a scris viața lui Apolonie din Tiana, plină de atîtea învățăminte.

«Iulia Domna, deci, în timpul mării sale, se gîndi că o zi poate să vie cînd lucrurile se vor schimba și norocul îi va întoarce spatele.

«Ea avea o soră, Iulia Mesa, văduvă ea însă-și a unui principe asiatic, de la care îi rămăsese două fete, Soemias și Mameea.

«Pentru a se pune mai presus de orî-ce eventualitate, Impărăteasa se hotărî să strîngă cîtî mai mulți bani îi va fi cu putință, să'i așeze într'un loc sigur, pentru ca, la nevoie, să'i aibă la îndemîna, și aruncă ochii asupra surorii sale ca să'i încredințeze privigherea acelei averi.

«Cu sumele enorme ce putu să distragă din liberali-tățile soțului său și cu cele moștenite de Iulia Mesia de la propriul ei bărbat, ea alcătui un tesaur așa de considerabil încît ar fi ispitit pe cel mai avut dintre Impărați.

«Apoi, pentru ca nimeni să nu cuteze a se atinge vre o dată de dînsul, ea 'l așeză în templul Soarelui din Emesa, unde știa că va fi respectat ca un lucru ce nu mai aparținea acestui pămînt.

«Iulia Mesa și cele două fete ale sale se instalară în apropierea templului și se constituiră păzitoarele comoarei...»

— «Și aceea comoară sluji-ea la ceva? întrebă Trascaliseu.

— «Ea sluji ca să facă un Impărat! răspunse Anastase.

«Fiica cea mare a Iuliei Mesei, Soemias, avea un băiat, Varius Bassianus, de o frumusețe îngerească, pe care 'l dăruise zeului din Emesa, consfințindu-l sacerdociuului.

«Crescut în acea atmosferă de moliciune și de voluptate, avînd neîncetat dinaintea ochilor cele mai impudice spectacole, acel copil, la vîrsta de patru-sprezece ani, nu mai avea nimic de învățat din punctul de vedere al desfrînărilor.

«Măsa-mare, care 'l adora și care, prin moartea surorii sale, Iulia Domna, rămăsese singură moștenitoare a colosalei averi pusă în siguranță, după cum am spus, între zidurile templului, hotărî să 'i creeze o soartă strălucită, făcîndu-l stăpîn al lumii.

«Tocmai atunci se întâmplase asasinarea lui Caracala și înălțarea lui Macrin pe tronul Imperiului.

«Iscusita femeie, ajutată de fetele sale, începu un șir de intrigă cari, bine conduse și sprijinite de aurul ce avea cu îmbilșugare la dispozițiune, trebuia să o facă să atingă ținta dorită.

«Ea respîndi, mai întîi, știrea că tînărul Varius Bassianus era fiul lui Caracala, eșit din relațiunile acestui Impărat cu vară-sa Soemias.

«După aceasta, folosindu-se de chiar funcțiunea ce tînărul îndeplinea în templul Soarelui, îi alcătui o reputațiune de devoțiune și de sfințenie, cum rare ori se mai întîlnise.

«În zilele cînd, ca pontifice al zeului, el era chemat să îndeplinească riturile sacre în fața poporului, zelul celor trei femei se trudea să facă dintr'însul o ființă mai presus de cele muritoare.

«Imbrăcat într'o haină de purpură, cusută numai în aur, înarmat cu acea frumusețe plastică, care 'i da o înfățișare cu totul divină, cu capul împodobit cu o coroană de pietre scumpe ale căror focuri schimbătoare puneau mănuchi de rază pe fruntea lui juvenilă, el se arăta mulțimei într'o glorie ce o făcea să rămîie înmărmurită.

«Pe lîngă populațiunile fanatice de asemenea spectacole, din partea locului, ce alergau să 'l privească în acele solemnități, mare număr din legionarii romani, așezați în garnizoană la Emesa, avuseseră ocaziunea să vază și să admire pe tînărul pontifice, coborîtor din părinți ce se ziceau așa de iluștri.

«Cu încetul, uneltirile agenților Iuliei Mesei, susținute de banii aceștia, cîștigară toate legiunile din Siria.

«Intr'o noapte, cînd socoti că se poate încrede în devotamentul lor, tînărul Bassianus, urmat de un convoi de care pline cu aur, destinat a plăti donativul acelor ce aveau să 'i sprijine cauza, intră în lagărul din Emesa, unde fu îndată proclamat Împărat sub numele de Eliogabal, ca piatra neagră din templul al căruî mare preot fusese...»

— «Dar inelul? întrebă iarăși Trascaliseu, pe care nimic nu 'l întorcea de le preocuparea lui; ce a devenit inelul în toate acestea?»

— «Doamne, zise Anastase, te rog să mai adăști puțin: istoria e plină de interes și e bine să o auzi pînă la sfîrșit.

«După înfrîngerea lui Macrin și uciderea lui în Haledonia, unde se refugiase, Eliogabal, devenit Împăratul lumii, fără alt rival care să 'i dispute domnia, străbătu marea pentru a intra în Roma, capitala sa.

«Romaniî rămaseră mirați la vederea acelui copil de cinci-spre zece ani, ce venea să comande în orașul Cesarilor, gătit, ca o femeie, cu o rochie feniciană de mătase purpurie, vîrgată cu aur, cu obrazul suliment cu roșu, cu ochii făcuți cu negru, cu buzele acoperite cu brățări, mergînd dandaratele dinaintea pietrii negre, așezată pe un car de aur și de pietre scumpe, tras de șase cai albi, cu tiara preoților Soarelui în cap, înconjurat de eunuci, de curtizane, de bufoni și de pitici.

«Dar mirarea lor fu cu neputință de descris cînd, după o scurtă trecere de timp, avură ocazia să facă cunoștință cu moravurile noului lor suveran.

«Corupțiunea acestuia era, în adevăr, fără seamăn, și a-tot-puternicia de care se bucura, esaltându-și imaginația, îi sugera gusturile și capriciile cele mai extravagante ce se pot închipui.

«El afișa, fără nici o genă, o depravație cu totul asiatică și arăta cel mai mare dispreț pentru moravurile, pentru religia și pentru așezămintele supușilor săi.

«Îi plăcea să se poarte în veșminte femești, torcînd, cosînd, țesînd ca o femeie, reclamînd chiar sexul femeesc, poruncind să i se zică Impărăteasă și proclamînd, drept Impărat, bărbat al său, pe vre un atlet frumos și viguros ce deosebise.

«În aceeași ordine de idei, și pentru a accentua și mai mult predispoziția ce avea de a 'și renega sexul el aduna, în palatul său, pe toate prostituatele din Roma, le saluta cu epitetul de *tovarășe* și, îmbrăcat ca ele, le ținea cuvîntări asupra datoriilor lor profesionale.

«Ca să dovedească puținul respect ce avea pentru religia statului, el puse, printr'un sacrilegiu ce făcea să se cutremure chiar pe cei mai sceptici Romani, să se smulgă de la altaru-î vestala Julia Aquila Severa, pe care o luă de soție pentru a o goni puțin după aceasta.

«El își bătu asemenea joc de instituțiunile țarei, dînd mă-sei mari, Iuliei Mesei, un scaun în Senat și creînd un al duoilea Senat, de femei, cu misiune de a delibera asupra etichetei, asupra onorurilor și asupra podoabelor.

«Cheltuelile și risipele ce făcea întreceau orî-ce închipuire.

«Îi plăcea să se culce, în fie-care noapte, într'un pat

deosebit și cu totul nou, de aur sau de argint, pe saltele umplute cu puf smuls de sub aripele potîrnichilor ; se plimba în trăsură de aceleași metale, trase de tigri îmblînziți, de pantere sau de femei pe jumătate goale ; da în toate zilele cîte un prînz de două-zeci și cinci de tacîmuri, care costa cîte o sută de mii de sesterțe, căci se servea la ele toate producțiunile creațiunei și se permitea oaspeților să ia argintăria ; își hrănea cîinii cu ficat de rață, lei cu carne de fazan, caii cu struguri de Apamena ; punea să i se umple toate piscinele palatului numai cu apă de trandafir ; nu mîncea decît»

— «Fericit om ! întrerupse Trascaliseu.

«Acela știa în adevăr să trăească !

«Dar de unde își procura el sumele enorme ce reclama desfășurarea unui asemenea lux?....»

— «A ! iată, răspunse Anastase, tocmai aci voeam să sosesc, căci tocmai acesta este punctul care ne interesează mai mult !...

«Eliogabal, încă de pe cînd era mare preot al Soarelui la Emesa, avusese ocazia să cunoască puterea supranaturală a inelului magic, depus de regina Berenice pe altarul templului.

«El se servise decî de dînsul, fie pentru a 'și satisface capriciile, ce tinerețea și corupțiunea lui îi insuflău, fie pentru a alimenta tesaurul, deja considerabil, ce avea la dispozițiune.

«După ce ajunsese Impărat, e probabil că recurse la acelaș mijloc pentru a lua din averea particulară, din rezervele bogaților patriciani ai Romei, și fără ca

ei să știe cum aurul lor dispărea, bănetul ce necesita nebunele lui risipe.

«El credea că inelul era un atribut nedespărțit al zeului cărui se închina, și, de aceea, pentru a nu se deslipi nici o dată de dînsul, adusesese piatra neagră la Roma, unde-i ridicase un templu mareț, pe muntele Palatin.

«În toți anii, o serbare impuitoare avea de scop a glorifica puterea idolului, căruia toți zeii Olimpului trebeau să se închine, ca niște servitori.

«El merse așa de departe pe calea aceasta, față mai cu seamă cu lipsa de energie a Romanilor de pe vremea aceea, încît decretă piatra neagră ca divinitate supremă a Imperiului, puse să se așeze, în templul ei, pavăzele cele sacre, focul Vestei și Paladiul; apoi o mărită, în mod solemn, în fața lumii, cu Astarteea, vechia zeitățe sub al cărei nume Puniile adora Luna.....»

— «Așa dar, zise Trasliseu, Eliogabal avu ocazia să se servească de inelul lui Solomon ?

«Dar, în cele din urmă, ce se făcu acel neprețuit talisman ?...»

— Eliogabal, reluă Anastase, pentru a plăti datoria de recunoștință ce avea către mătușă-sa, Mameea, care-l ajutase să se urce pe tron, adoptă pe fiul ei, vărul-său Alesandru Sever, drept moștenitor.

«Acest tînăr, plin de daruri, era adorat de armată, desgustată de orgiile imperiale și sperînd o îndreptare a moravurilor sub un principe mai viril.

«Popularitatea lui deșteptă gelozia lui Eliogabal,

care se încercă, mai întâiu, să revoace adopțiunea, apoi să se scape de adoptat prin crimă.

«Sgomotul morței lui Alesandru chiar se respîndi, într'o zi, prin oraș, și, la auzul lui, pretorianii se revoltară.

«Ca să'i împace, Eliogabal se duse în lagărul lor, însoțit de Alesandru și urmat de mă-sa mare, Iulia Mesa, de mamă-sa, Soemias, și de mătușă-sa, Mameea.

«Lucrurile erau să se potolească, cînd o discuțiune violentă se ivi între cele trei femei, cari se acuzau reciproc de scandalul întîmplat.

«Iulia Mesa și Soemias, pe de o parte, cerură ajutorul partizanilor lor, pecînd Mameea, pe de alta, se adresa acelora ce țineaū la fiul ei, Alesandru.

«O încăerare teribilă rezultă din această ceartă, în învălmășeala căreia mama mare și mama Impăratului fură ucise.

«Spăimîntat de acel spectacol, simțînduse el însu-și amenințat și neavînd alt adăpost spre a se ascunde, Eliogabal se refugiază în latrinele lagărului, unde spera că va fi cruțat.

«Niște soldați îl văzură însă furișîndu-se în acel loc și, luîndu-se după dînsul, îl omorîră.....»

— «Dar bine, objectă Trascaliseu, n'avea el oare instrumentul cel mai sigur la dispozițiune ?

«Nu posedă el inelul magic prin ajutorul căruia putea să se facă nevăzut ?

«Cum de nu s'a slujit de dînsul într'o ocazie așa de însemnată pentru viața lui?...»

— «Și eu mî-am pus cu mirare aceste întrebări,

răspunse Anastase, însă, dacă n'am găsit altă esplanadă, trebuie să credem că nenorocitul tânăr fusese așa de turburat de cele ce văzuse petrecându-se încît își perduse mințile și uitase să întoarcă inelul cu partea de sus înăuntru, spre podul palmei, singură condițiune care l'ar fi făcut nevăzut.

«Orî-cum ar fi, el fu ucis, capul lui fu tăiat, spre a fi trimis Senatului, iar corpul lui, acel corp frumos și îngrijit pînă atunci cu o atențiune așa de prevăzătoare, fu legat cu frînghii și tîrit prin stradele Romei.

«După ce'l plimbară prin toate sub-urbiele capitalei, soldații îl duseră la gura unei hasnale spre a'l arunca înăuntru.

«Deschizătura nefiind însă destul de largă pentru a permite trupului să treacă, ei îl aruncară în Tîbru...»

— «O! exclamă Trascaliseu, încruntîndu-și sprîncenile.

— «Capul lui Eliogabal, urmă Anastase, rămase nescos din rîu și nu primi înmormîntarea, așa de scumpă Romanilor.

«El stătu în fundul apelor, descompunîndu-se cu încetul, topindu-se, bucățică cu bucățică.

«O sută trei ani după aceasta, în timpul lui Constantin-cel-Mare, un pescar din Ostia, trăgîndu-și, într'o zi, mreșile, simți o rezistență care'l făcu, la început, să sperie într'o pescuire abundentă.

«După ce le scoase însă din mare, el găsi, în fundul lor, rămășițele unui schelet omenesc, așa de ros și de stricat încît abia se cunoștea ce fusese.

«Necăjit de acea captură, ce i se părea de rea piață, el se pregătea să arunce osemintele iarăși în mare,

cînd, la degetul uneia din mîini, zări un inel de aur.

«Era inelul lui Solomon, eșind pentru a doua oară victorios din adîncimile mării, mai frumos și mai strălucitor ca ori-cînd, vesel parcă de a revedea lumina soarelui și de a-i resfrînge razele.

«Pescarul fericit de acea descoperire, care 'l răsplătea de munca perdată și de mreșile sale rupte, luă inelul și 'l vîndu, puțin după aceasta, unui preot care 'l văzuse și care fusese izbit de forma lui cu totul nouă și de originalitatea lucrului, cum nu se mai obicînea pe vremea aceea.

«El îl duse la Costantinopole, ce, pe atunci, se zidea și în care se instalase deja Împăratul, atît pentru a activa lucrările capitalei, cît pentru a se găsi în apropiere de Niceea, unde ordonase să se adune faimosul Sobor ecumenic care avea să judece doctrinele lui Arie, episcopul Alesandriei.

«Preotul despre care e vorba, un oare-care Ilarie, din Preneste, vicar al Puzolei, crezu că va face plăcere Monarhului oferindu-i acel giuvaer, ale cărui proprietăți ascunse se vede că nu le descoperise încă.

«Constantin, care era mare cunoscător de lucruri vechi, apreciator al obiectelor de artă, primi darul cu plăcere și rămase încîntat de dînsul.

«Mai tîrziu, el plăti scump privilegiul de a avea un instrument așa de teribil la dispozițiunea sa, căci, reușind să 'i afle secretul, află în acelaș timp lucruri ce ar fi fost cu mult mai fericit să nu cunoască.

«Din prima sa soție, Minervina, el avusese un fiu Crispus, tînar distins și plin de viitor, onorat deja cu titlul de Cesar, care se deosebise în războiul cu Germanii și, mai în urmă, în cel cu Liciniu, cumnatul și

concurentul tatălui său, pe care 'l sdrobise în bătălia de la Andrianopol.

«Popularitatea lui atrăsese atenținnea lui Constatin, bănuitor din fire și gelos de puterea ce deținea și căreia sacrificase totul pe lume.

«El consultă inelul asupra vieței și asupra purtărilor lui Crispus, însă rămase ca trăsnet de revelațiunile ce obținu.

«În fundul talismanului, el văzu, ca într'o oglindă, pe fiul său în brațele soției sale de a doua, Fausta, pîngărindu-î patul cu dragostea lui incestuoasă.

«Aprins de mînie, după ce se încredință de realitatea lucrului, surprinzînd asupra faptului pe amanții culpabili, el trimise pe Crispus la supliciū, și, dimpreună cu el, pe toți amicii și intimiî lui, printre cari și pe un nepot al său, Licianinus, în vîrstă numai de două-spre-zece ani, fiindcă, avînd cunoștință de cele petrecute, nu le denunțaseră Impăratului.

«Cît despre Fausta, după ce se prefăcu, un moment, că o cruță, el puse, puțin după aceasta, să o înnece în baia ei.

«Pedeapsa era grozavă și, fără îndoială, meritată, însă ea amări viața lui Constantin-cel-Mare.

«Temîndu-se să nu mai descopere, pe viitor, lucruri tot așa de dureroase pentru dînsul, el hotări să nu mai consulte nici o dată inelul magic.

«Și spre a 'și ridica posibilitatea de a 'l avea la îndemîină, își propuse să 'l ascunză într'un loc unde, afară de dînsul, nimenuî să nu 'l treacă prin gînd a'l căuta și unde să rămîie îngropat pentru vecie....»

— «Și acel loc?... întrebă Trascaliseū, îngrijat.

— «Acel loc, răspunse Anastase, se găsește în mauzoleul Sfinților Apostoli, unde Constantin e înmormântat.

«El a ridicat acest monument, după cum se știe, pentru a servi drept ultimă locuință lui și familiei sale.

«Prevăzătoarea lui solitudine merse așa de departe în această privință încît, pentru a fi, chiar după moarte, în societatea rudelor sale, puse să se așeze, împrejurul sarcofagului ce 'și destinase, atîtea alte sarcofage cîți copii avusese.

«Printre ele se găsea, de sigur, și al lui Crispus, fiul lui cel mai mare.

«După crima acestuia, rămășițele lui nu mai puteau fi admise la cîntea de a sta alături cu ale unui părinte insultat într'un mod așa de sîngeros.

«Mormîntul rămînea decî disponibil.

«Constantin, pentru a 'l ocupa, se gîndi să așeze inelul revelator într'însul, ceea ce și făcu.

«Talismanul zace decî în acel mormînt de două sute cincî-zeci de ani !...»

La auzul acestei afirmări, Trascaliseu nu 'și mai putu stăpîni bucuria.

El sări la gîtul lui Anastase, și, îmbrățișîndu-l cu căldură, începu să 'i adreseze cuvintele cele mai mîngîioase.

— «O, iubitul meu Anastase, repeta el cu entuziasm, tu singur mî-ești prietin ! tu singur îmi voești binele !

«Și eu, care, de cît-va timp, ascultînd de intrigile ce se urzeau împrejur-mî, începusem să mă 'ndoesc de credința ta !

«Însă, nu ! acum văz adevărul ! acum simt cît aş fi fost de nenorocit fără de tine !

«Aşa dar, inelul există şi i-ai dat de urmă ?

«Voiu putea, în scurt timp, să 'l am şi să mă bucur de foloasele lui ?

«Cît sunt de mulţumit, dragă Anastase !

«Cu ce aş putea să mă plătesc de un asemenea serviciu ! . . .

«Da ! presimţirile mele nu mă 'nşela ! prevăzusem bine că talismanul se va regăsi !

«Şi nemernicii ceia de tavmaturgi cari, de atît timp, mă ameteşc cu cercetările lor zadarnice !

«Trebuie să vie un om isteţ şi ager la minte ca tine ca să dovedească neştiinţa şi neputinţa lor !

«Inelul zici că e în mauzoleul Sfinţilor Apostoli, în sarcofagul lui Crispus, alături de al lui Constantin-cel-Mare !

«Da ! acolo trebuie să fie ! lucrul e mai presus de orî-ce îndoeală : îl simţ, îl pipăi, sînt sigur de dînsul ! . . .

«Dar, rogu-te, tu însu-ţi, prin ce mijloc ai ajuns la descoperirea acestei taine ?

«Spune-mi şi mie acest mister, căci arz de dorinţa de a cunoaşte lucrurile în toată amănunţimea lor»

— «Intîmplarea e în adevăr providenţială, răspunse Anastase, şi rezervasem pentru la urmă destăinuirea acestui secret..

Ştii că, după cîte-va victorii cîştigate de Teodoric, aliatul nostru, asupra lui Ilos, în războiul Tavmaturgilor, fostul Patriciu se refugiază în castelul Papiriu, din munţii

Izauriei, unde spera că va putea ține pept barbarilor cari 'l așediau.

«Cu dînsul se 'nchise în acelaș castel și fermecătorul Pamprepios, cauza războiului și tovarășul lui nedeslipit.

«Ca să însufletească curagiul așediaților, slăbiți de privațiuni și enervați de atîtea așteptări, el le făcea fel de fel de promisiuni, cari, de o cam dată, le da inimă, dar cari, ne'ncetat repetate fără succes, ajunse să 'i obosească și să 'i aducă la desperare.

«Intr'o zi, într'un moment de iritație pricinuită în mare parte de suferințele lor mereu renăscînde, soldații lui Ilos asvîrliră pe Pomprepios de pe zidurile cetăței, acuzîndu-l de toate mizeriile lor.

«Prăpastia era spăimîntătoare.

«Nenorocitul, căzînd pe stînci, rămase mort, dar corpul lui fu, mai în urmă, găsit de soldații lui Teodoric și despuat de hainele sale, dintre cari unele foarte scumpe.

«Pentru a-și împărți prețul, ei vîndură, de sigur, acele veștminte, cari, din mîna 'n mîna, ajunseră într'un bazar de vechituri din Constantinopole.

«Zilele trecute, trecînd prin Arghiropatria, unde se vînd asemenea lucruri, atenția mea fu atrasă de un saghion de o stofă și de o croială neobicinuită, pe care 'l cumpăraiū ca pe o curiozitate.

«Care nu fu mirarea mea cînd, acasă, observîndu-l mai de aproape, simțiiū o hîrtie cusută între fața și căptușeala lui.

«Era o relație scrisă de însu-și Pamprepios, care descoperise, cine știe prin ce mijloc, locul unde se ascundea inelul lui Solomon.

«Vrajul venise în Constantinopole cu gînd să găsească pe un om influent, ca Ilos, prin ajutorul căruia să poată

viola mormintele împărătești, să pue mîna pe inel, să se servească de dînsul pentru a 'și plăti datoria către complicele său, făcîndu-l Impărat, iar, el, să rămîie în posesiunea a-tot-puternicului talisman.

«Soarta n'a permis însă una ca aceasta, și toate combinațiunile lui n'aū slujit decît a da inelul în stăpînirea ta.

«Doamne, se vede că ești predestinat a 'l purta...»

— «Îți mulțumesc, zise Trascaliseu, îți mulțumesc încă o dată, fiindcă, încă o dată, ai contribuit la fericirea mea!...

«Acum, nu mai rămîne decît să punem să se deschiză mormîntul lui Crispus pentru a lua dintr'însul minunatul talisman ce adăst cu atîta nerăbdare.

— «Dă-mî voce, Doamne să'ți mai daū o povață, adaoase Anastase.

«Părerea mca e că nu trebuie să ne grăbim și că vom atinge mai bine ținta ce urmărim lucrînd fără sgomot.

«Măria-Ta știe de ce simțimente de venerație e însuflețită populația Constantinopolei pentru fundatorul capitalei, ce stimă și ce recunoștință îi poartă Biserica pentru sprijinul ce i-a dat cînd era în luptă cu păgînismul.

«Ce vor zice toți acei oameni, cari cinstesc numele și memoria lui Constantin-cel-Mare ca pe ale unui sfînt, cînd vor vedea că se violează, și de însu-și Impăratul, locul de odihnă al unei familii, considerată ca binefăcătoarea creștinătăței ?

«De sigur, că ei se vor indigna, că criticele și pro-

testările se vor ridica din toate părțile, că se va produce, poate chiar o răscoală, ale cărei consecințe nu le putem prevedea.

«Toate aceste ar fi nimicuri, pe cari am putea să le neșocotim, dacă am fi cu desăvîrșire siguri că vom găsi inelul în locul arătat, căci el ne-ar apăra împotriva lor.

«Dar dacă s'ar întâmpla ca Pamprepios să se fi înșelat și ca inelul să nu fie unde'l credem, nu ne am găsi oare, fără folos, în pericolul cel mai mare?

«Eū crez că e mai bine să lucrăm pe tăcute.

«Vom merge amînduoî, la fața locului, singuri, neînsoțiți de nimeni, ne vom introduce în interiorul mauzoleului și vom deschide sarcofagul lui Crispus.

«De vom găsi inelul într'însul, foarte bine ; de unde nu, nimeni nu va ști sacrilegiul ce am săvîrșit și vom continua a trăi liniștiți ca și mai nainte...»

— Aî dreptate ! exclamă Trascaliseū, aî de o miie de orî dreptate !.....

«Da, e cu mult mai bine să ținem lucrul secret pînă ne vom asigura de adevăr.

«Te însărcinez să pui la cale tot ce va fi de trebuință pentru a ne deschide drumul pînă la inel.

«Cînd veî fi gata, vestește-mă, și, împreună, vom merge să cucerim minunata comoară, cea mai prețioasă din cîte există pe fața pămîntului !.....»

Anastase se plecă, spre semn de supunere, și se retrase ca să ia măsurile necesare.

Cine l'ar fi observat, în acele momente, ar fi fost izbit de bucuria infernală ce'i lumina figura.

Planul, clădit de dînsul cu atîta dibăcie și răbdare, reușise.

Peste curînd, el avea să se găsească, singur cu Trascaliseu, într'un loc retras, departe de orî-ce ajutor.

El putea decî să satisfacă pe îndelete setea de răsunare ce'l munea de atîta vreme.

Supliciul Impăratului se afla de acum înaintea în mîinile lui.

Frumoasa sală de mîncare, despărțită, prin uși de fildeș, de Marele Consistorion, în palatul Halke, strălucea, în noaptea aceea, de mii de lumini.

Cîntece pline de melodii fermecătoare, întocmite de instrumente nevăzute, vibrațiuni de hărpî, de lire, de chitări, aruncînd turburarea în fundul inimei, o atmosferă încărcată de freamăte voluptuoase, străbătută de mirosuri îmbătătoare, se amestecau la o laltă în splendida încăpere.

Trascaliseu se sculase de la masă, și un început de dezordine domnea înprejuru-i, ca tot d'a-una în asemenea împrejurări, la sfîrșitul banchetelor sale.

El voise să serbeze, printr'un ospăț strălucit, buna noutate că urmele inelului lui Solomon se regăsiseră, și organizatorii petrecerilor lui obicînuite se 'ntrecuseră ca să'l mulțumească.

Pe masă-i, se serviseră mîncările cele mai scumpe, cărnurile de animale, de pasări și de pești, cele mai rare și mai delicate, fructele cele mai delicioase.

Icrele de Sciția, șuncile de Britania, brînzeturile de

Galia, figuraseră alături cu stridiile de Tarenta, cu cegile de Tanais, cu chefalii de Halcedonia.

Căprioarele Ambraciei trecuseră, în vase de aur, pe dinaintea oaspeților, însoțite de păunii Samosului, de cocoșii Fazului, de potîrnichile Isterului.

Băuturile cele mai renumite, produsele viilor din Falerna, din Hios și din Cipru, înveseliseră asemenea inimile prin darurile lor binefăcătoare.

Trascăliseu abuzase chiar de unele din ele.

Niște vin de Corint, pentru care avea o deosebită dragoste, îi făcuse neajunsul să-l scoată oare-cum din fire, căci, deși 'și propusese să fie cumpătat în noaptea aceea, pe la sfîrșitul mesei, limba începuse să i se încurce și membrele își perduseră din elasticitatea lor.

Cu toate acestea, el avea încă conștiință de ce se petrecea și dădea ordin să se ridice rămășițele banchetului.

Intr'o clipă, pecînd sta încă lungit pe patul îmbrăcat în purpură de aur pe care mîncase, sclaviî goliră mesele, așezară tot la loc, făcură să dispară ori-ce urmă a îmbelșugatului ospăț ce se servise.

În acelaș timp, prin velariul de mătase, întins ca un uranisc sub cupola sălei, începu să treacă o bură de parfumuri, ce primeni de o dată aerul și îmbălsămi atmosfera.

Tot atunci, pecînd orchestre ascunse începeau să întocmească un concert de cîntece răpitoare, de armonii divine, cari legănau simțurile și transportau în lumi ideale, femei aproape goale, însă toate de o frumusețe provocatoare, intrară în sală și se puseră să ezeceute jocurile cele mai lascive.

Trascaliseu, aprins de farmecile și de atitudinile lor, deși abia ținându-se pe picioare, se amestecă printre rîndurile lor și, după cum avea obiceiul, intră cu ele în familiarități cari încuragiară pe cei-lalți să-l imite exemplul.

În curînd, frumosul tricliniū se preschimbă într'un loc de desfrînare, unde respectul datorit Autocratorului era cu desăvîrșire uitat și unde fie-care lua libertatea ce-i convenea.

Petrecerea degenerase într'o adevărată orgie.

Anastase care, singur, în ameteala generală, își păstrase sîngele rece, și care alesese tocmai noaptea aceea pentru a ezecuta planul său de mult pregătit, crezu, în interesul scopului ce urmărea, că nu era bine să lase pe stăpînul său să meargă mai departe.

El se apropiă decî de dînsul și-i spuse ceva încet.

Numai decît, ca mișcat de o nerezistibilă putere, Împăratul părăsi un grup de femei, ce-l înconjuraseră, cătînd să-l desbrace pentru a-i așeza un abdomen fals și a-l preschimba astfel în Silene, și, luîndu-se după pașii Marelui Silențiar, eși, dimpreună cu dînsul, pe ușa din fund.

Ei străbătură admirabila sală Consistorion, servind, după cum am spus, în ocaziile solemne, pentru primirea demnitarilor Imperiului; trecură, în tăcere, printr'un șir de încăperi, splendid decorate; se orientară prin dedalul de coridoare ce se încrucișau în toate direcțiunile; urmară mai multe lungi galerii decorate cu statui, ce legaū diferitele părți ale palatului între ele, și ajunseră înșfîrșit într'o curte spațioasă, pavată cu lespezî, în fața unei gratii de fer.

Printre zăbrelile acelei grații, se zărea, în adîncimea unei bolți, treptele unei scări de piatră.

— «Unde sîntem? întrebă Trascaliseu, înfiorat de răcoarea nopții, și unde mergem?»

— «Doamne, răspunse Anastase, ne găsim la spatele Băilor lui Xevtipe, lînga forul lui August; și avem să trecem prin pasagiul secret, spre a nu fi văzuți de nimeni.

«De voești să mă urmezî la mormîntul lui Crispus, am luat toate măsurile ca să nu întîmpinăm cel mai mic obstacol....

«Însă văz, adause-el, observînd micul tremur nervos ce începuse să miște fălcile Împăratului, că nu te simți bine.

«Dacă nu ești în stare, putem să lăsăm expediția pentru altă dată, căci nu e nici un zor să o facem chiar în noaptea aceasta....»

— Nu! nu! protestă Trascaliseu, nu e nimic, și te rog să nu bagi de seamă!

«Schimbarea de temperatură, emoția, nerăbdarea de a mă afla mai curînd în posesiunea neprețuitului talisman, spre cucerirea căruia am plecat, mi-au dat acest fior trecător....

«Dar să mergem mai iute, căci ori-ce minut perdut mi se pare un secol de așteptare.»

Anastase scoase o cheiă și descuiă o ușă.

Dinainte-le, se înfățișă, ca o gură de pivniță, intrarea unui subteran.

Era o trecătoare ascunsă, ce conducea la ergastule sau închisorile private, numite și Numera, și, de acolo, tot pe sub pămînt, afară din palat, în partea cea laltă a golfului.

Susținut de Anastase, care aruncase pe umeri-î o lungă mantă și 'î lumina drumul cu un felinar de aramă ce adusese, Trascaliseu începu să scoboare o scară întunecoasă, în josul căreia întâlni un lung coridor, luminat, ici și colo, de lămpi atârinate.

O altă scară, foarte strîmtă, îi scoase într'o sală spațioasă, boltită, de unde porneau mai multe galerii.

Se găseau chiar în centrul închisorilor, căci uși reținute prin drugî de fer, închise prin lacăte enorme, se zăreau la dreapta și la stînga, și gemete se auzeau de oameni pe carî gîzii îi căzneau, poate, în întunec.

Anastase alegea una din acele galerii; apoi, sprijinind și luminând mereu e stăpînul său, care abia 'l mai putea urma, se afundă sub o altă boltă, coborî o altă scară și ajunse la o nouă galerie, înneacă în umbra unor arcuî joase, tăiete, din loc în loc, de lumină.

Cîte-va zecimî de pași mai departe, un aer rece și curat, aerul sănătos al mării, îi izbi de o dată în obraz.

Sosiseră la capul cel lalt al subteranului, dînd pe Cornul-de-Aur, și închis, și dînsul, printr'o ușa cu zăbrele de fer.

Marele Silențiar descuiă și acea ușa.

Ei se aflară atunci afară, în susul unei scări repezi, ale cărei ultime trepte se scîldeau în apa golfului, unde adăsta un monoxilon.

Noaptea era lină și tăcută.

Luna, în ultimul pătrar, răsărise de curînd d'asupra înălțimilor din față, — Sike, — și se ridica din ce în ce mai radioasă, înveluind împrejurimile într'o difuziune de raze, ce, de departe, părea o pulbere luminoasă.

La spate, orașul apărea gigantic, într'un amestec confuz de case, de băi, de biserici, de edificii supra-puse, de arcuri, de colonne, de palate, ale căror cupole, de aur sau de argint, scînteiau în toate direcțiunile.

Anastase apucă brațul lui Tracaliseu pentru a-l ajuta să coboare scara abruptă și să ia loc în barcă.

După aceasta, se așeză el însuși în față-î, puse mâna pe lopeți și, proptindu-se în ele, în câte-va lovituri, se depărtă de la țarm.

El luă, mai întîi, prin mijlocul golfului; pluti cît-va timp în linie dreaptă, spre mează-noapte; apoi se apropiă iarăși de mal; urmă, d'a lungul zidurilor cetăței, pînă la debarcaderul din dreptul Porței Platea, unde 'și opri monoxilonul și unde, sprijinind pe stăpînul său, după cum făcuse la plecare, 'l ajută să urce treptele unei alte scări, pînă sus, pe parapet.

Tracaliseu, obosit, stătu aci un moment ca să răsufle.

Răcoarea nopței și cursa cea lungă ce făcuse îl desmeticiseră aproape cu desăvîrșire.

După ce se informă încă o dată de locul unde se găsește, el strînse mantaua ce 'l învelea împrejurul corpului, spre a nu fi recunoscut de sentinele, și, urmînd mereu pe Anastase, trecu cu dînsul pe sub poarta cetăței și se află din nou în oraș.

Mauzoleul în care se odihnea Constantin-cel-Mare se înălța în regiunea a XI-a, una din cele mai frumoase și mai bogate ale Bizanțului.

Așezat pe o piață, încojurată de grădini, el atrăgea

de departe vederea prin massa-i impuitoare și prin cupola-i acoperită cu olane de bronz poleit, împrejurul căreia cei Două-spre-zece Apostoli staū cu mîinele întinse, ca spre a bine-cuvînta capitala.

Fiul lui Constanțiu Clor nu cruțase nimic pentru a face acest monument demn de măririle imperiale ce era destinat să adăpostească.

Pereți-i interiori erau îmbrăcați într'o cămașă de marmoră scumpă, cu ornamente de aur, ce luaū ochii; chesoane aurite împodobiau bolțile; ferestre rătunde, cu incadramente și florării asemenea de aur, de o mare eleganță de lucru, dispuse împrejurul domului central, lăsaū să cază o lumină misterioasă, cernută prin geamuri de coloare, cu figurațiuni de sfinți, de cel mai feeric efect.

Dar ceea ce pîronea, chiar de pe prag, atențiunea, era însu-și mormîntul Impăratului.

El se ridica în mijlocul bisericeii, sub cupolă, pe o estradă de marmoră verde cu șase trepte, și se compunea dintr'un sarcofag, monolit, de porfir roșu, în formă de piramidă trunchiată, așezată cu baza în sus.

Patru dragoni într'o atitudine amenințatoare, cu colții afară, cu limbile încovrigate, cu una din labele din față ridicată, cu ghiarele scoase, sprijineau, pe aripile lor, acel sarcofag în năuntrul căruia era închis sicriul de aur masiv în care corpul lui Constantin-cel-Mare fusese adus din Nicomedia, unde încetase din viață.

Un grilaj de bronz, artistic lucrat, se desfășura, ca o dantelă, jur împrejurul estradei, elegantă dar nefolositoare barieră ridicată în fața celui ultim adăpost ce simboliza așa de bine zădărnicia măririlor omenești.

Mai departe, la dreapta și la stînga, alte sarcofage

de marmoră scumpă, arătau locurile unde se odihneau cei lalți membri ai familiei imperiale.

Apoi, în fund, cu totul la răsărit, vinea altarul destinat serviciului cultului, și, înșirșit, dincolo de zidul exterior, legat de dînsul prin vaste portice adăogate mai în urmă, locașurile de veci ale urmașilor lui Constantin-cel-Mare, mormintele lui Jovian, lui Valentinian, lui Teodosiū, ale celor două soții ale acestuia, Flacila și Gala, al lui Arcadie, al Pulheriei Augustei și ale celor lalți nobili, Cesari sau Augusti, cari ținuseră să formeze ca un fel de curte funebă împrejurul primului împărat creștin.

Anastase, urmat de Trascaliseū, înaintă un timp oare-care tot în direcțiunea nordului, spre Hebdomon ; apoi o largă stradă se făcu de o dată la stînga, pe care o apucară.

Ei lăsară, în urmă-le, cisternele lui Arcadie și lui Modestus, trecură pe dinaintea palatelor Flacilei și Pulheriei Augustei, se strecurară pe subt o galerie de marmoră, împodobită cu statui, ce servea de pasagiū și care îi scoase pe piața Sfinților Apostoli.

Aci, după ce străbătură grădina, ce se desfășura ca un covor de flori și de verdeată, se îndreptară spre ușa bisericeii, de bronz masiv, pe care Marele Silențiar o deschise, ca pe cele lalte.

Atunci interiorul mauzoleului le apăru în toată maiestruoasa-i liniște.

Candele de aur, atîrnate, ici și colo, de bolți, aruncau o lumină misterioasă în acel locaș de doliū, unde moartea împărătea de două veacuri și jumătate.

Trascaliseu înainta, îngrozit de sgomotul ce făcea proprii lui pași pe marmora sonoră.

Cînd fură în fața mormîntului lui Constantin-cel-Mare, Anastase aprinse felinarul de aramă, ce luase cu dînsul, și lumină pe Impărat.

— «Iată, zise-el, — arătînd, la stînga, d'a lungul zidului, trei sarcofage de marmoră galbenă de Numidia, frumos lucrate, — aci zac rămășițele celor trei feciori mai mici ai marelui Impărat.

«Fie-care avu o soartă deosebită, însă moartea i-a împreunat pe cîteși trei în acelaș loc, spre a fi credincioasă dorinței tatălui lor.

«Ici, doarme Impăratul Occidentului, Constantin II, căzut în bătălia de la Achillea; dincoaci, al Italiei și al Iliriei, Constante, ucis în Spania de proprii lui soldați; dincolo înfine, al Orientului, Constanțiu, mort lîngă Tarse, în Cilicia.

«Nici unul n'a lăsat amintiri durabile în urmă-îl...

«Dacă vrei să știi ale cui sînt acele morminte, continuă Anastase, — arătînd cu mîna mai înapoi, spre intrare, — ele sînt, unul al lui Anibalian și altul al lui Dalmațiū, nepoți ai marelui Constantin și onorați de dînsul cu titlul de Cesarî și de regi....

«Iată acum, adaose-el, — trecînd pe dreapta, — locul unde se odihnește maică-sa, Elena, cinstită de Biserica creștină și canonizată de ea drept sfîntă....

«Aci, urmă dînsul, — făcînd cîți-va pași mai în sus și luminînd cu felinarul o inscripție în grecește,—aci aū fost depuse oasele Minervinei, primei soții a lui Constantin și mamei lui Crispus....

«Iată înșfîrșit și cenotaful acestuia! încheiă Marele

Silențiar, oprindu-se dinaintea unui triunchiū de marmoră albă, susținut de patru himere.

«Acesta e mormîntul ce căutăm ! aci a fost închis de ultima lui posesor inelul magic care dă celui ce'l posedă, teribila putere de a se face nevăzut și d'a afla tot ce voește să știe în prezent, în trecut și 'n viitor!...»

Trascaliseū, care ascultase esplicațiunile lui Anastase cu inima plină de speranță, se repezi, la auzul acestei ultime afirmări, spre cenotaf, îmbrățișîndu-l cu amîndouă mîinile, ca și cum ar fi voit să 'l smulgă din loc și să plece cu dînsul.

— «Așteaptă puțin! îi strigă Anastase ; mormîntul e de piatră, și nu există ființă omenească care să'l poată cletina, fără alte ajutoare.

«Aū trebuit opt-zece de lucrători, înarmați cu scripete și cu tăfăluțe, ca să'l aducă pînă aci : capacul singur e așa de greu că zece oameni, într'unindu-și puterile, n'ar putea să'l salte măcar de o palmă....»

— «Atunci, replică Trascaliseū, am venit aici numai ca să'l privim, căci, două cîți sîntem, nu vom putea nici o dată să'l dăm la o parte!...»

— «Te 'nșeli, răspunse Anastase ; acela care a închis inelul în acest cenotaf s'a gîndit că o zi putea să vie cînd, deși luase nestrămutata hotărîre d'a nu se mai sluji de dînsul, o mare trebuință îl va sili să recurgă la ajutorul lui.

«Atunci a pus să se găsească un mijloc, să i se nascocască un mecanism, destul de secret pentru ca nimeni altul să nu'l poată afla și destul de lesnicios pentru ca el singur să'l aibă la îndemîină, spre a des-

chide mormîntul și a umbla într'însul ori-de-cîte-ori va simți plăcere sau nevoie....»

— «Și acel mecanism ? întrebă Trascaliseu cu mirare.

— «Acel mecanism, urmă Anastase, Pamproprios l'a descoperit, după cum a descoperit și locul unde era ascuns inelul lui Solomon, și l'a consemnat în relația căzută în mîinele mele....

«Acum, ai să vezi ce ușor i-ar fi fost lui Constan-din-cel-Mare să ridice acest trunchiū de marmoră a căruī greutate ni se pare, nouă, așa de covîrșitoare!...»

Zicînd aceste cuvinte, el se apropiă de mormînt, ezamină, la lumina felinarului, una după alta, și cu de amănuntul, pe fie-care din cele patru himere pe carī era așezat, scoase o mică daltă din sîn și, cu vîrfu ei, se încercă să desfacă un șurup ascuns în ochiul uneia din ele.

După cîte-va sfortări infructuoase, pricinuite de rugina formată prin atîți ani de nefuncționare, șurupul se învîrți în gheventul său, și, dimpreună cu dînsul, împins în sus de arcuri de oțel puternice, așezate în pereții interiori ai cenotafului, capacul începu să se ridice.

Cînd fu la înălțimea cuvenită pentru a permite unui om să treacă prin deschizătura ce se formase, Anastase se opri și, întorcîndu-se spre Trascaliseu :

— «Dacă voești să intri, îi zise, te voiū ajuta să so-sești pînă la inel.

«N'aibi nici o grijă : cenotafu e gol, și nimeni, afară de prețiosul talisman, n'a locuit vre o dată într'însul..

«Ori, mai bine, adăogă el, pîrînd ași lua seama,

lasă-mă să mă suiū eu: vei evita, astfel, osteneala de a te mai agăța și de a te tîrî....»

— «Nu ! nu ! întrerupse Trascaliseu, ocazia e prea rară, și voesc să profit eu cel d'întîiū de dînsa !....

«Pleacă-te numai puțin, ca să mă sprijin pe umerii tăi....

«Așa.... foarte bine... iată-mă.... sînt deja înăuntru...»

Anastase își îndoise spatele, își proptise brațele de genuchi și, în acea poziție, se lăsase destul de jos ca să permită stăpînului său să se urce pe dînsul.

Cînd îl auzi însă strigîndu-i că a pătruns în mormînt, sculîndu-se de-o dată, se repezi iute la himera al cărei ochiū punea mecanismul în mișcare, și, pecînd Trascaliseu dibuea în fundul cenotafului, căutînd zadarnic inelul promis, cu vîrfurile daltei începu să întoarcă șurupul la loc, făcînd, astfel, să se lase capacul din ce în ce mai jos.

El nu se opri decît cînd deschizătura devenise de un lat de palmă, așa că era peste putință ca omul să mai treacă printr'însa.

Atunci, ușurat ca d'o grea povară, respiră lung, și, cîte-va momente, rămase nemișcat, speriat de propria-i bucurie, nevenindu-i par'că să creadă ceea-ce vedea cu ochii.

El fu scos din estazu-i prin vocea lui Trascaliseu.

— «Se vede că Pamproprios s'a înșelat, îi striga acesta, de oare-ce inelul nu se găsește nicăiri.

«Am pipăit tot fundul cenotafului, am scotocit prin

colțurile lui, dar zadarnic, căci n'am putut da peste dînsul.

«Poate că există vre-o ascunzătoare unde a fost vîrit, și ar fi bine să intri și tu, cu felinarul, ca să'mi ajuți!...

«Dar ce este asta ? adaose el, dînd să se scoale și lovindu-se cu capul de sus.

«Anastase, ridică puțin capacul, căci s'a lăsat și mă apasă!...

«Aide!... grăbește-tel... ce mai aștepți ?...»

Anastase îl lăsă să zică, fără a face o mișcare.

Trascaliseu urmă :

— «Dar bine, n'auzi, Anastase ?...

«Anastase, unde ești ?...

«Ridică, îți spui, capacul cenotafului, căci mă strivești!...»

Un hohot de rîs fu singurul răspuns ce i se dete.

Mirat, turburat, neștiind ce să crează, Împăratul socoti că tovarășul său voește să glumească.

Stăpînindu-și înînia, ce'ncepea să clocotească într'însul, el reluă pe un ton din ce în ce mai supărat:

— «Ascultă! încetează, căci nu e timp de asemenea jocuri!...

«Ridică iute capacul și nu mă lăsa mai mult în poziția aceasta, căci aș putea să'mi perd răbdarea, și atunci!...»

— «Și atunci ? repetă Anastase, ca un eco al glasului stăpînului său.

— «Atunci, urmă Trascaliseu, ai putea să plătești scump această proastă glumă ce'ți permiți cu minel!...»

— «Dar cine ți-a spus că e o glumă? întrerupse Marele Silențiar.

«Lucrul, din potrivă, e foarte serios.

«Ai voit să intri în mormîntul lui Crispus ca să afli prin ce mijloc cineva devine nevăzut, și dorința ți s'a îndeplinit.

«Veî rămîne acolo, și nimeni, d'aci 'n nainte, n'are să te mai vadă, nici să mai auză de tine!...»

— «Anastase! răcni Impăratul din fundul mormîntului, ce însemnează aceste cuvinte?

«Ți-ai pierdut oare mințile de îndrăsnești să'mi vorbești astfel?...

«Ridică numai decît piatra și lasă-mă să es, dacă voești să mai te ert încă!

«Numai supuindu-te îndată, mă vei face să uit actul de nebie ce săvîrșești cu mine și să nu te pedepesc după cum meriți!...»

— «Amenințările tale sînt neputincioase, replică Anastase, liniștit, și ele nu mă sperie!

«Orî ce-ai zice, te găsești în mîna mea, din care nimeni nu te va mai scoate!...

«Dar nu înțelegi oare, omule, că nu m'am trudit eu atît timp ca să te bag acolo pentru a'ți da iarăși drumul?

«Nu! vei rămîne unde te afli, și lumea va scăpa astfel de tine!...

«Afară de aceasta, adaoase el, sarcastic, nu trebuie să te plîngi, căci mormîntul ce ți-am pregătit e ilustru, și ai fi putut să 'nemerești mai rău!...»

Trascaliseu simți că un imens pericol îl amenință.

Tonul cu care 'i vorbea Anastase era hotărît și nu mai lăsa îndoeli asupra intențiilor acestuia.

Nenorocitul prizonier înțelese că se afla în puterea unui vrjmaș neîmpăcat, care nu 'l va cruța, și cătă să se scape singur.

Incordându-și deci toate membrele într'o opinteală supremă, el se încercă să ridice piatra mormîntului și să 'și deschiză un loc.

Incerările lui rămaseră însă zadarnice, căci, după mai multe sfortări desperate, în cari își slei toate puterile, fără a clinti măcar enorma greutate ce apăsă asupra-î, el căzu sdrobit în fundul cenotafului.

Atunci o spaimă nespusă îl cuprinse.

El se văzu închis, părăsit în acel mormînt, unde imprudența sa îl făcuse să intre, neajutat de nimeni, sfîrșindu-și zilele cu încetul în mijlocul suferințelor celor mai grozave.

În nenorocirea lui, singura licărire de nădejde ce 'i mai rămînea era tot în mila aceluia care 'l condamnase la acel supliciū.

El crezu că atingîndu-î inima, va reuși să 'i potolească ura și să 'l facă să se 'ntoarcă.

Rugător, el își ridică deci glasul, implorîndu-l în termenii cei mai umili:

— «Anastase, repeta el, plîngînd, dragă Anastase, ce ți-am greșit? ce rău așa de marū ți-am făcut de vreî să mă pedepsești așa de cumplit?

«Nu ți-am fost tot d'a-una prietenul cel mai binevoitor? nu te-am încărcat pururea de favorurile mele cele mai distinse? de unde provine această dușmănie ce 'mî arăți?...

«O ! dă-mi, te rog, drumul mai iute, căci simț deja răceala mormîntului înghețîndu-mi sîngele din vine !..

«Dacă dorești ceva, dacă, fără știrea mea, ți s'a făcut vre-o nedreptate, dacă ești nemulțumit de un lucru oare-care, spune ! vorbește ! și 'ți jur pe ce are mai scump un creștin, pe mîntuirea sufletului meu în viața viitoare, că 'ți acord tot ce vei cere, că voiî îndrepta tot ce te poate supăra.

«Îți jur asemenea, urmă el, cu vocea înecată în suspine, pe solemnitatea acestui moment teribil, în care văz deja fața morței rînjindu-mi în umbră, că voiî uita tot ce s'a petrecut între noi, că voiî considera fapta ta ca o curată glumă și că 'ți voiî acorda și pe viitor amicitia și încrederea de mai nainte !..

«Ridică numai pleoapa acestui mormînt !..

«Dă-mi drumul ca să es și să respir în tihnă !..

«Nu mă lăsa să sufer o minută mai mult !...»

— «Trebuie să mă crezi nebun, răspunse Anastase, pentru a 'mî face asemenea propuneri !

«Nemulțumirile mele ? ce te faci că le-ai uitat ?

«Intreabă pe Acacie, și ți le va spune !..

«Să mă dai pe mine, prietinel tău cel mai credincios, pe mîna acestui preot invidios și fățarnic ! să'l povățuești tu însu-ți să mă lege, să mă tunză, și, 'n acel hal, să mă espue pe piața Augusteonului, spre a servi drept batjocură mulțimei ! se poate închipui o injurie mai mare ? era cu puțință să 'mî faci un afront mai sîngeros ?...»

— «Vai ? îngînă Trascaliseu, am greșit !..»

— «Și cui se destinau acele umilințe revoltătoare ? continuă Anastase, cu aprindere.

«Omului dezinteresat ! servitorului devotat pînă la abnegațiune ! tovarășului statornic și nedespărțit ! ace-luia care, 'n atîtea rînduri, și-a espus viața pentru a te ridica și a te păzi !...»

— «Da ! da ! ai dreptate ! suspină din ce în ce mai cu umilință Impăratul.

«Am fost netrebnic cu tine ! îți cer ertare !

— «Și pentru care faptă ? reluă Marele Silențiar, care ținea să 'și spue păsul pînă la sfîrșit.

«Findcă, urmînd trebuințele veacului și inspirațiile conștiinței mele de bun creștin, îmi permisesem să am și eu cite-va idei asupra religiei noastre ortodoxe și să le espui în public, după cum aș făcut, nesupărați, atîți alții cari n'aveau atîtea titluri la recunoștința ta !...»

— Ertare ! murmură Trascaliseu, cu vocea stinsă.

— «Pentru această vină, urmă Anastase, osîndind, după spusa altora, o doctrină pe care nu-o cunoștea, ai călcat în picioare o viață întreagă de sacrificii, ai strivit o inimă care era plină numai de tine, ai lovit, fără să 'l ascuți, pe amicul tău cel mai credincios !...»

— «Ertare ! ertare ! repetă Trascaliseu, cu desnă-dăjduire.

— «Ei bine ! încheiă Anastase, acel amic nesocotit, azi, își răsbună !

«Purtarea ta cu dînsul în trecut i-a arătat ce poate să aștepte de la tine în viitor.

«Veți sta unde te afli !

«Nici o putere pe lume nu te mai poate scoate de acolo.

«Cît despre făgăduințele și jurămintele tale, cunoaștem ce valoare au.

«Pe orî-cine, afară de mine, mai poţi amăgi cu ele!...»

Zicînd aceste cuvinte, cu vîrful daltei sale, el învîrti şurupul de cîte-va orî, şi capacul cenotafagului, atras de arcurile de oţel ce 'l sprijineau, se lăsă treptat cu cîte-va linii mai jos.

— «Anastase ! urlă Trascaliseu, simţind că deschizătura devenea din ce în ce mai mică, iartă-mă, Anastase !

«Nu 'ţi face păcat cu mine ! nu mă închide aici ! dă-mi drumul, şi voîu fi robul tău pe viaţă !...»

— «E prea tîrziu ! răspunse Anastase, neînduplecat.

«Trebuie să nu mă 'mpingi la această extremitate !

«Acum, pasul e făcut, şi nimic pe lume nu mă poate schimba hotărîrea ce s'a luat.»

— «Anastase ! pentru numele lui Dumnezeu, Anastase ! stăruie Trascaliseu, clănţănind din dinţi de spaimă, fie-ţi milă de mine ! lasă-mă să mă bucur de lumina zilei ! nu mă osîndi la noaptea eternă ! nu mă 'ngropa de viu în acest mormînt !...»

— «În împrejurări ca acestea, nici ţie nu ţi-a fost milă de alţii ! întrerupse Anastase, cu asprime.

«Adu-ţi aminte de Vasiliscu şi de copiii lui !

«Le promisesesi viaţa, însă, îndată ce i-ai avut în mînă, ai pus să 'i zidească într'o citernă !

— «O ! nu mă chinui mai mult, aducîndu-mi aminte asemenea lucruri ! se rugă de iznoavă nenorocitul Trascaliseu.

«Iartă-mă!...

«Spune-mi cu ce aş putea răscumpăra mila ta!..

«Deschide acest mormînt, care mă sugrumă, și renunț în favoarea ta la împărăție!...

«Da! îți cedez tronul cu toate drepturile lui, primesc să devii sclavul tău, să te servesc în umbră, ca cel din urmă din nenorociți, să 'mă plec fruntea în țărîna subț picioarele tale!...

«Ridică acest blestemat capac! lasă-mă să mai respir aerul libertății!...»

— «Ți-am spus, întîmpină Anastase, că lucrul nu mai e cu putință: ceea ce s'a 'nceput, trebuie să se termine!

«Promisiunile, ca și amenințările tale, n'aū, afară de aceasta, pentru mine, nici o valoare.

«Impărăția, o voiū avea și fără voea ta, și, dimpreună cu dînsa, mîna soției tale!...

«Da! adaoase el, după o mică pauză, ca un rafinament de cruzime, acum, pot să ți-o spuiū fără sfiālă.

«Nevastă-ta, Ariana, blînda și frumoasa Ariană, aceea comoară de grații, pe care o dată ai nesocotit'o și care în urmă te respingea cu dezgust, floarea și po-doaba coroanei tale, după care umblai ca un nebun, e, și de mulți ani încă, amanta mea, iar acum, după moartea ta, are să 'mă devie soție...

Un urlat înnăbușit, ca de fiară sălbatică chinuită, care nu poate să 'și răsbune, se auzi în fundul ceno-tafului.

Anastase continuă, nepăsător:

— «Ea știe ce se făptuește în momentul acesta, ba chiar, plină de imaginație cum este, mî-a ajutat mult în alcătuirea poveștei care te-a 'mpins în această cursă.

— «O! exclamă Trascaliseu, svîrcolindu-se cu disperare în închisoarea sa.

— «Ne-aû trebuit lunî, urmâ Anastase, pînă să găsim ceva care să aibă aparenţele adevărului şi care să ne mulţumească; am fost nevoiţi să citim cărţi, să facem cercetări.

«Înfine, am ajuns să clădim fabula cu inelul lui Solomon ascuns de Constandin-cel-Mare în mormîntul lui Crispus, şi ea a fost destul de reuşită, trebuie să o recunoşti, de vreme ce te-a băgat unde te afli...»

— «Ajutor! răcni Trascaliseu, încercînd iarăşi să ridice capacul cenotafului.

— «Ariana ştie unde sîntem şi ce facem în momentul acesta, reluă Anastase.

«Ea aşteaptă rezultatul cu nerăbdare.

«Ce mulţumită şi ce răsbunată va fi cînd îi voi spune cum s'aû petrecut lucrurile!...»

— «Ajutor! ertare! strigă Trascaliseu; nu mă mai chinui astfel!...»

— «Şi, pecînd, tu, te vei svîrcoli între pereţii acestui sepulcru, sfîrşi Anastase, pecînd, afundat în întunerecul fără zare, cuprins de frigul mereu crescînd al mormîntului, ce, de aci înainte, îţi sînt rezervate, îţi vei rememora viaţa ta trecută, plăcerile ca şi crimele de altă-dată; pecînd, în haosul de linişte ce nu are să te mai părăsească, fie-care minut ţi se va părea un veac de aşteptare şi vei chema moartea, prea înceată, din toată puterea dorinţelor tale, noi, veseli şi fericiţi, stăpîni pe viitor, neavînd a ne mai teme de a fi surprinşi, vom trona în acel splendid palat, transformat de tine într'un locaş de desfrînare, vom primi adoraţiunea curtizanilor şi a mulţimei, ne vom întinde pe aşternuturile

tale, vom gusta, unul în brațele altuia, voluptățile vieței și binefacerile mărireî !...»

Un tumult de țipete, de urlete, de vaete, de scriș-neli din dinți, de lovituri cu capul în pereții cenotafului, așa de lung, de desperat și de înfiorător se ridică la aceste cuvinte, încît, deși știa că închisoarea e sigură și că nimic nu o va putea sdruncina, Anastase se simți, fără voe-î, mișcat, și, socotindu-se destul de răsbunat, se decise să facă să înceteze acea scenă.

El își înfipse iarăși dalta în ochiul himerei, și, pecînd Trascaliseu, din fundul mormîntului, urma a se svîrcoli, a se ruga saŭ a amenința, în prada spaimei și a furiei neputincioase în care se afla, Marele Silențiar continuă a întoarce șurupul pînă cînd piatra se lăsă cu desă-vîrșire, formînd un singur trup cu restul mormîntului și înăbușînd, prin grosimea ei, ori-ce sgomot interior.

Atunci, își luă de jos felinarul, eși din biserică și apucă drumul spre palat, ca un om care și-a îndeplinit o datorie și care se întoarce acasă liniștit.

* * *

Disparițiunea Impăratului fu ținută cîte-va zile ascunsă.

În vremea aceasta, Ariana înnodea cu Senatul și cu Marii Demnitarî ai imperiului negocierî carî, în schimbul unor avantaje acordate, se terminară cu recunoașterea lui Anastase drept succesor al lui Trascaliseu.

După ce acest punct fu regulat, se deschise, într'o noapte, tot în secret, cenotaful lui Crispus pentru a se

scoate dintr'însul corpul împăratului, care trebuia să fie înmormîntat cu pompa cuvenită rangului ce ocupase.

Nenorocitul fu găsit cu pumnii roși, cu figura convulsionată, cu ochii deschiși, măriți peste măsură de nedescriptibila spaimă în care se sfîrșise.

Ariana îl plînsese și 'i făcu o paradă împărărească; apoi, câte-va zile după aceasta, puse să se proclame amantul ei drept Împărat și, mai în acelaș timp, se și cunună cu dînsul.

Astfel se sfîrși Trascaliseu, Autocrator al Bizanțiului, cunoscut în istorie sub numele de Zenon Izaurianul.

Urmașul lui purtă numele de Anastase Silențiarul, și nu datoră decît împrejurărilor estraordinare mai sus espuse norocul neașteptat ce dete peste dînsul.

L I N D A

În seara de 7 Noemvrie, ajunul Sfinților Mihail și Gavril, cucoana Zinca Bogdan, enoriașă din mahalaua Visarion, se dusesese la biserica Sfinților Voevozi, din ulița Tîrgoviștei, — unde e hramul Arhanghelilor, — ca să facă un acatist, fiind un vechi obicei la dînsa de a pune, la zile mari, să i se zică o rugăciune și să i se citească un pomelnic.

După ce se isprăvi slujba artoselor, pe care o ascultă în genuchii, ea ceru păticea sa din pîinele cu care Mîntuitorul a săturat, odinioară, atîta mulțime de lume, apoi, puind un leu în mîna preotului, eși din biserică și se 'ndreptă spre casă.

Vremea apuca să se strice.

Încă de dimineată, un vînt rece, cu miros de zăpadă, bătea de spre răsărit; iar acum începuse să ningă.

Cucoana Zinca își grăbea pașii, gîndindu-se la tingirea cu grîu ce lăsase pe vatră pentru coliva de a doua-zi, cînd, în colțul ulicioarei Tunsului, pe un maidan, niște cherlălăituri desperat o opriră 'n loc.

Trei ștregări de băieți prinseseră un câțel și-l chineauă lângă un zid.

Unul îl ținea de urechi, iar ceilalți îi legaū o tinichea de coadă.

Cățelul, spăimîntat, fără putere să se apere, țipa cît îi lua gura în mîinele lor.

Cucoana Zinca era cunoscută pentru inima-i cea bună.

Ea iubea dobitoacele, pe cîini mai cu deosebire, pentru cari avea o adevărată slăbiciune.

— «Ce faceți acolo, blestemaților! — strigă, repinzindu-se la copii, cari 'și lăsară îndată prada și o tuliră d'a fuga.

«Ia stați că pun eu mîna pe voi, să vă scot măselile, nebunilor ce sînteți, mîncav'ar coțofenile !.....»

Pe urmă, apropiindu-se de câțel, care, neștiind cu ce cuget vine, se văeta într'una, îl luă de jos, îi deslegă sfoara de la coadă și începu să-l mîngie.

Era o cățelușă, tînră încă, căci nuși schimbaseră dinții de lapte, mică și plăpîndă de ți se făcea milă de dînsa.

Păru-i, alb și stufos, lung și mătăsos ca de vulpe, avea o pată portocalie pe spinare.

Urechile-i staū drepte și coada-i covrig, ca la veverițe, cu cari, de altmintrelea, înfățișea multă asemănare.

Pe lângă acestea, două ochi mari, negri și rotunzi, blînzi și viuoși, ca de om, un bot scurt și bine croit, niște lăbuțe subțiri și delicate, o făceau cățelușă cea mai nostimă ce se putea 'ntîlni.

Cucoana Zinca, urmînd de povețile inimi-i compătimitoare, n'avusese aminte, la început, decît s'o scape din mîinile acelor răutăcioși.

Dar, cînd o văzu așa de gingașă, hotărî numai decît s'o crească.

— «Ce-o să se facă ea, sîrmana! la noapte, pe frig și pe zăpadă! își zise miloasa cucoană.

«De sigur, c'o să se prăpădească!

«Ea pare gonită sau percutată de stăpîn: nimeni, prin urmare, n'o să'i dea adăpost.

«S'o iaș la mine, căci poate Dumnezeu a scos-o în drumul meu!»

Și, fără să mai stea la îndoială, înfășurînd-o într'o broboadă de lînă, ce purta pe umeri, o luă la subțioară și porni înainte spre casă.

Cățelușă, astfel adoptată, ajunse, 'n scurt timp, să se facă iubită de toți cîți veneau pe la cucoana Zinca, și cu drept cuvînt, căci nu se văzuse ciine mai înțelept și mai apropiat.

Buna îngrijire, afară de aceasta, și dragostea de care era înconjurată, măriseră gingășia ei firească, astfel că stăpîna-sa se 'nnebunea după dînsa.

Ea o numise *Linda*, nu doare că avea vre-o idee despre opera lui Donizetti, ci fiindcă acest nume, ajuns nu se știe cum la urechile ei, îi suna așa de dulce la auz, încît voise să simbolizeze printr'însul iubirea ce avea pentru cățelușă.

Linda, din parte-i, era nedeslipită de dînsa și se silea în toate chipurile să'i arate recunoștința sa.

Cînd cucoana Zinca avea de lucru, — de se puneă să coasă sau să facă la ciorap, — ea se culca alături și sta ceasuri nemișcată, pînă o vedea că se ridică.

De se 'ntîmpla s'o simțā nemulțumită de ceva,

mîhnită, n'o perdea o clipă din ochi, vărsa adevărate lacrimi, dimpreună cu dînsa, și n'avea astîmpăr pînă n'o vedea liniștită.

În momentele de veselie, dimpotrivă, jocurile și nebuniile ei făceau să zîmbească pe cel mai posac.

Ce sărituri pe dînsa atunci! ce alergături prin casă și pe sub-pături! ce dibăcie ca să găsească batista ascunsă în colțul cel mai întunecos al odăei!

Nu mai vorbesc de *sluj*, de *aport* și de alte mici talente cîinești de felul acesta, căci erau lucruri ne'nsemnate la dînsa.

Ea născocise un joc care consista în a-și prinde coada 'n gură și a se învîrți după dînsa pînă cădea amețită, ceea-ce făcea pe cucoana Zinca să rîză cu hohote.

Știa asemenea să umble în două picioare, să val-seze în trei pași, dîndu-se, din cînd în cînd, peste cap, să 'ntinză laba făcînd un compliment, ca pentru a zice bună-ziua la mosafir.

La masă, era așa de cu minte, nu cerea nici o dată, aștepta să'i vie rîndul, și, cînd i se 'ntindea porția, o lua așa de delicat, cu vîrfurile dinților, și o mîncea așa de frumos pe taler, fără să umple pe jos, încît era o adevărată plăcere să te uiți la ea.

Nici o dată nu i se 'ntîmplase cea mai mică neorîndueală, căci avea pentru trupu-i îngrijirea unui om bine deprins, nu se suferea murdară, se ruga s'o curețe cînd se mînjea cu cîte ceva și nu s'arăta mulțumită decît cînd se simțea iarăși albă și spălată.

Cucoana Zinca, care murea după curăție, vedea cu părere de bine și încurajia aceste apucături.

De două ori pe săptămînă, Mercurea și Sîmbăta, căldarea se punea regulat pe foc pentru baia Lindei.

Și dînsa, în acele zile, cu ce cumințenie aștepta momentul să intre în lighianul cu apă caldă ! cu cîtă supunere primea frecăturile periei cu săpun, cari o făceau un clăbuc toată !

De aceea, blana-i era vecinic ca un fulg, și pielea-i, neatinsă de cioc de purice, mirosea tot d'a-una bine.

Cu drept cuvînt, prin urmare, stăpîna-sa îi da voe să 'și facă vacul în pat, între perne ; — iar, seara, cînd se culca, o băga în așternut, unde se făcea colac și i se așeza la picioare, pe cari i le ținea calde toată noaptea.

Cîți-va ani trecură la mijloc.

Cucoana Zinca, care se ținea cu venitul unui modest capital dat cu împrumut, se lăcomi, într'un rînd, la dobîndă, avu nenorocirea să cază peste un datornic putred și 'și perdu toată averea.

A descri desnădăjduirea bieteî femeî cînd se văzu, — ea deprinsă să trăească bine, — lipsită de mijloace, la vreme de bătrînețe, este peste putință.

Și, dacă nu 'și perdu atunci mințile de inimă rea e fiindcă avu două mari sprijine cari o întăriră : credința în Dumnezeu și dragostea Lindei !

Cățelușă, în adevăr, îi fu, în acele împrejurări, mai folositoare de cît ființa omenească cea mai apropiată.

S'o fi văzut cum gemea, sîrmana ! cînd vedea pe stăpîna-sa că plînge, cum îi lingea mîinile și obrazul, cum se silea, prin tot felul de ademeniri, s'o mîngie, ca și cînd i-ar fi priceput păsul și cauza care 'l provoca !

Cucoana Zinca își ștergea ochii ca să o liniștească, și, strîngînd-o în brațe :

— «Da, da ! fetița maichi ! îi zicea cu iubire ; o să treacă și aceasta cum au trecut multe altele !

«Să avem încredere în Cel-de-Sus, căci el nu lasă pe nimeni în suferință !»

Apoi, aproape împăcată, se apuca de treabă.

După ce urcă și scoborî zadarnic treptele tuturilor instanțelor judecătorești din capitală, cheltuind cu advocații puținul ce i mai rămăsese, ea se hotărî să se apuce de ceva, ca să nu moară de foame.

Din căsătoria-i cu răposatul Mihaî Bogdan, îi rămăsese un băiat, Costică, acum în vîrstă de om, care locuia cu dînsa și pe care l iubea și îngrijea ca p'un copil.

Acest băiat îi dase mare bătae de cap, cînd era mic, căci îi plăcea mai mult smeul și arșicele decît gramatica și nu voise, cu nici un chip, să meargă mai departe de clasa a patra primară.

Cu toate acestea, cucoana Zinca, cu inima-i de mamă bună, în loc să l ție de rău, trecea cu vederea neorînduile lui și i punea parte în fața rudelor, cînd ele îi prevesteau că n'o să easă nimic dintr'însul.

— «Ci ca mai tacă-vă gura cu atîta învățătură ! răspundea ea la dojenile lor.

«Parcă toată lumea e burduf de carte !

«O să 'nvețe și el cît i-o ține pielea, și, d'aci 'ncolo, pace bună ! că doară nici tată-său n'a fost vr'un cărturar, și totuși a trăit destul de bine și și-a păstrat rîndul cu cinste printre oameni !»

În timpul războiului, băiatul era sergent și trebui să plece în Bulgaria.

Această împrejurare îi sluji, mai tîrziu, — la 'ntoarcere, — ca recomandatie pentru a dobîndi un post de copist la tribunal, cu leafa de o sută de lei pe lună.

Însă, deși sta cu mă-sa, el nici o dată nu o ajutase cu un ban.

Ceea ce cîștiga abia i-ajungea pentru buzunar, năzuind, pentru 'mbrăcăminte, tot la economiele *maicu-ți-sei*, cum o numea, care se strîngea din altele ca să aibă cu ce să 'i facă plăcerile.

Cînd se văzu săracă, cucoana Zinca nu se mîhni atît pentru dînsa, cît pentru fiu-său, deprins să le aibă toate d'a gata și ale căruî obiceiuri nu voea să le strice.

Ea se mută, din casele unde locuise pînă atunci la mahala, dincolo de Tunari, pe strada Romană în sus, în niște dependințe din fundul unei curți, păstrînd odăile de la drum slobode ca să le subt-îchirieze și să 'și facă ast-fel un venit.

De aci începu pentru dînsa o luptă fără preget împotriva neaverei, și din care adese-orî eși învingătoare.

Prin mijlocirea unui protector cu trecere, ea izbuti să dobîndească, din cutia milelor, de la ministerul de culte, o pensioară de patru-zeci de lei pe lună, pe care o sporea prin tot felul de mici industrii casnice, ce nevoea o povățui să 'ncerce.

Ast-fel, nimeni, mai bine ca dînsa, nu se pricepea să lege dulcețurile și să potrivească șerbeturile, ceea ce 'i dote de lucru tot anul, pe la casele mari boerești mai cu seamă, unde i se plătea un leu de oca, afară de lemne, de zahăr și de fructe.

Apoi, în serile de iarnă, lungi și plicticoase, pecînd fiu-său, Costică, umbla prin cafenele său prin alte locuri

de petrecere, rămasă singură acasă, cu Linda, care născocea miș de nădrăvăniș și de marafeturi ca să 'i ție de urît, ea sta în fundul patului și făcea scamă.

Aceasta 'i producea încă vr'o cinci-spre-zece lei pe lună, căci spițerul din colț cumpăra asemenea marfă cu opt lei ocaua.

Deși i se oferise, de mai multe ori, bilete de lemne și de alte distribuții de binefacere, ea refuzase într'una să capete prin ast-fel de mijloace, căci îi era groază de umilințele, de lungile așteptări afară, la ușă, de cuvintele prepușilor, adesea desprețuitoare, prin cari se 'ntîmpină biată lume scăpătată.

Ea se mulțumea cu ceea ce agonisea prin singurele ei puteri, și, slavă Domnului! buna rîndueală ce avea în toate, o ajuta să 'și ție casa cu îndestulare și să îlesnească trebuințele lui fiu-său ca și mai nainte.

Un lucru-totuși îi amăra viața: ura ce, de cît-va timp, Costică prinsese împotriva Lindei.

La 'nceput, în cei d'întîi ani, el avusese pentru dînsa aproape aceiași slăbiciune ca și mamă-sa.

Îi plăcea, pe atunci, istețimea și deșteptăciunea cățelei, perdea ceasuri ca să se joace cu dînsa, făcea haz de nebuniile ei pline de nostimadă, o ținea într'una în brațe sau pe genuchi, însfirșit o 'ngrijea ca pe un lucru prețios, la care cineva ține cu desebire.

Cucoana Zinca se bucura de această bună înțelegere, și adesea repeta, rîzînd și giugîlindu-i pe amînduoî, ca pe niște copii scumpi mai presus de orî-ce în lume:

— «Da! are mama o fetiță și un flăcăiaș!.... și și-a

pus în gînd, mama, să'î căsătorească !.... pe fetiță o s'o dea de pe un fecior de 'mpărat, iar pe flăcăiaș de pe o prințesă !.... și o să facă, mama, nuntă mare să se ducă pomina !.... și o să joace pînă și-o bășica tălpile, ca să plesnească dracul de necaz, nu'î așa, porumbelor ?.....»

Și aceste copilării, eșite din fundul inimei, o făceau fericită.

De la o vreme 'ncoace însă, ea simți că Costică se schimbă.

Cînd se 'ntorcea acasă, nu mai era vesel, ca altă dată, nu'î mai plăcea să spue și să rîză, sta închis și posac, ba, de cîte-va ori, i se păru că'l vedea amețit și cu graiul încurcat, ceea ce'î băgă un fier roșu în ficat, căci de nimic nu'î era mai multă groază ca de beție.

În cele din urmă, nenorocita femeie trebui să cunoască adevărul : Costică bea.

El prinsese acest nărav, de mult, de pe cînd era 'n oștire ; dar răul, pe atunci, n'avea multă putere și trecuse nevăgat în seamă.

Acum însă nu se mai putea ascunde.

Cucoana Zinca află, astfel, cu durere, unde se duce leafa, pe ce se cheltuesc bănișorii ce, dînsa, strîngea cu atîta rîvnă.

Cu toate acestea, inima-î de mamă îngăduitoare o opri d'a 'î face vr'o dojeană, temîndu-se să nu'l supere și să'î dea, cu chipul acesta, prilej să se mute, după cum se lăuda une-ori, cînd se necăjea de vr'un lucru de nimic.

Se multumi deci să plîngă pe subt ascuns și să lucreze cu mai multă hărnicie, ca să aibă de unde

să'i dea, fericită d'a 'l ști încă alături de dînsa, sub acelaș acoperemînt.

Linda, sărmana ! suferi mai d'a dreptul din schimbarea firei iubitului ei stăpîn.

El n'o mai lua, ca altă dată, în brațe, se uita la jocurile ei cu răceală, o gonea cînd se apropia de dînsul.

Mai tîrziu, nepăsarea lui se schimbă în antipatie și apoi într'o adevărată ură.

Cîte pedepse nemeritate nu primi ast fel nenorocita cățelușă ! cîte bătăi ! cîte lovituri cu piciorul, cari o aruncau în partea cea laltă a camerei, aproape fără simțire !

O dată, înfuriat că, atingîndu-se de dînsul, ea țipase, o luă de coadă și o asvîrli, ca cu praștia, peste uluci, unde rămase multă vreme ca și moartă.

Din această pricină, ea prinsese o nespusă groază de dînsul.

Cînd îi auzea pasul său glasul, se ascundea în fundul subț-patului și nu voea să easă d'acolo cu nici un chip, ceea ce'l întărita și mai mult și'l făcea să o scoată cu sila pentru a o bate cumplit.

Cucoana Zinca nu mai îndrăsnea să'i iea apărarea pe față, căci aceasta 'l băga în furii spăimîntătoare, cari se descărcau tot în capul Lindei.

— «Las'o la păcatele, măicuțiță ! îi repeta ea, cînd îl vedea înverșunat ; o să'i fac de petrecanie, ca să ne scăpăm o dată de dînsa ! potolește-te!.....»

Apoi, după ce smulgea din mîinele lui cățelușa, pe jumătate moartă de spaimă și de durere, și rămînea

singură cu dînsa, începea s'o mîngîie, s'o sărute ca p'un copil iubit, să'î zică cuvintele cele mai dulci, pe cari dînsa părea că le pricepe, căci îşi pironea asupra-î ochii cu recunoştinţă, îi lingea mîinele şi obrazul, văitîndu-se duios, ca pentru a o lua drept martoră de nevinovăţia ei şi a protesta împotriva nedreptăţii ce i se făcuse.

Intr'o seară, în urma uneia din acele furii alcoolice, cari 'l apucau acum aşa de des, Costică intră în odaia mă-sei, cu faţa încă aprinsă de mînie.

— «Ascultă, mamă ! îî zise cu ton, împotriva obiceiului ce păstrase din copilărie d'a 'î vorbi tot d'a una cu blîndeţe, mi-ai făgăduit de atîtea ori să mă scapi de potaia dumatăle de cătea, şi văz că nu te mai ții de cuvînt.

«Să ştii că nu mai pot răbda, şi că trebuie să 'î alegi o dată între mine şi ea !

«Dacă, pînă mîine seară, oi mai vedea-o prin casă, mă jur pe ce am mai scump că plec eu d'aici, ca să nu mai dau cu ochii de dînsa !....»

Apoi eşi, trîntind uşa cu putere.

Biata femee plînsese şi se gîndi toată noaptea la ce trebuia să facă.

Cum să se despartă ea, pentru tot d'a una, de căţeluşa sa, de iubita sa Linda, o făptură a lui Dumnezeu, nesupărătoare şi nevinovată, pe care o crescuse cu atîta îngrijire, încă din vîrsta-î cea mai fragedă, şi care, prin supunerea şi dragostea ce 'î arăta, cîştigase un loc aşa de 'nsemnat în inima sa !

Ce-o să se facă ea fără această prietenă cu care se

deprinsese, cu minte ca și un om, dar mult mai credincioasă și mai supusă !

Cine o să 'i mai sară înainte, cu bucurie, cînd se va 'ntoarce, d'aci 'ncolo, de la treburile ei de prin tîrg !

Cine o să 'i mai ție de urît, în lungile serî de earnă, cînd vîntul și zăpada vor bate în fereastră și cînd va sta ceasuri singură, făcînd scamă, lîngă lampă !

Cine o să 'i mai încălzească picioarele, noaptea, subt plapomă, după ce focul s'a stins și odaia s'a răcit, ghiată !

Ea își trecu prin minte toate deprinderile, toate trebuințele, toate nimicurile, chiar ale vieței sale de toate zilele, și, pretutindenî, la fie-care pas, văzu icoana Lindei strîns legată de existența ei.

— «Cum o să trăesc fără ea ! își repeta sîrmana femeie, neputîndu-se împăca cu această idee și privind ca o mare nenorocire pentru dînsa d'a se despărți de cățelușă.

Pe de altă parte, gîndul i se 'ntorcea spre fiu-său.

Cum o să 'l lase să se ducă aiurea ! cine o să 'l îngrijească ! pe ce mîini o să cază !

Și, afară de acestea, era oare cu putință ca, pentru un cîine, să se deslipească ea de Costică, de copilul ei, de rodul pîntecelor sale, de băiatul acela, unul născut de dînsa, drag ca lumina ochilor, pentru care și-ar fi jertfit viața în orî-ce clipă, cu bucurie !

Ce o să zică lumea ! cum o să judece Dumnezeu o asemenea faptă !

Nu, nu ! lucrul nu se putea închipui : ar fi fost o nelegiuire !

Mai bine să sufere ea, ticăloasa ! să 'și strivească inima ! să se lipsească de acea cățelușă, sămîntă a atîtor neînțelegeri !

Și apoi, cine știe? poate chiar norocul Lindei să se tragă din aceasta !

Ea o să fie mai fericită la alții, o să găsească stăpîni cari să o iubească, o să scape de acele bătăi cari 'i făceau traiul nesuferit !

Proverbul nu zice oare că din rău ese binele ?

Pentru ce n'ar fi el adevărat și cu dînsa ?

De sigur că Dumnezeu n'o s'o părăsească și o să aibă milă de ea ca și pîn'acum !

Cucoana Zinca nu închise ochii toată noaptea, cîntărind aceste gînduri, ce 'i vineau din toate părțile, cătînd să se mîngie singură, luptînd, nehotărîtă, împotriva dragostei ce 'și simțea pentru cățelușă, chinuită și nenorocită cum nu se poate spune.

A doua-zi, pe la zece dimineața, se găti să easă.

Mai nainte, fusese în odaia de alături, însă o găsise goală, cu patul nestrîcat, ceea ce 'i dovedea că Costică nu dormise acasă, în noaptea aceea.

Aceasta 'i băgase un cuțit în inimă.

Ce? el își pusese, chiar de acum, amenințarea la cale, fără să aștepte măcar să treacă termenul ce 'i dase ca să se scape de Linda!

Doamne! răi mai sînt copiii! și puțină milă mai aū ei de părinții lor!

Muncită de aceste idei, ea se 'mbracă repede ca să plece.

Afară, ploua cu găleata.

Era una din acele zile de pe la jumătatea lui Septembrie, posomorîtă și umedă, care 'ți strică orî-ce

chef, cînd îl ai, necum cînd ești cu mintea trudită ca biata cucoana Zinca.

Ea chemă pe Linda, o mîngie și o sărută de mai multe ori, ca pentru o lungă despărțire, legă de gîtul ei, într'o panglică, o hîrtiuță, pe care 'i era scris numele, cu rugăciune pentru cine o va găsi să o 'ngrijească bine, o 'nfășură într'un colț al șalului ce 'și puse pe umeri și plecă cu ochii înnecați în lacrimi.

Sîrmana femeie! pentru dragostea lui fiu-său, se hotărîse să facă supremul sacrificiū d'a se despărți de iubita sa cățelușă!

Totuși, nevoind s'o dea saū s'o gonească, de teamă d'a nu se întîlni iarăși cu dînsa, socotise mai nemerit s'o rătăcească prin oraș, încrezătoare în bunătatea lui Dumnezeu și sperînd că, gîngășă cum era, Linda va 'ntîlni un stăpîn bun și milostiv, precum fusese ea pentru dînsa.

Cînd sosi în Podul-Mogoșoei, la Biserica Albă, cucoana Zinca găsi casele și prăvăliile toate 'mpodobite cu steaguri, poliția în picioare, iar ulița înțesată de oștire.

Mirată, întrebă ce se întîmplase și află de la un trecător că se făcea paradă în cinstea moștenitorului Austriei.

Cu o zi mai nainte, în adevăr, arhiducele Rudolf și arhiducesa Stefania veniseră în București, unde 'i aștepta mare primire.

După program, revista armatei, nelipsită în asemenea împrejurări, trebuia să aibă loc la șosea, la rondul al doilea; însă ploaia și timpul protivnic, pe de o parte, pe de alta, o manifestație neplăcută, cu steag negru,

organizată de cîți-va studenți și descoperită de poliție, schimbaseră aceste dispozițiuni.

Ceremonia fu deci orînduită să se facă prin fața Palatului, de unde Regele și oaspele său aveau să privească defilarea trupelor.

Cucoana Zinca se vîrî în lume, cu Linda în brațe, și, prin înghesuială, dusă de valul mulțimei, care se împingea fără stavilă înainte, isbuti să sosească pînă la Palat.

Aci îmbulzeala era nespusă.

Biata femeie, ducîndu-se acolo, nu era înboldită de nici o curiozitate, căci îi ardea, în acele momente, cu totul de altele de cît de alaiu.

Ea găsise, în acea îngrămădeală, un mijloc prielnic pentru a se scăpa de cățelușă și căuta să profite de dînsul.

Și apoi, afară de aceasta, se simțea așa de strînsă și de strivită în cît, fără voie-î, se silea să înainteze, crezînd că, răsbind gloata, va putea eși dintr'însa.

Un sergent de oraș, care o cunoștea, îi veni la vreme în ajutor, suind'o pe scările corpului de gardă, unde înghesuiala era mai mică.

Aci, ea fu nevoită să stea pînă la sfîrșit și privi parada, ca prin vis, printre miile de capete ce'i staî impotrivă, amețită, asurzită, udă pînă la piele, cu ochi întunecați de atîtea străluciri, uimită de luxul și de scumpetea, de fireturile bogate și de uniforme muiate în aur ce vedea tîrîndu-se din toate părțile prin noroiu, stropite de sus pînă jos, în bătaia continuă a ploei și 'n defilarea regulată a regimentelor, cari se urmau într'una, fără întrerupere, de păreau că n'au să mai se stîrșească.

Apoi, cînd lumea apucă să se mai rărească și cînd putu să 'și facă nițel loc, ea puse binișor pe Linda jos și se perdu prin mulțime.

După miî de cotituri, apucînd pe stradele cele mai încurcate, ca să 'și pearză urma, uitîndu-se mereu îndărăt, de teamă d'a n'o vedea venind după dînsa, cucoana Zinca sosi înșfîrșit acasă, străpunsă de mîhnire, sdrobotită de osteneală.

Acum numai, ea 'și da bine seamă de ce făcuse, și, apucată de căință, măsurînd întinderea pierderii ce încercase, ar fi dat ori-ce ca să 'și recapete cățelușa.

Însă, unde s'o mai găsească !

În acel haos, în acea îmbulzeală, unde o lăsase, sîrmana ! mititică cum era, trebuia să fi fost strivită în picioare, afară numai dacă Dumnezeu nu s'o fi îndurat cu ea să 'i scoată înainte vr'un creștin omenos, căruia să 'i fie milă și s'o iea acasă !

Ea plîngea, gîndindu-se la acestea, cu patru șiroaie și nu se putea împăca cu nici un chip.

Seara, la masă, îi fu peste putință să bage ceva în gură, deși fiu-său, vesel și glumeț, cum de mult nu 'l văzuse, se silea în toate felurile s'o mîngie și s'o facă să mănînce.

— «Mă mir de dumneata cum nu ți-e silă, mamă, să te trudești atît pentru o javră ca Linda !

«Lasă că, dacă e vorba de cîine, îți găsesc eu altul, care să 'ți ajute și la bucătărie.

«Cunosc unul care face dulceată, ba chiar și scamă !

«O să ți-l aduc negreșit, numai nu te mai boci astfel.»

Cucoana Zinca căta să zîmbească, însă lacrimile îşi făceau loc fără voe-î şi curgeau neîncetat pe obrazu-î.

Ele izbucniră cu mai multă furie cînd, culcîndu-se, ea nu mai simţi, la picioarele-î îngheţate, blana moale şi dulce a Lindei, care le încălzea aşa de bine !

În zadar se 'ncercă să doarmă : somnul nu se lipea de genele ei, şi mintea-î, încordată într'o cugetare unică, stăruitoare «unde-o fi şi ce-o fi făcînd ea acum,» nu se putea lua de la iubita ei căţeluşă.

Pe la mezul nopţii, i se păru că aude, afară, la uşă, nişte gemete cari o făcură să sară 'n sus.

Era Linda ; dar în ce hal, sărăcuţa ! udă, întinată, schimbată de n'ai fi putut-o cunoaşte.

Pe unde umblase, cît rătăcise, ce drum făcuse pînă să 'nnemerească iarăşi la casa stăpîni-sei, părul ei murdar şi picioruşele-î rupte de osteneală o spuneau îndestul.

Cucoana Zinca o luă în braţe, o acoperi de sărutări, ca pe o fiinţă dorită şi de mult aşteptată, şi o băgă, — aşa noroioasă, — în aştarnutu-î, alb ca fulgul, ca s'o usuce.

Apoi, toată noaptea, nu încetă d'a o mîngîia şi d'a o giugiuli, fericită parcă ar fi regăsit o comoară perdută fără speranţă d'a se mai întîlni vre o dată cu dînsa,

Cît-va timp lucrurile merseră mai bine, însă, după ce se mai şterse impresia acestor împrejurări, bătăile şi relele tratamente re'ncepură ca şi mai nainte.

Cucoana Zinca, ca să-şi apere căţeluşa, care, de la 'ntoarcerea ei neaşteptată, îi devenise şi mai dragă, fiindcă vedea un semn bun în acest eveniment, hotărî

s'o încredințeze unei prietene, pînă s'o mai potoli ura lui Costică.

Cu chipul acesta, era sigură că Linda va fi bine 'ngrijită și avea mîngîierea să se ducă din cînd în cînd s'o vază.

Pentru a-și perde și mai bine urma, o luă, într'o dimineată, în birje și o duse în partea cea laltă a Bucureștilor, pe calea Văcărești, lîngă Tăiere, unde locuia prietina care se însărcinase să i-o ție.

Două zile în urmă însă, se pomeni cu cățelușa acasă.

Ea profitase d'o ocazie favorabilă pentru a fugi, și instinctu-i foarte desvoltat, o făcuse să-și regăsească drumul și să 'nnemerească la locuința iubitei sale stăpîne.

Cucoana Zinca o primi, ca tot d'a una, cu mîngîieri, propuindu-și, astă dată, să nu se mai despartă de dînsa, căci, își zicea ea, se 'ncercase în de ajuns s'o înlătore, și, dacă Linda se 'ntorcea mereu, e fiindcă, poate, Dumnezeu i-o trimitea înapoi.

Trecuse Noemvrie, trecuse și jumătate din Decemvrie. Era în toiul ernei.

Un timp rece și senin, cu soare și cu ger uscat, de scîrțîia locul unde puneai piciorul, urmasse unor viscole grozave, de mai multe zile, cari aduseseră multă zăpadă în oraș.

Cucoana Zinca sta tristă și plînsă, în odăița-i de la Tunari, cu Linda alături.

Ea se sculase de curînd din pat, căci zăcuse o săptămînă întreagă, de răceală, spunea ea cui o întreba;

în realitate, de inimă rea, viața devenindu-i de nesuferit.

Purtarea lui Costică, în adevăr, de la o vreme încoace, covârșise ori-ce răbdare, și nenorocita mamă nu știa ce să mai zică.

El se 'ntorcea acum regulat în stare de beție, făcea gură pentru cel mai mic lucru, trîntea tot de prin casă, găsea supa proastă și bucatele rău gătite; apoi, fiindcă, în urma urmelor, îi trebuia cineva pe care să'și descarce furia, se năpustea asupra Lindei ș'o schilodea în bătai, fără cea mai mică vină, sărăcuța!

Nici rugămintele, nici lacrimile mă-sei nu mai puteau să'l reție.

— «Fiindcă nu vrei s'o gonești, lasă c'o fac eu să se ducă!

«O s'o satur de trînteală! repeta el, nebun de turbare, lovind cu înverșunare în biata cățelușă, care slăbise și se prostise de n'o mai puteai cunoaște.

Cucoana Zinca, la rîndul ei, ajunsese cu totul alta.

Nu mai era acea femeie energică și sănătoasă, tot d'a una sprintenă și bine dispusă.

Îmbătrînise, se sbîrcise, își perduse toată veselia!

Și cum să nu se schimbe, vai de ea! după atîtea necazuri, ce veneau, unul după altul, tocmai la vîrsta aceea cînd omul are mai multă trebuință de liniște!

Patima lui fiu-său le pusese vîrf la toate și o făcea să moară cu zile.

El perduse, acu 'n urmă, ori-ce rușine și 'și da năravul pe față, fără nici o sfială.

De două ori, grefierul tribunalului, care zicea că le voește binele fiindcă cucoana Zinca îl ținea din dulceturi, trimisese răspuns, printr'un aprod, că Costică

a venit beat la cancelarie și a făcut scandal, îndemnînd-o, pentru cea din urmă oară, să'l povățuească să se îndrepteze, căci, de unde nu, va fi nevoit să raporteze prezidentului spre a'l da afară.

Sîrmana mamă, speriată, plînsese, se rugase, dar fără folos.

Costică răspundea neschimbat :

— «Las' să mă dea! ce? par'că, fără slujba lor, o să mor de foame!

«Și, apoi, să'ți spuî dreptul : beaî de ciuda cățelei dumitale.

«Dacă o goneaî, după cum te-am rugat d'atîtea ori d'a surda, ai fi văzut de mai puneam pic de vin în gură!...»

Ea sta nedominită în fața acestor răspunsuri, neștiind ce să facă.

Pe de o parte, inima-i de mamă o îndemna să mai încerce o dată pentru dragostea lui fiu-său; pe de alta însă, un glas ascuns îi spunea că totul e de prisos și că Costică găsise acel pretest numai pentru a se desvinovății în ochii ei și 'n același timp pentru a se curăți de cățelușă.

În cele din urmă, ea căzu bolnavă.

După șapte zile de zăcere, în timpul cărora lupta ce se urma în sufletul ei nu încetă un singur moment, se sculă, în ziua aceea, mai sdrobită, mai mîlnită, mai nenorocită decît ori-cînd.

Ea plînsese și se gîndi multă vreme; apoi, hotărîndu-se d'o dată, se 'mbracă repede, băgă pe Linda în manșonu-i de singeap și plecă.

Era după amiază, și soarele de Decemvrie, mare,

dar fără putere, lumina o zi de eamnă din cele mai frumoase.

Cucoana Zinca își grăbea pasul, îndemnată la mers de drumul cel lung ce avea să facă și de aerul cel iute și curat, care îi ciupea obrajii și îi schimba suflarea în chicioră împrejurul nasului.

Ea urmă strada Romană pînă în Podul-Mogoșoarei, trecu prin strada Verde și a Occidentului, apucă strada Polizu, care o scoase în calea Tîrgoviștei, lângă gară, poi, luînd strada Rosetti, la stînga, scoborî podul drumului de fer și se 'ndreptă, prin șoseaua Basarabilor, afară din oraș, spre Cîroceni.

Cînd ajunsese în fața Regiei, stătu un moment, ca pentru a-și alege drumul.

Dinainte-î, se desfășura lunca Dîmboviței, tăiată, în linie dreaptă, de șoseaua căii ferate care urcă spre Cîroceni.

La dreapta și la stînga, printre construcțiunile, rare în această parte de loc și risipite, un șir neîntrerupt de maidane, peste cari iarna așternuse vîlul său de zăpadă, ocupau tot orizontul.

Cucoana Zinca trecu bariera și urmă linia drumului de fer pînă la podul de peste Dîmboviță, în dreptul Căramidarilor, și se opri.

De aci, ea domina toată lunca, căci șoseaua pe care se afla se 'naltă, în acest punct, la aproape zece metri d'asupra apei.

Soarele scăpăta spre amurg.

Priveliștea era 'ncîntătoare.

La sud, Cîroceni, ascunși după ridicătura ce le stă 'n drept, arătau, de departe, desigurile lor, schimbate de frig într'o vegetație fantastică de sticlă și de promoroacă.

În partea cea laltă, trecînd pe d'asupra Regiei ș'a clădirilor ei greoaie, ochiul îmbrățișa rețeaua liniilor ferate și pătrundea pînă la marginea zarei, colo 'n fund, spre Chitila, Băneasa și Afumați.

La răsărit, perduți în aburii liliachii ai serei, printre cari răsbeau abia câte-va turla și clopotnițe, Bucureștii se simțeau în apropiere, clocotind de sgomot și de mișcare, pecînd, dimpotrivă, liniștea și singurătatea cea mai adîncă păreau că suflă, de la apus, de spre Goleasca și Grozăvești.

Cucoana Zinca își aruncă privirile în jos, măsurînd din ochi, de la 'nălțimea unde se afla, prăpastia ce se deschidea subt picioarele ei.

În acel loc Dîmbovița e, în adevăr, spăimîntătoare.

Inchisă în canalu-i strimt și profund, ea se scoboară, în pantă repede, de spre Cărmidari, un moment oprită, în fuga-i de stăvilarele de fer așezate în josul podului, ceea ce 'i dă mai multă putere de scurgere, apoi, dup'o cădere, în formă de cascadă, pe cinci trepte de ciment garnisite cu bolduri, își reia drumul, ca o săgeată, și se perde în direcția Malmezonului și a Spirei.

Adîncimea ei, subt pod, se zice că e de trei metri; dar ceea ce face primejdia și 'ți dă, în adevăr, amețală, e înălțimea de la care o veză și obstacolele ridicate la picioarele podului.

O altă cauză marea încă, în acea zi, spaima ce te cuprinde cînd te uiți în riș: sloeții de gheață grămădiți împrejurul stăvilărilor, ridicînd muchile lor tăioase și pîrînd că așteaptă, ca atîtea guri deschise, o pradă spre a o zdrobi înainte d'a o lăsa să cază în abis!

Cucoana Zinca se simți apucată de fiori.

Ea 'și deslipi un minut ochii de pe prăpastie pentru

a-și 'l arunca prin prejur, ca un om care plănuiește o faptă rea și caută să vadă, înainte d'a o comite, dacă vine cineva ca să 'l surprinză.

Șoseaua era pustie.

Numai niște copii, la o mare depărtare, în luncă, se jucau cu sania prin zăpadă, abia zărindu-se din acel loc.

Cucoana Zinca scoase pe Linda din manșon, și apucată, d'o dată, ca de furie, fără să tremure sau să stea la îndoeală, cu îndârjirea unei inime împetrite de răutate, o aruncă, pe d'asupra parapetului, în gîrlă.

Cățelușa se 'nvîrte de două-ori în aer, se lovi, căzînd, de un sloete, care 'l rupse șira spinărei, alunecă în apă, se 'ncercă să 'nnoate, fu înhățată de curent și tîrîtă în direcția scurgerii, se isbi încă o dată cu capul de stăvilar, apoi fu asvîrlită pe treptele cascadei și se afundă în bolboaca de sub ele pentru a nu mai apare.

Toate acestea se petrecură cu repeziciunea fulgerului.

Cucoana Zinca își puse mîinele la ochi să nu mai vadă, și, îngrozită, o luă la fugă, ca o smintită, plîngînd și acuzîndu-se în gura mare.

Cum își innemeri drumul, în starea în care se afla, nu se știe ; dar era așa de desperată că lumea de pe strade întorcea capul ca s'o privească, luînd-o drept nebună, și un sergent de oraș voi s'o ducă la secție, crezînd că a săvîrșit vr'o crimă.

Ajunsă acasă, se închise în odaie, de unde nu eși toată seara, nevoind nici să mănînce, nici să mai vadă pe cineva.

A doua-zi, 18 Decemvrie, praznicul mucenicilor

Sevastian și Zoe, era ziua cucoanei Zinchei, ținută de dînsa cu mare cinste în toți anii.

Pe la nouă dimineața, Costică, care i cumpărase un buchet, după obicei, văzînd că nu mai ese din odae, cu toate că o strigase de mai multe ori, sparse ușa ca să vadă ce face.

El o găsi moartă.

Nenorocita, se spînzurase, cu un șiret, de cîrligul de la lampa din tavan !

UN JUBILEU LITERAR¹⁾

1) Autorul fusese rugat, prin scrisoare, să colaboreze al numărul excepțional al *Revistei Literare*, care intra în al șapte-spre-zecelea an al aparițiunii sale. Drept răspuns, el trimise acest articol.

După ce citiiu scrisoarea, o puseiū dinainte-mi, pe masă, și rămăseiū un moment pe gînduri.

Atunci, amicul meu Agenor, cu care stam de vorbă cînd îmi sosise acel mesagiū, îmi zise :

— «Să'ti spuī ce, într'o împrejurare identică, mi s'a 'ntîmplat, acum cîți-va ani...

«Fusesem rugat să iaū parte la jubileul literar al unei reviste din capitală, care împlinea al două-zeci și cincelea an al existenței sale.

«Această împrejurare era pentru mine de o mare însemnătate, căci, prin faptul unei asemenea colaborațiunii, numele meu trebuia să figureze alături cu al aproape a tot ce literatura noastră posedă ca mai distins.

«Voiam să mă înfațișez cu cinste într'o asemenea companie, și, în consecință, îmi propusesem să prezint ceva care să fie băgat în seamă.

«Din nenorocire însă, cu cît mă gîndeam mai mult

la ceia ce aş fi voit să scot la iveală cu atît golul se facea mai adînc în mintea mea.

«Imaginaţiunea-mi, altă-dată aşa de activă, rîndul acestă fusese izbită ca de sterilitate.

«Nici o inspiraţie nu venea să risipească întunerecul ce se lăsa din ce în ce mai opac pe dînsa.

«Ideile se depărtau, dimpotrivă, de mine cu cît mă sileam mai mult să pun mîna pe ele.

«Pe de altă parte, timpul zorea, căci, tot sperînd o îndreptare, termenul fatal al remiterii manuscriptului sosise, şi nu mai aveau de cît cîte-va zile dinainte-mi

«Ce să fac?

«Eram desperat...»

Agenor se opri un moment pentru a aprinde o ţigară ; apoi urmă, scandîndu-şi vorbele :

— «În această încurcătură, 'mî aduseiîu aminte de mijloacele la cari recurg scriitorii în situaţiunea mea pentru a dobîndi aţîţarea celebră ce le lipseşte.

«Unii se adresează eterului, alţii alcoolului.

«Eu, hotîrîiîu să 'ncerc nişte hachişîu ce 'mî procurase, ncă de demult, amicul meu Nuri-bei, de la legaţiunea îturcă, hachişîu pe care 'l pusesem de o parte, amînînd mereu luarea lui, cu toate minunăţiile ce mi se spusera despre virtuţile lui escitante.

«Era un soiîu de praf, de o culoare închisă, bătînd în verde, cu un miros special.

«Nuri-bei mă povăţuise să 'l iaîu, saîu fumîndu-l în tutunul unei ţigări, saîu înghiţîndu-l amestecat în zahăr şi apă.

«În orî-ce caz însă, el îmi recomandase să mă în-

conjur, în momentul absorpțiunei, cu lucruri plăcute, vorbind simțurilor, și, într'un ast-fel de mediu, să aștept liniștit ca miraculoasa substanță să 'și producă efectele sale.

— «Numai cu chipul acesta, adăogase el, vei avea senzațiuni delicioase, viziuni încântătoare !...»

«O sală frumos decorată, cu oglinzi și cu lumini numeroase, înveselită printr'o muzică discretă, era, după dînsul, centrul cel mai prielnic pentru a gusta, în toată puterea lui, farmecul divinului narcotic, în care Orientalii găsesc beatitudinile raiului, după care lumea suspină.

«Crezuii că îndeplinesc aceste condițiuni instalîndu-mă, într'o seară, în salonul de onoare al clubului din care fac parte, și care e unul din cele mai bine ținute din capitală.

«Mobile moi și luxoase, tablouri de valoare, obiecte de artă, un policandru, cu zecimi de lumină, arzînd ca un rug de flăcări, lampadere atîrnate de pereți, acrotere susținînd glastre cu flori, oglinzi înalte în cari se resfrîngeau toate detaliile sălei, o muzică dulce și pătrunzătoare, ce venea de departe, de la niște concerte vecine, iată decorul cu care mă înconjuraii și pe care 'l crezuii că corespunde destul de bine prescripțiunilor amicului meu Nuri-bei.

«Din fericire, în seara aceea, puțini membrii veniseră la club, și chiar acei cari se aflau față, se găseau risipiți prin cele l'alte încăperi, în sala de joc, în cea de lectură, sau în cea de biliard.

«Eram deci singur în salonul cel mare, și nimeni nu putea să mă deranjeze.

«Mă așezaiū comod pe o canapea, scoseiū tabachera și cutiuța cu praf de hacișu, făcuiū o țigară, în care amestecaiū din prețioasa substanță, și începuiū să fumez.

«După o jumătate de oră, nu simțisem încă nici un efect.

«O a doua țigară, urmată, la intervale regulate, de o a treia, de o a patra, și așa mai departe, nu deteră absolut nici un rezultat.

«Stătuiū ast-fel, în locul acela, pînă după miezul nopței fumînd într'una, însă nesimțind nimic, dar cu desăvîrșire nimic.

«La unu, mă întorseiū acasă.

«Înainte de a mă culca însă, voiū să mai fac o experiență.

«Luaiū tot praful de hacișu ce 'mă mai rămăsese, — o doză ca de zece grame, — îl amestecaiū cu zeamă de dulceață, formaiū ast-fel două hăpuri, pe cari le înghițiū succesiv, unul după altul, apoi intraiū în așternut și stinseiū lumînarea...»

Aci, Agenor mă făcu o pauză, ca spre a'și aduna toate suvenirile ; pe urmă, reluă ast-fel :

— «Somnul, la început, îmi fu destul de liniștit.

«Către ziuă însă, avuiū o serie de vise, ciudate, schimbătoare, confuze, cari se succedaū fără ordine, nici logică, și despre cari nu mî-a rămas nici o întipărire precisă.

«Îmi aduc totuși aminte de unul din ele.

«Era ca o făclie aprinsă venind, cu iuțeală, de departe, din fundul întunerecului, învîrtindu-se în spațiu, ca o bombă, și îndreptîndu-și sborul spre mine.

«Pe cînd o urmăream din ochi, pentru a evita con-

tactul ei, căci se apropia din ce în ce mai mult, o detunătură teribilă, ca explozia unei cutii cu dinamită, mă făcu să sar în mijlocul odăei.

«Spăimîntat, mă uitaiu împrejur-mi, ca să'mi dau seamă de ce se întîmplase.

«Nu era nimic extraordinar.

«Se crăpa de ziuă, și o birje trecuse pe sub ferestrele mele, pentru a se duce la gară.

«Huruitura roatelor pe pavagiul stradei produsese acel sgomot disproporționat, care mă umpluse de groază...

«Din minutul acela, nu mai putui să dorm.

«Mă îmbrăcai și mă așezai la fereastră.

«Fără a suferi de ceva, mă simțeam cu totul altul.

«O stare de moliciune, pînă atunci necunoscută, îmi cuprinsese făptura.

«Voință nu mai aveau, sau dacă, din cînd în cînd, printr'un rest de energie, scuturam piroteala ce mă învăluia ca o undă, sfortarea ce făceam nu ținea de cît o secundă, ș'apoi iar cădeam în acel abis de prostrație care 'mi paraliza ori-ce acțiune.

«Atunci lucrurile luaă pentru mine forme și proporțiuni cu totul fantastice.

«Un obiect de nimic, o fotografie, de exemplu, privită cit-va timp cu atențiune, se preschimba în ceva colosal, devenea o compoziție care acoperea tot peretele.

«Capul unui om, pe care 'mi opream un moment vederile, începea să crească, să crească pînă atîngea dimensiunile neverisimile ale unui balon aerostatic.

«Cel mai mic sgomot tuna în urechile mele ca o salvă de artilerie.

«Ceia ce era însă mai curios, e că perdusem cu desăvîrșire noțiunile de timp și de greutate.

«Imaginile pe cari îmi fixam ochii se succedaū cu repeziciune dinainte-mi: cu toate acestea, mi se părea că ele durează ani și secole.

«Corpul mi-l simțeam așa de ușor că, la orî-ce mișcare, credeam că mă ridic în slava cerului.

«Pe lîngă aceasta, accese de veselie mă apucaū de o dată, și rîdeam, cu hohot, și fără cauză, de lucruri de altmintrelea foarte serioase.

«Alte orî, îmi venea să mă strîmb, găsind o adevărată voluptate în contorsiunile dezordonate la cari muschii mei faciali erau supuși.

«Această stare ținu două-zeci și patru de ore.

«In timpul acesta, nu luaiū nici hrană, nici odihnă: contemplațiunea silită la care eram oșîndit, și din care nu eșeam, prin bruscî tresărituri, de cît pentru a recădea de iznoavă într'însa, îmi ținea loc de orî-ce altă trebuință fizică.

«Familia, îngrijată, chemă doctorul; mi se deteră medicamente, ce refuzaiū să iaū, se ținură sfaturi împrejuru-mi, ca la căpătîiul unui om atins de o grea boală.

«In sfîrșit, după o zi și o noapte de frămîntări, redobîndiū uzul facultăților mele; mintea mi se limpezi și lucrurile luară iarăși pentru mine adevărata lor valoare.

«Incordarea la care fusesem supus, îmi lăsă totuși o mare slăbiciune.

«Mă simțeam sfîrșit, organele-mi refuzaū de a mai funcționa în chip normal, fuiū prins de friguri.

«Ce s'o mai lungesc? după două săptămâni, abia

îmi veniui în fire; ba fui chiar mulțumit de a fi scăpat numai cu atît, căci doza ce luasem fiind peste măsură de mare, aș fi putut să încerc consecințe cu mult mai grave!.....»

— «Cel puțin îl întrebai, întrerupîndu-l, dorința ta s'a împlinit oare? găsit-ai în sfîrșit inspirațiunea din care trebuia să iasă articolul ce căutaî?»

— «Aș! răspunse Agenor, cine se mai gîndea la asemenea lucru în starea în care eram! de aceia, numele meu n'a figurat printre al celorlalți în numărul jubilar al revistei despre care e vorba!....»

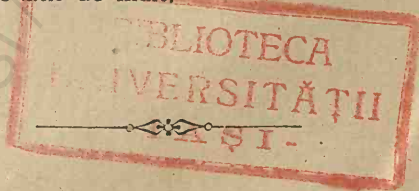
— «Atunci, îi zisei, fiindcă orîce lucru, fie chiar o nenorocire, trebuie să slujească la ceva, îmi dai voie să trimit întîmplarea ta, ca răspuns la această scrisoare?»

— «Fără îndoială, și cu cea mai mare plăcere!» replică Agenor.

Apoi, după o mică gîndire:

— «Dar știi că e o idee aceasta! ce rău îmi pare că nu mi-a venita acum trei ani; aș fi scris-o, în timpul boalei, și ar fi constituit tocmai articolul ce 'mi trebuia pentru....»

Și, luându-și pălăria, eși, mîhnit încă de împrejurările cari 'l împiedicaseră de a lua parte la jubileul literar la care ținuse atît de mult.

CUPRINSUL

	<u>Pagina</u>
RĂSBUNAREA LUI ANASTASE	I
LINDA	195
UN JUBILEU LITERAR	221

1985

1960

TIP. «GUTENBERG», JOSEPH GÖBL, STR. DÔMNEI, 23. — BUCUREȘCI

BCU / ASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

15.053

A apărut în editura tipografiei GUTENBERG:

	L.	B.
<i>G. Fratoșlițeanu.</i> —Codul Comercial broșat . .	5	50
— » » legat în		
piele (flexibil)	7	—
Supl. la Codul Com., broșat	2	—
— Codul Comercial cu Supli-		
ment, broșate împreună .	7	—
— Codul Civil (complet) bro-		
șat, conține 1360 pag. .	12	—
Idem legat în piele (flexibil)	15	—
<i>Gr. Maniu.</i> — Dreptul Comercial, Vol. I și II		
(Operă premiată de Academia Română) Vol.	8	—
Noua Călăuză a Bucureștilor cu stradele capi-		
talei, lucrată după acte oficiale ale Primăriei		
Capitalei	—	90

In depositul tipografiei GUTENBERG se află:

<i>Virgiliu Popescu.</i> —Curs practic de Limba germană, Partea I	1 25.
<i>Th. Popescu.</i> —Curs de Cosmografie	3 50
— Aritmetica Elementară	1 50
— Aritmetica Teoretică și practică	4 —
<i>Ion B. Athanasiad.</i> —Dreptul Public și Administrativ, Vol. I	4 —
— Idem Vol. II	6 —